

Հարգելի՛ ընթերցող,

Արցախի Երիտասարդ Գիտնականների և Մասնագետների Միավորման (ԱԵԳՄՄ) նախագիծ հանդիսացող **Արցախի Էլեկտրոնային Գրադարանի** կայքում տեղադրվում են Արցախի վերաբերյալ գիտավերլուծական, ճանաչողական և գեղարվեստական նյութեր՝ հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն լեզուներով: Նյութերը կարող եք ներբեռնել ԱՆՎՃԱՐ:

Էլեկտրոնային գրադարանի նյութերն այլ կայքերում տեղադրելու համար պետք է ստանալ ԱԵԳՄՄ-ի թույլտվությունը և նշել անհրաժեշտ տվյալները:

Շնորհակալություն ենք հայտնում բոլոր հեղինակներին և հրատարակիչներին՝ աշխատանքների էլեկտրոնային տարբերակները կայքում տեղադրելու թույլտվության համար:

Уважаемый читатель!

На сайте **Электронной библиотеки Арцаха**, являющейся проектом **Объединения Молодых Учёных и Специалистов Арцаха (ОМУСА)**, размещаются научно-аналитические, познавательные и художественные материалы об Арцахе на армянском, русском и английском языках. Материалы можете скачать БЕСПЛАТНО.

Для того, чтобы размещать любой материал Электронной библиотеки на другом сайте, вы должны сначала получить разрешение ОМУСА и указать необходимые данные.

Мы благодарим всех авторов и издателей за разрешение размещать электронные версии своих работ на этом сайте.

Dear reader,

The Union of Young Scientists and Specialists of Artsakh (UYSSA) presents its project - **Artsakh E-Library** website, where you can find and download for FREE scientific and research, cognitive and literary materials on Artsakh in Armenian, Russian and English languages.

If re-using any material from our site you have first to get the UYSSA approval and specify the required data.

We thank all the authors and publishers for giving permission to place the electronic versions of their works on this website.

Մեր տվյալները – Наши контакты - Our contacts

Site: <http://artsakhib.am/>

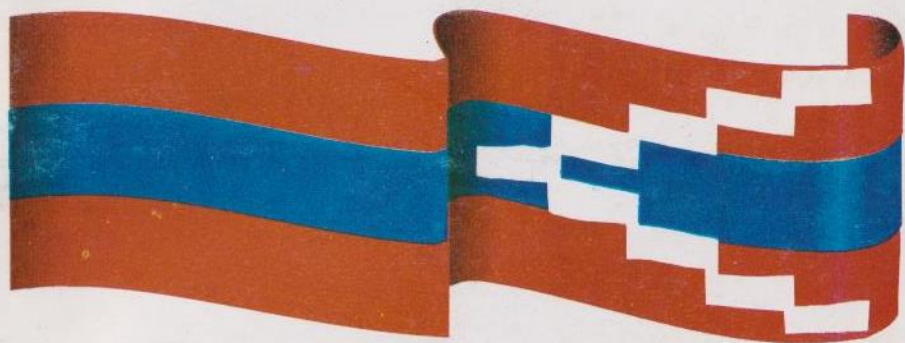
E-mail: info@artsakhib.am

Facebook: <https://www.facebook.com/www.artsakhib.am/>

ВКонтакте: <https://vk.com/artsakhelibrary>

Twitter: <https://twitter.com/ArtsakhELibrary>

ՀՐԱՆՏ ՄԵԼՔՈՒՄՅԱՆ

**ՀԱՆՈՒՆ ԱՐՅԱԽԻ
ԾԱՂԿՄԱՆ
ՈՒ ԲԱՐԳԱՎԱՃՄԱՆ**

ՀՐԱՆՏ ՄԵԼԵՌՈՒՄՅԱՆ

**ՀԱՆՈՒՆ ԱՐՅԱԽԻ
ԾԱՂԿՄԱՆ ՈՒ ԲԱՐԳԱՎԱՃՄԱՆ**

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ - 2009

Խմբագիր՝ ԵՂԻՇԵ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ՄԵԼՔՈՒՄՅԱՆ Հ. Ա.

Հանուն Արցախի ծաղկման ու բարգավաճման: Հրանտ Մելքոնյան: Ստեփանակերտ, «Սոնա» գրահրատարակչություն, 2009 թ.:
116 էջ+ 5 ներդիր:

© «Սոնա» գրահրատարակչություն

ՏԵՍԱԿԱՆ ԵՎ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳԻՐՔ

Բնթերցողին ներկայացվող այս գիրքը կարևոր իրա-
դարձություն է Արցախի հատարակական-քաղաքական
կյանքում: Այն իր մեջ ամփոփում է ԼՂ կոմկուսի սկզբնա-
վորման, նրա անցած ուղու պատմությունը, այսօրվա դիր-
քորոշումները Արցախի առաջընթացի, նրա տնտեսության
վարզացման, բնակչության կենսամակարդակի բարձրաց-
ման, քաղաքական ուժերի միասնության եւ, որ ոչ քիչ կա-
րևոր է, Լեռնային Ղարաբաղի հիմնահարցի խաղաղ և
արդարացի լուծման, այլ կարևոր հարցերի վերաբերյալ:

ԼՂ կոմկուսի, երկրի բոլոր առաջադեմ ուժերի համար
«Հանուն Արցախի ծաղկման ու բարգավաճման» գիրքն ու-
նի տեսական եւ գործնական լուրջ նշանակություն: Գրքի հե-
ղինակի գեկուցումներում, մամուլում լույս բնծայված հար-
ցագրույցներում մարքս-լենինյան դիրքերից խոր վերլուծու-
թյան է ենթարկված խորհրդային իշխանության տարիներին
Լեռնային Ղարաբաղի անցած ուղին, արժեքավորվում է այն
պայքարը, որ Արցախը տարել է Բաքվի խտրական քաղա-
քականության դեմ:

Դժվարին պայմաններում ծնունդ առավ ԼՂ կոմկուսը:
Ժխտելով կոմունիստական կուսակցության դեկավարությամբ
ԽՍՀՄ ձևոք բերած համաշխարհային-պատմական նվաճում-
ները տնտեսության եւ մշակույթի բոլոր բնագավառներում,
կառչելով միայն թույլ տրված սխալներից, ռեակցիոն ուժերը
մեծածավալ արշավանք սկսեցին կոմկուսի դեմ: Հաշվի
չառնվեց մինչև իսկ այն, որ ԽՍՀՄ-ն աշխարհում առաջինը
և Երկար ժամանակ թշնամական շրջապատման պայծաննե-
րում է կառուցել սոցիալիզմ և հասել համաշխարհային-
պատմական նվաճումների: Գործը հասավ մինչև իսկ
ԽՄԿԿ-ի գործունեության արգելմանը:

Հ.Ա. Մելքունյանը նրանցից էր, որ այսպիսի պայմաններում չդավաճանեց իր հավատարմությանը կոմունիստական զաղափարներին. ոմանց պես ի տես բոլորի չվաճեց իր կուստոմսը, այլ արգահատկի արարքների չդիմեց՝ նոր հովերին համեմատ բարձր դիրքի արժանանալու համար: Նա մեկն էր այն եզակիներից, որ մեծ ջանքեր գործադրելով՝ ձեռնամուխ եղավ ԼՂ կոմկուսի ստեղծմանը, իսկ երբ այն գոյացավ, վայելելով նրա անդամների փստահությունը, անցավ նրա գլուխ եւ, չստանալով նյութական ոչ մի շահ, մինչ այսօր էլ գլխավորում է այն: Ունենալով երկար տարիների կուսակցական աշխատանքի հարուստ փորձ, քաղաքական անհրաժեշտ պատրաստակամություն, նա ստեղծագործաբար է մոտենում իր աշխատանքին, կարողանում է առաջադրվող հարցերի նկատմամբ մշակել ճիշտ որոշումներ: Այս ամենի, ինչպես նաեւ իր մարդկային բարձր հատկանիշների համար ԼՂ կոմկուսի ղեկավարը հարգանք ու պատիվ է վայելում և ԼՂՀ սահմաններից դուրս, հրավիրվում և մասնակցություն է ունենում ԽՍՀՄ ննխկին տարածքում տեղի ունեցող կուսակցական, հասարակական-քաղաքական այլ միջոցառումներին:

ԼՂ կոմկուսը չունի այլ նպատակ, քան Արցախի ծաղկումն ու բարգավաճումը, նրա գոյացումը որպես միջազգային հանրության կողմից ճանաչված անկախ եւ ինքնիշխան պետություն, հանրապետության բնակչության բազմապատկումն ու կենսամակարդակի շնչտակի բարձրացումը:

«Հանուն Արցախի ծաղկման եւ բարգավաճման» գիրքն անկասկած կնպաստի ԼՂ կոմկուսի շարքերի խտացմանն ու անրապնդմանը, առաջադրվող խնդիրների հաջող լուծմանը:

Եղիշև ՍԱՐԳՍՅԱՆ

**ԸՆԹԱՑԻԿ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՋԱՆԸ ԵՎ
ԼՂ ԿՈՄԿՈՒՍԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ**

**ԼՂԿԿ Կենտկոմի առաջին քարտուղար
Յրանտ Մելքունյանի զեկուցումը
ԼՂԿԿ երրորդ համագումարում**

2001թ. նոյեմբերի 17-ին

Ընկեր պատգամավորներ, հարգելի հյուրեր:
Այսօր մենք հավաքվել ենք միասնական համակուսակցական կամքով քննարկելու մեր երկրի առաջ ծառայած խնդիրները: Երկարատև լուրջունից հետո, որը պայմանավորված էր մի շարք ներքաղաքական հանգամանքներով, մենք կուսակցական մեր արժանապատվության թելադրանքով ու պատգամավորական մանդատով եկել ենք ծանրակշիռ խոսք ասելու այն հարցերի վերաբերյալ, որոնք հուզում են Արցախի ժողովրդին եւ ամբողջ հայությանը:

Ինչպես ձեզ հայտնի է, Խորհրդային Միության փլուզումից հետո նրա բաղկացուցիչ մասերը կազմող հանրապետությունները եւ այլ կազմավորումներ հայտնվեցին սոցիալ-տնտեսական ծանր վիճակում: Արցախի պայմաններում դրան գումարվեցին նաեւ մեզ պարտադրված պատերազմը, նրա պատճառած վերածությունները:

Բավական է ասել, որ 1987թ. համեմատ 2000թ. արդյունաբերության համախառն արտադրանքի ծավալը նվազել է 12.8 անգամ: Եթե 1987 թվականին թողարկվել է 70.6 միլիարդ, ապա 2000 թվականին՝ ընդամենը 5.4 միլիարդ դրամի արտադրանք: Այդ նույն ժամանակաշրջանում գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքը անկում է ապրել 6.3 անգամ, եթե 1987թ. կազմել է 85.3 միլիարդ, ապա 2000 թվականին միայն 13.4 միլիարդ դրամ: Եւրջ 3.8 անգամ կրճատվել է մսի, 1.7 անգամ՝ կաթի, 1.6 անգամ՝ ձվի արտադրությունը:

Լեռնային Ղարաբաղի կոմկուսը ղարաբաղյան հիմնահարցի արդարացի լուծման համար անընդունելի է համարում Արեւմուտքի կողմից

դավանվող տարածքային ամբողջականության եւ սահմանների անխախտելիության սկզբունքը:

Մենք գտնում ենք, որ միջազգային հանրությունը պետք է հարգի Լեռնային Ղարաբաղի ինքնորոշված ժողովրդի կամքը եւ ազատ ու անկախ ազգային պետականություն կերտելու արցախցու իրավունքը:

Վերականգնման, հրապարակայնության, ժողովրդավարության մասին հռչակագրերը Լեռնային Ղարաբաղի ազատատենչ ժողովրդին հորդորեցին անկեղծորեն հավատալ ԽՄԿԿ ղեկավարության կարգախոսներին եւ վճռականորեն հանդես գալ իր ազգային իրավունքների ճանաչման եւ հարգման պահանջով: Սակայն կուսակցության եւ պետության անսկզբունքային, երկդիմի եւ անհետեւողական քաղաքականության պատճառով Արցախի ամբողջ ժողովրդի կողմից արտահայտված հավաքական կամքը դարձավ անմաքուր խաղերի առարկա, վերջնականապես խճճվեց Ղարաբաղյան հարցը, որի հետեւանքով տեղի ունեցան մարդկային եւ նյութական հսկայական միջոցների կորուստներ, որից հավասարապես տուժեցին՝ երկու հարեւան ժողովուրդների աշխատավոր զանգվածները եւ, հակառակը, զանգվածային թալանի շնորհիվ հարստացան հակասոցիալիստական, հակաժողովրդական, քրեածին տարրերը:

ԼՂԳ կոմունիստական կուսակցությունը, բազմակուսակցականության պայմաններում հռչակելով իր ծրագիրը, չի թաքցնում իր հպարտությունը իր հեղափոխական նախնիների, Արցախի կոմունիստ նվիրյալների, ԼՂ մարզային կազմակերպության 70-ամյա գործունեության լավագույն տարիների նկատմամբ:

Մենք հանդես ենք գալիս, որպես ժամանակների ազգանվեր ծնունդ, արցախյան արադարացի պայքարի հաղթանակի, Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության կայացման ու զարգացման ջատագով:

ԼՂԳ կոմկուսի առաջնահերթ խնդիրն է, ղեկավարվելով սոցիալիստական արդար գաղափարներով, ապահովել ԼՂԳ ինքնիշխանությունն ու ազատ բարգավաճումը, ժողովրդի գոյատևումը, սոցիալական արդարությունն ու հավասարությունը: Հայաստանի հետ փոխադարձ սերտ կապերի, փոխշահավետ համագործակցության զարգացումը:

Լեռնային Ղարաբաղի կոմկուսը գործարար կապեր է հաստատելու սոցիալիզմի գաղափարներին նվիրված քաղաքական կազմակերպությունների, առաջին հերթին Հայաստանի ու Ռուսաստանի Ղաչնության կոմունիստական կուսակցությունների հետ: Արցախի կոմունիստները

արցախցուն վայել արժանապատվությամբ մասնակցել են Արցախի անկախության պայքարին եւ ազատ ու անկախ պետականության կերտման գործընթացներին: Մեր սուրբ խնդիրն է անհաշտ պայքար մղել անարդարության, կեղծիքի, շարքային մարդու նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունքի, խոսքի ու գործի խզման, փաստերի դեմ:

Այսօր մեր ժողովրդին առաջին հերթին անհանգստացնում է Ղարաբաղյան հիմնահարցի լուծման ձգձգումը: Արցախի կոմունիստները պաշտպանում են ԼՂԳ-ի պետականության ամրապնդմանն ու նրա անվտանգության երաշխիքների ապահովմանն ուղղված՝ երկրի ղեկավարության վարած քաղաքականությունը: Միաժամանակ մենք գտնում ենք, որ հայ ժողովրդի երկու հատվածները ներկայացնող Հայաստանը եւ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը, հաշվի առնելով՝ պատմական դասերը եւ աշխարհատարածքում նոր վտանգավոր զարգացումները, պետք է անդամակցվեն Բելառուս-Ռուսաստանի Միությանը՝ իրենց համար ապահովելով քաղաքական անկախության եւ տնտեսական վարգացման լիարժեք հնարավորություններ:

Հնարավոր է, որ գտնվեն ընդդիմախոսներ, որոնք կհայտարարեն, թե դա միայն կոմունիստների ցանկությունն է: Մենք հայտարարում եւ ասում ենք՝ ոչ, կրկին անգամ՝ ոչ, եւ ահա թե ինչու. Արցախի եւ առհասարակ Հայաստանի արեւելյան սահմաններն արտաքին թշնամիներից պաշտպանելու գործում անզնահատելի դեր է խաղացել հաչենի գավառի Հասանջալյանների իշխանական տոհմը: Գանձասարի վանքում է շուրջ 300 տարի առաջ ձեւավորվել Հայաստանը Ռուսաստանի հետ միավորելու գաղափարը: Հայաստանը, այնպես էլ Ղարաբաղի առաջավոր մտավորականությունը մեր լեռնաշխարհի փրկությունը օտար բռնակալների հաճախակի ասպատակություններից միշտ կապել է ռուս ժողովրդի հետ: Եվ պատահական չէ, որ դեռ շատ հնուց գգալի թվով Ղարաբաղցիներ բնակություն են հաստատել Ռուսաստանի ընդարձակ տարածության տարբեր մասերում, հատկապես Մոսկվայում, Հյուսիսային Կովկասում, Պոլովոժիեում, հետագայում՝ նաեւ Պետերբուրգում եւ այլուր: Ղարաբաղի մելիքները նամակագրական եւ դիվանագիտական հարաբերությունների մեջ են եղել Պետրոս 1-ի եւ Ռուսաստանի մյուս խոշոր գործիչների հետ: Սրանք մեծ ջանքեր են գործադրել Ռուսաստանի հետ ոչ միայն բարեկամական կապերի մեջ մտնելու, այլ նաեւ միավորվելու: Հայ ժողովրդի մեծ գավակ Իսրայել Օրին, Գանձասարի հայտնի ժողովից հետո, Ղարաբաղի մելիքների լիազորությամբ, մեկնում է

Գերմանիա, այնուհետև՝ Ռուսաստան՝ նրանց օգնությամբ Հայաստանի ազատագրության ծրագրերը իրականացնելու նպատակով: Ղարաբաղի գործիչները կապեր էին հաստատել նաև մեծ զորավար Ալեքսանդր Սուվորովի հետ: 1813թ. ռուս-պարսկական պատերազմում Ռուսաստանի հաղթանակի շնորհիվ իրականանում է Ղարաբաղցիների երազանքը: Նույն թվականի հոկտեմբեր ամսին Գյուլիստանի հայտնի պայմանագրով Արցախ-Ղարաբաղը միավորվում է Ռուսաստանի հետ, պայմանագիր, որը մինչև այսօր ոչ մեկը չի բեկանել և հանդիսանում է հիմք Արցախը Ռուսաստանի հետ միավորելու համար: Այդ ժամանակից մինչև այժմ արցախահայությունը և ամբողջ հայ ժողովուրդը եղել են Ռուսաստանի ամենամտերիմ բարեկամները:

Վերջին երկու ամսում հանրապետության շրջաններում և Ստեփանակերտ քաղաքում տեղի ունեցան տարածքային սկզբնական կուսակցական կազմակերպությունների ժողովներ, որոնք ըստ ամենայնի նպաստեցին կոմունիստների ակտիվության ու պատասխանատվության բարձրացմանը, կուսակցական կազմակերպությունների մարտունակության ուժեղացմանը: Սեզ համար անչափ կարեւոր էր, որ կոմունիստների ժողովներում, առանց իդեալականացման, առանց դատարկ բանավեճերի, բացահայտվեցին ոչ քիչ թերություններ, նշվեցին կոնկրետ ուղիներ: Ավելի՛ մեծ պահանջկոտության, քննադատության և ինքնաքննադատության, անկեղծության մթնոլորտում անցան շրջանային և քաղաքային կուսակցական կոնֆերանսները: Լեռնային Ղարաբաղի կոմկուսի Կենտրոնական կոմիտեի, կուսակցության Ստեփանակերտի քաղկոմի բյուրոյի անդամները անմիջականորեն մասնակցեցին ոչ միայն շրջանային կոնֆերանսներին, այլև տարածքային շատ կազմակերպությունների ժողովներին: Ամեն ինչ արվեց, որպեսզի կոմունիստների նախահամագումարյան խորհրդակցություններն անցնեն գործնականության մթնոլորտում:

Քաղաքային և շրջանային կուսակցական կոնֆերանսներում սրությանը դրվեց գաղափարախոսական աշխատանքի, եթե կարելի է այսպես արտահայտվել, վերակենդանացման հարցը: Այո, տարիներ շարունակ մաման աշխատանք չի տարվել բնակչության շրջանում: Մինչդեռ դրա կարիքը խիստ զգացվում էր: Կան բազմաթիվ հարցեր, որոնք սպասում են իրենց պատասխաններին: Շարունակում են խանգարել ձեւականությունը և խտրականությունը: Վնասը հաճախ գալիս է դատարկախոսություններից, մարդկանց հետ ճշմարտության լեզվով խոսել չցանկանալուց: Եվ եր-

բեմն այնպես է ստացվում, որ մարդը լսում է մի բան, իսկ կյանքում տեսնում է մի ուրիշ բան: Այստեղ հարցը լուրջ է և ոչ միայն դաստիարակչական է, այլև՝ քաղաքական: Գաղափարական աշխատանքը իր բոլոր ձեւերով պետք է առավելագույնս շաղկապված լինի մեր օրերի գլխավոր խնդրի՝ հանրապետության սոցիալ-տնտեսական զարգացման հետ: Դրան չի կարելի հասնել, եթե բազմակողմանիորեն հաշվի չառնվեն մեր ներքին կյանքի պայմանները, երկրում տիրող իրադրության առանձնահատկությունները:

Մեր հիմնական խնդիրներն են՝ աշխատանքային զբաղվածություն, սոցիալական արդարություն, բնակավայրերի վերականգնում և վերաբնակեցում, նպաստների տրամադրում, պետպատվերի շրջանակներում իրականացվող բուժապասարկում:

Հանրապետությունում չափազանց սուր է աշխատանքի և զբաղվածության հիմնահարցը: Աշխատաշուկան շարունակում է համարվել ոչ միայն տնտեսության ապակենտրոնացման և մասնավորեցման գործընթացի արդյունքում աշխատատեղերի կրճատման հետեւանքով աշխատանքը կորցրած անձանցով, այլև ռուսումնական հաստատությունների շրջանավարտներով, որոշակի ընդմիջումից հետո աշխատանքը վերսկսել ցանկացողներով և ձեռնարկությունների հարկադիր պարապուրդում գտնվողներով:

Շարունակվում է բնակչության կենսամակարդակի անկումը, որի հետեւանքով մեծ թվով ընտանիքներ դարձել են կարիքավորներ: Ծանր պայմաններում են հայտնվել հատկապես տարեցները, հաշմանդամները, ծնողազուրկ երեխաները և այլ սոցիալական խմբերին պատկանող շատ ընտանիքներ: Ցուցաբերվող սոցիալական աջակցությունները՝ կենսաթոշակ, նպաստներ, դրամական փոխհատուցումներ, պետպատվերի շրջանակներում իրականացվող բուժապասարկում և բուժօգնություն, անվճար պրոթեզավորում և այլն դեռևս չեն դարձել սոցիալական ապահովության կարեւոր խթաններ:

Դեռևս թերություններ կան հանրապետություն մուտք գործած մարդասիրական օգնությունների համամասնական բաշխման գործում, որը տեղիք է տալիս դժգոհությունների: Աղաղակող է այն փաստը, որ այս տարվանից վերացվել է միայնակ ապրող, անկողնային վիճակում գտնվող տարեց կենսաթոշակառուների տնային սպասարկումը:

Մեր խնդիրն է՝ օգնել վարչատնտեսական մարմիններին՝ ԼՂՀ-ում վերաբնակեցման, վերաբնակվողների սոցիալական պայմանների բա-

րելավման, որոշակի արտոնությունների տրամադրման միջոցով զանգվածային ներգաղթի ապահովմանը, որի ռազմավարական նշանակությունը մեր պետականության կայացման ներկա փուլում թելադրում է էլ ավելի ընդլայնել վերոհիշյալ աշխատանքների ծավալները, օժանդակել վերաբնակների, հաշմանդամների, կանանց եւ նրեխաների սոցիալական վիճակի բարելավմանն ուղղված հարցերի լուծմանը, անվճար կրթության եւ առողջապահության համակարգերի ստեղծմանը:

Արդյոք դա կարելի՞ է անել: Մենք՝ կոմունիստներս, գտնում ենք, որ կարելի է: Մենք ունենք այնպիսի փորձ, որի վրա կարելի է հենվել: Դրանք նախկին խորհրդային օրենքներն են, որոնք հիմնականում պահպանում են իրենց կենսական ուժը: Մենք ի վիճակի ենք պարզելու, թե ում գաղափարախոսությունը, ում հայացքներն ու օրենքներն են բարոյական, որ էկոնոմիկան է ավելի արդյունավետ ու շահավետ:

Արցախահայությունը ազգային-ազատագրական պայքարի շնորհիվ, միջազգային նորմերի շրջանակներում ստեղծել է իր անկախ համրապետությունը, փայլուն էջ բացելով մեր ժողովրդի հերոսական պատմության մեջ: Դա իրականացավ մեր ժողովրդի, նրա պանծալի բանակի շնորհիվ, ամբողջ հայ ժողովրդի անմիջական մասնակցությամբ: Դայ ժողովուրդը, որպես պատմական անհրաժեշտություն, ի վերջո պետք է վերամիավորվի եւ՝ ստեղծի իր ամբողջական հայրենիքը եւ պետականությունը: Մեր ժողովուրդը հաղթեց, որովհետեւ եղավ միասնական:

Ընկերներ, հասարակության առջեւ կանգնած խնդիրների լուծման գործում դժվար է չզնահատել արիմիությունների դերը: Նրանց գործունեության սրբության սրբոցը հոգատարությունն է աշխատավորների սոցիալական ու մյուս կարիքների, աշխատանքի ու կենցաղի պայմանների բարելավման, հանգստի կազմակերպման նկատմամբ: Բայց այս խնդիրը անկարելի է հաջողությամբ լուծել առանց այդ կազմակերպության իրավական գործունեության: Ահա թե ինչու աշխատավորական կռիւտիվների մասին օրենքի ընդունումը հրամայական պահանջ է:

ԼՂԿԿ-ն կարելու խնդիր է համարում Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական երիտասարդական միության ստեղծումն ու ամրապնդումը, երիտասարդության ռազմահայրենասիրական ու ինտերնացիոնալ դաստիարակությունը:

Մենք պետք է հետեւենք, որ խստիվ պահպանվեն սոցիալական արդարության սկզբունքները, գործեն քաղաքացիների իրավունքների մասին օրենքները: Ժողովուրդը մեզնից պահանջում է վարել հենց այդ-

պիսի գիծ: Մեզնից ոչ ոք իրավունք չունի կողմնակի դիտորդ լինել այն ամենին, ինչ տեղի է ունենում մեր շուրջը: Աշխարհում այնքան անվստահություն ու կասկածանք գոյություն ունի, որ դրանց կուտակումները մաքրելու համար քիչ ջանքեր ու ժամանակ չի պահանջվի: Բայց առանց համապատասխան հոգեբանական վերակառուցման եւ, իհարկե, առանձնապես անցումային շրջանում, առանց քաղաքական կամքի դրսեւորման բարեշրջումը դժվար էլինի: Իսկ քաղաքականության մեջ մեր խնդիրն է կյանքով իմաստավորված գաղափարախոսությունը դարձնել նոր պետականության ցեմենտող ուժը: Այդ դեպքում միայն մեր պետականությունը կդառնա ազգի հոգեւոր արժեքների պահպանման երաշխիքը:

Գնահատելի է մեր հայրենակիցների ավանդը միջազգային կոմունիստական շարժման եւ հատկապես Դոկտեմբերյան սոցիալիստական մեծ հեղափոխության հաղթանակի, երկրի տնտեսության զարգացման գործում: Այսօր էլ պատմական նույն խնդիրն է ծառայած Արցախի կոմունիստների առջեւ, հպարտանանք հեղափոխության ավանդույթներին մեր հավատարմությամբ եւ նվիրումով այն գործին, որ ժողովուրդը ճակատագրի թելադրանքով վստահել է մեր սերնդին:

17 նոյեմբերի, 2001թ.

**ԼԵՈՒԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ
ՍՏԵՂԾՎԱԾ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿԸ
ԵՎ ԼՂ ԿՈՄՎՈՒՍԻ ԶԵՐԹԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ**

**ԼՂԿԿ Կենտկոմի առաջին քարտուղար Հրանտ Մելքունյանի
զեկուցումը կենտկոմի 2-րդ պլենումում**

2002 թ. ապրիլի 30-ին

Հարգելի ընկերներ.

Արդեն 5-րդ ամիսն է, ինչ կայացել է Կոմունիստական կուսակցության 3-րդ համագումարը: Ինչպես գիտեք, համագումարի որոշումները քննարկվել են կուսակցության քաղաքային եւ շրջանային կոմիտեների լիազուժար նիստերում, մշակվել են համապատասխան միջոցառումներ համագումարի որոշումները կյանքի կոչելու համար: Որոշակի աշխատանք է կատարվել նաեւ կուսակցության կենտրոնական կոմիտեի բյուրոյի կողմից՝ համագումարի որոշումները կենսագործելու ուղղությամբ:

Բայց դա մեծ աշխատանքի լուկ սկիզբն է: Առջեւում հսկայական մասշտաբի խնդիրներ են, որոնք պետք է լուծվեն հետեւողականորեն եւ անշեղորեն: Դրանք վերաբերում են կյանքի բոլոր ոլորտներին, պահանջում են կուսակցության քաղկոմ-շրջկոմների ամենաբարձր պատասխանատվությունը: Մենք այսուհետեւ էլ հաստատականորեն ու հետեւողականորեն կվարենք կուսակցական կադրերին ԼՂ Կոմունիստական կուսակցության 3-րդ համագումարի կողմից առաջադրված մոտեցումների ու պահանջների ոգով վերակողմնորոշելու գիծը: ԼՂ Կոմկուսը հույս ունի, որ հանրապետության քաղաքի եւ գյուղի բոլոր աշխատավորները հանդես կբերեն ստեղծագործական ակտիվություն, ոչինչ չեն խնայի, որպեսզի մեր հանրապետության տնտեսական ու սոցիալական զարգացումն ընթանա սոցիալիստական ուղիով, որպեսզի արցախահայրության կյանքը դառնա նյութապես ու իրագրապես ավելի հարուստ, բովանդակալից:

Ինչպես վկայում են փաստերը, գնալով ավելի է բարդանում մեր ժողովրդի սոցիալ-տնտեսական վիճակը: Հարկավոր է ձեռնարկել միջոցներ նման վիճակն արմատապես փոխելու համար: Ուրեմն, իզուր չի սկսված մեր գործը: Մենք լավ ենք հասկանում, որ մեր հասարակության

մեջ զանգվածային դժգոհություններ սպասվում են, որն անցանկալի է, քանի որ սթափությունը, որպես կյանքի նորմա, հարկավոր է ներդնել տեւական համառ աշխատանքում: Իսկ դրա համար մեր համբերությունը կբավականացնի, մանավանդ, որ ԼՂ Կոմկուսը հենվում է մեր ժողովրդի օժանդակության, հասարակական կարծիքի հասունության եւ ուժի վրա: Այս ամենի մասին ասում են, որովհետեւ կարծում են, որ այսօր ոչ ոք իրավունք չունի կողմնակի դիտողի դերում լինել այն ամենի նկատմամբ, ինչ տեղի է ունենում մեր շրջապատում:

Կոմկուստ օրինակով պիտի ցույց տանք, թե ում հայացքներն են ավելի բարոյական, ըստ որի հասարակության անդամները կանեն իրենց ընտրությունը, կորոշեն, թե իրենց որ հասարակական համակարգն է ավելի դուր գալիս եւ որն է ընդունելի: Ոչ ոք չի կարող ժխտել, որ հողի ժամանակից շուտ սեփականաշնորհումը արցախցիներին հասցրեց սոցիալական ծանր վիճակի, որի հետեւեալն էր բնակչության մի մասի արտահոսքը՝ Ղարաբաղից: Դա ոչ ոք չի կարող ժխտել:

Ընկերներ, 1994 թվականի զինադադարից հետո սկսվեց պետական հիմնարկությունների եւ ձեռնարկությունների սեփականաշնորհումը, որն ավելի հուսախաբ արեց ժողովրդին: Չարձանագրվեց տնտեսական աճ, եւ այժմ կառավարությունը ջանում է ինչ-որ ձեւով թեթեւացնել ժողովրդի սոցիալ-տնտեսական վիճակը, բացել նոր աշխատատեղեր: Կառավարության վարած նման տնտեսական քաղաքականությամբ այսօր չի կարելի հասնել հաջողության: Այսպես, մեր այն հարցին, թե ինչ տնտեսական ֆորմացիա է կառուցվում ԼՂ-ում, որոշ իշխանավորներ պատասխանում են՝ կապիտալիզմ: Բայց ի՞նչ վատություն ենք տեսել սեցիալիզմից, ինչ է եղել Հայաստանը եւ ինչպիսի տնտեսություն է ունեցել մինչեւ Գոկտեմբերյան հեղափոխությունը՝ 600 հազար բնակչություն, գրոյական արդյունաբերություն /Երեւանի կոնյակի գործարանը, Ջաջուռի դեպոն, պղնձի հանքերը/: Այն ժամանակվա Երեւանն ուներ ընդամենը 20 հազար բնակչություն եւ փոշու մեջ կորած փողոցներ:

Պատմական կարճ ժամանակահատվածում Հայաստանը դարձավ արդյունաբերական երկիր՝ Նախիթի նման ժամանակակից գործարան, էլեկտրոնային արագացուցիչ եւ այլն: Էլ չենք խոսում մշակութային նվաճումների մասին, որոնք արձանագրվեցին երաժշտության, կերպարվեստի, գրականության եւ թատերական բնագավառներում: Հոգեւոր այդ նվաճումները ոչ միայն նախկին միութենական, այլեւ համաշխարհային համբավ էին ձեռք բերել: Նույնը կարելի է ասել նաեւ զի-

տության մասին: Հայ մտավոր ներուժը ըստ արժանվույն էր գնահատվում շատ երկրների կողմից: Այս բուրբ սոցիալիզմի արդյունքն էր:

Այդ տարիներին Հայաստանում միջին աշխատավարձը Անդրկովկասի մյուս հանրապետությունների համեմատ 25 տոկոսով բարձր էր, իսկ խորհրդային Միությունում զիջում էր միայն Էստոնիային: Այս փաստը պայմանավորված էր էլեկտրոնային արդյունաբերության զարգացմամբ, բարձր տեխնոլոգիաների ներդրմամբ: Այս շարքը կարելի է շարունակել: Մասնավորապես արժե խոսել ԽՍՀՄ կրթական համակարգի մասին, որը պատմականորեն ապացուցել է իր կենսունակությունը: Պատմական կարճ ժամանակահատվածում ԽՍՀՄ-ում վերացվել է անգրագիտությունը, ստեղծվել է հզոր գիտատեխնիկական բազա: Եվ այդ համակարգում իր ուրույն տեղն ունեն Յայաստանի կրթական համակարգը: Բարձրագույն կրթությունը դարձնելով վարձու, կրթական նոր համակարգեր մտցնելով, Արեւմուտքը ջանում է հայ ժողովրդի գիտական մակարդակը հասցնել հետամնաց պետությունների մակարդակին: Եվ ինչ որ չափով դա նրանց հաջողվում է: Ինչ վերաբերում է պրոֆտեխուսումնարաններին, ապա պետք է ասել, որ նրանք արդեն վերացել են մեր բառապաշարից: Հարց է ծագում՝ ովքե՞ր պետք է շահագործեն Հայաստանի բարձր տեխնոլոգիաներով հագեցված գործարանները:

Անգամ Ղարաբաղը, Ադրբեջանի կազմում լինելով գաղութային վիճակում, խորհրդային իշխանության տարիներին ստեղծեց իր սեփական արդյունաբերությունը եւ զարգացրեց բազմաճյուղ գյուղատնտեսություն: Բերենք մի քանի օրինակ: ԼՂ-ում տարեկան արտադրվում էր 17 մլն. գծամետր տարբեր տեսակի մետաքսյա կտորեղեն, 28 մլն. էլեկտրաջահ, մոտ 1000տ կարագ, 20 մլն. զույգ տարբեր տեսակի կոշիկներ: 1984թ. խաղողի արտադրությունը կազմել է 170 հազ. տոննա: Արտադրվում էր 12 հազար տոննա միս, հացահատիկային կուլտուրաների տարեկան միջին համախառն բերքը կազմում է 100 հազ. տոննա: Իսկ ի՞նչ ունենք այսօր, համարյա ոչինչ: Այսքանից հետո մեր ընդդիմախոսները պնդում են, թե, միեւնույն է, մենք պետք է կառուցենք կապիտալիզմ, որպեսզի ապրենք Անգլիայի, Իտալիայի, Ֆրանսիայի եւ մյուս երկրների բնակչության նման: Նրանք մոռանում են, որ Արեւմուտքի զարգացած պետությունները ունեցել են կապիտալ, որը ունի որոշիչ նշանակություն կապիտալիզմ կառուցելու համար: Մարքսիզմի հիմնադիրները դա բացատրել են հետևյալ կերպ, Կապիտալը այն արժեքն է, որը բերում է հավելյալ արժեք: Անգլիան ուներ այնքան գաղութներ, որոնց բնակչություն-

նը թվով գերազանցում էր իր բնակչությանը: Նրանց շահագործումից ստացված գումարները կուտակվում էին Մետրոպոլիայում եւ գնալով այնքան էին շատանում, որ տվյալ պետությունը սոցիալ-տնտեսական ֆորմացիան փոխելու կարիք էր զգում, քանի որ ֆեոդալական արտադրական հարաբերությունները խանգարում էին կապիտալիզմի զարգացմանը: Եվ, այսպես, Արեւմուտքի երկրներում մեկը մյուսի հետեւից սկսեցին հաղթանակել բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխությունները: Ունենալով կապիտալ՝ սկսեցին զարգանալ կապիտալիստական արտադրական հարաբերությունները:

Միջազգային արժուպային հիմնադրամի եւ համաշխարհային բանկի միջոցով ԱՄՆ շղթայել է բոլոր զարգացող պետություններին: Աշխարհում ստեղծված աշխարհի համակարգը ծառայում է ոչ թե հանրության շահերին, այլ մի խումբ բազմամիլիոնատերերին: Վերը նշվածից ելնելով, չի կարելի հավատալ ամերիկյան իմպերիալիստներին: Այսպես՝ ստեղծելով «Ալքայդա» կազմակերպությունը՝ Բեն Լադենի գլխավորությամբ, Պակիստանում ծավալել էին ռազմական ճամբարներ ու թալիբներին նախապատրաստում էին խորհրդային Միության դեմ պատերազմի: Մի քանի տարի անց, երբ թալիբները Գորբաչովի օգնությամբ հասան իրենց նպատակին, ԱՄՆ-ն Բեն Լադենին անվանեց միջազգային ահաբեկիչ, իսկ թալիբների պետությունը՝ ահաբեկչական պետություն: Այս ամենը անառարկելիորեն ապացուցում է, որ ԱՄՆ-ն չունի մշտական բարեկամներ, այլ ունի աշխարհի այս կամ այն կետերում հետաքրքրություններ: Նրա հետաքրքրությունները այս անգամ պայմանավորված էին Թուրքմենստանի գազի եւ Ղազախստանի նավթի արտահանման խնդիրներով: Բեն Լադենը, հասկանալով իր վախճանը, կազմակերպեց սեպտեմբերի 11-ի ահաբեկչական ակտը: Ցավոք, տուժեցին մարդիկ, որոնք ոչ մի կապ չունեին այդ կեղտոտ խաղի հետ: Այլեւս չկա խորհրդային պետության նման պետություն, որը կարողամար դիմագրավել ԱՄՆ-ի ստոր ծրագրերին:

Այժմ կրկին անդրադառնանք մեր հանրապետության հիմնախնդիրներին, մասնավորապես, նրանում տեղի ունեցող սոցիալ-տնտեսական բարեփոխումներին: Ելնելով իրենց հետկոմունիստական շրջանի գործունեությունից, ոչ մեկը իրավունք չունի խոսել ժողովրդին սատար լինելու մասին, բացի կոմունիստներից: Կոմունիստների կողմից ստեղծված խորհրդային պետությունում կրթությունը եւ բժշկությունը անվճար էին: «Գործազրկություն» բառն ընդհանրապես հանված էր գործածու-

թյունից եւ մարդիկ ապահովված էին տանելի աշխատավարձով: Այն ժամանակ, հարգելի ընկերներ, եթե մարդ թեկուզ 3 օր չէր աշխատում, ապա միջամտում էր միլիցիայի տեղամասային տեսուչը, որովհետեւ մեզ մոտ միայն պորտաբույծները չէին աշխատում: Իսկ այսօր միայն Ստեփանակերտի այսպես կոչված «փահլա բազարում» ամեն օր հարյուրավոր մարդիկ սպասում են, որ մեկն իրենց առաջարկի ցանկացած գործ, որով կարողանան օրվա հացը վաստակել: Եվ սա է նաեւ պատճառը, որ մարդիկ, աշխատանք գտնելու հույսը կորցրած, թողնում են հայրենի բնօրրանը եւ տեղափոխվում այլ երկրներ:

Ընկերներ, ինչպես գիտեք, Խորհրդային իշխանության տարիներին արդյունաբերական ձեռնարկությունների եւ նոր կառուցվող օբյեկտների ֆինանսավորումը մեծ մասամբ կատարվում էր խնայողա-մարկղներում բնակչության կուտակած միջոցների հաշվին, եւ այդ խնայքանկերը ժողովրդին տրամադրում էին համապատասխան տոկոսներ: Այսօր, սակայն, ժողովրդական միջոցներով ստեղծված հիմնարկ-ձեռնարկությունները, միավորումները գրեթե անվարձահատույց տրամադրվում են մարդկանց, որոնք ոչ մի կապ չունեն դրանց ստեղծման եւ ընդհանրապես Ղարաբաղի հետ: Այսպիսին է, օրինակ, կապի անվարձահատույց տրամադրումը անհայտ կենսագրություն ունեցող մարդկանց: Դեռու չէ այն օրը, երբ նրանք նույնպես կխաղան «Արմենթել»-ի խաղերը, ըստ էության կմտցնեն: Նրանք արդեն սկսել են կանխավճար վերցնել սնանկացած արցախցիներից՝ չկայացած միջքաղաքային հեռախոսակապի համար: Տեսակավորում են բնակարաններում տեղադրված հեռախոսները: Դարձրել են նաեւ է, ընկերներ, որ այդ մարդիկ անվարձահատույց ստանալով արդյունաբերական ձեռնարկություններ եւ այլ օբյեկտներ՝ նախապես պայմանավորվում են կառավարության հետ, խոստանում, թե իբր, ներկայացված բիզնես-պլանի համաձայն կբացեն աշխատատեղեր եւ կկատարեն ֆինանսական ներդրումներ: Բայց իրականում ոչինչ չի իրականացվում: Այդ ամենը կատարվում է այն պարզ պատճառով, որ կառավարության համապատասխան կառույցները, որոնք պարտավոր են հսկել սեփականաշնորհված օբյեկտները կամ իրավասու չեն, կամ էլ դիտավորյալ աչք են փակում:

Նման երեւոյթները կանխելու համար մենք առաջարկում ենք անվարձահատույց տրամադրվող օբյեկտների սեփականության վկայականը տրամադրել 5 տարի հետո, բոլոր նախնական պայմանավորվածությու-նները, այսինքն, ֆինանսական ներդրումները եւ համապատասխան

աշխատատեղերը բացելուց հետո, բացառել նման օբյեկտները բանկե-րում գրավ դնելը:

Ընկերներ, արդեն անցել է 3 տարի, ինչ Ստեփանակերտի կաթսա-յատները վերանորոգվել են, այդ նպատակով ծախսվել են միջոցներ, բայց բնակչությունը մինչեւ հիմա կարող է հիշում կենտրոնացված ջեռուցումը: Մի արտասահմանյան ընկեր այդ կապակցությամբ կատա-կով ասել է՝ «Ինչքան գիտեմ՝ 1994 թվականից պատերազմ չկա, բայց դարաբաղցիները մինչեւ հիմա տներում թնդանոթներ են պահում»: Խոսքը վերաբերում է վառարանների ծխնելույզներին, որոնք երեւում են բազմահարկ շենքերի պատուհաններից:

Անգլիական դասական քաղաքատնտեսության հիմնադիրներից մեկը՝ Ադամ Սմիթը, դեռ հարյուրավոր տարիներ առաջ նշել է, որ տնտե-սության զարգացման համար անհրաժեշտ են 3 կարեւոր գործոններ՝ խաղաղություն, լավ օրենքներ եւ ցածր հարկեր: Այս բոլոր գործոնները այսօր էլ չեն կորցրել իրենց այժմեականությունը: Մենք ընդունում ենք օ-րենքներ, որոնք առաջին հայացքից թվում է, թե պետք է բարելավեն ժո-ղովրդի սոցիալական վիճակը, գործարար մարդկանց համար դառնան խթաններ: Ավաղ, դա այդպես չէ: Ամեն մի օրենք կյանքի կոչելու համար անհրաժեշտ են համապատասխան գումարներ, որոնք պարտավոր են հաշվի առնել օրենսդրական նախաձեռնությամբ հանդես եկող սու-բյեկտները: Բայց այդ գումարները բացակայում են: Որպեսզի օրենքը գործի, բոլորի համար պետք է ստեղծել հավասար պայմաններ, ինչը նույնպես չկա մեզ մոտ: Եվ այսօր էլ արդիական են Պլատոնի բառերը. «Ես տեսնում եմ մոտալուտ կործանումն այն պետության, ուր օրենքը ուժ չունի, իսկ այնտեղ, ուր օրենքն է իշխանավոր տիրակալը, իսկ նրանք՝ օրենքի ստրուկը, ես տեսնում եմ պետության փրկությունը եւ այն բարիքները, որ կարող են աստվածները տալ»:

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ, առանց այն էլ սուղ ֆինանսական պայմաններում, ամեն տա-րի հատկացվում է հարյուր հազարավոր դրամ գումար՝ նոր գյուղապետ կամ քաղաքապետ ընտրելու համար: Մենք առաջարկում ենք համապա-տասխան օրենքի մեջ կատարել փոփոխություն եւ գյուղապետերը նշա-նակել կամ համապատասխան շրջանի վարչակազմի իրամանով, կամ ընտրել տվյալ համայնքի ավագանու անդամներից: Դեռ այդպիսի սկզ-բունք է ընկած մեր մոտեցման հիմքում սոցիալ-տնտեսական ներքին քաղաքականության մեջ:

Մենք կարելի է մեր համարում ուշադրությունը կենտրոնացնել հենց չլուծված խնդիրների վրա, ծագում ենք օգնած լինել մեր հանրապետության տնտեսական, սոցիալական զարգացման արագացմանը, մարդկանց կյանքի բարելավմանը: ԼՂ կոմունիստական կուսակցությունը սոցիալական քաղաքականությունը դիտում է որպես մեր պետության տնտեսական զարգացման եւ հասարակական-քաղաքական ակտիվության բարձրացման հզոր միջոց, որպես հասարակության քաղաքական կայունության, մարդու ձեւավորման եւ ապրելակերպի հաստատման կարելի գործոն:

Ընկերներ, կան բազմաթիվ հարցեր, որոնք վերաբերում են արհմիությունների, կոմերիտական կազմակերպությունների վերականգնմանը, Լեռնային Ղարաբաղի ընդերքի հետազոտմանը եւ հունքի շահագործմանը: Դրանց մենք կանդադառնանք հետագա մեր լիազումար միտերում եւ կենտրոնական կոմիտեի բյուրոներում:

Կարծում ենք, այն կոնցեպցիան, որ մենք մշակել ենք կուսակցության Կենտկոմում ու 3-րդ համագումարի կողմից եւ որի մասին ես այսօր համառոտակի տեղեկացնում եմ Ձեզ, ճիշտ է: Եվ մենք պետք է ելնենք դրանից: Այլ մոտեցում չկա: Իսկ քանի որ չկա, ապա նաեւ հանգստավետ կյանքին ապավինել էլ չի լինի: Եվ դրան պետք է պատրաստ լինի մեր կուսակցության ակտիվը: Իսկ կուսակցական ակտիվը մեր կուսակցության այն մասն է, որը միշտ, բոլոր դժվար պահերին ստանձնել է ժողովրդի համախմբման, այն խնդիրների լուծման ուղիների որոնման դժվարին դերը, որ պատմական այս կամ այն բնագծում մեր առջեւ դնում է կյանքը:

Մենք ընդունում ենք ԼՂՅ նախագահի կողմից տարվող արտաքին քաղաքականությունը, առանձնապես Արցախի հիմնահարցի վերաբերյալ նրա վերջին հայտարարությունները եւ պատրաստ ենք կատարել ամեն մի դժվար առաքելություն՝ ԼՂՅ միջազգային ճանաչմանը նպաստելու համար:

ԼՂՅ-ի սոցիալ-տնտեսական զարգացման առաջընթացը միաժամանակ անհրաժեշտ է զուգակցել ճիշտ եւ քաղաքակիրթ կադրային քաղաքականության հետ:

Յուսով եմ, որ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության իշխանությունները հաշվի կառնեն մեր բոլոր առաջարկությունները, եւ մենք ավելի կառուցողական մոտեցմամբ կհամագործակցենք նրանց հետ:

5 մայիսի, 2002 թ.

ԼՂԿԿ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ՅԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ 4-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ԵՎ ԿՈՄԿՈՒՄԻ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ԼՂԿԿ Կենտկոմի առաջին քարտուղար Յ. Մելքունյանի զեկուցումը

Հարգարժան պատգամավորներ, հյուրեր, ընկերներ: Մեր նախորդ համագումարից անցել է 3 տարի, եւ մենք նորից հավաքվել ենք այս դահլիճում, որպեսզի միմյանց հետ կիսենք մեր մտահոգություններն ու խնդիրները, որպեսզի մեր անցած երեքամյա ուղու վերլուծություն կատարելով՝ որոշենք մեր անելիքները: Համոզված եմ, որ ինչպես ինձ, այնպես էլ բոլոր կոմունիստների համար, յուրօրինակ խոստովանության պահ է: Կարողացա՞մք, արդյոք, հավատարիմ մնալ կոմունիստական գաղափարախոսության սկզբունքներին: Հաջողվե՞ց իրագործել այն ամենը, ինչ մենք խոստացել ենք երեք տարի առաջ՝ երկրի համար այս բախտորոշ ժամանակաշրջանում: Ժամանակը ցույց տվեց, որ շատ լուրջ եւ պատասխանատու գործ էինք հանձն առել, որը պահանջում էր մվիրվածություն, հավատարմություն՝ սոցիալիզմի գաղափարներին եւ կյանքում դրանք իրագործելու հաստատականություն: Կարծում եմ, բոլոր նրանց, համար, ովքեր գուշակություններ էին անում կոմունիստական գաղափարախոսության մոտալուտ անկման մասին, այսօրվա մեր համագումարը սթափեցնող ազդեցություն կունենա, փարատելով թերահավատությունն ու կասկածամտությունը:

Կենսագործելով կուսակցության 3-րդ համագումարի որոշումները, կուսակցության կենտկոմը, քաղկոմ-շրջկոմները, տարածքային սկզբնական կուսակցական կազմակերպությունները հաշվետու ժամանակաշրջանում բաժարար աշխատանք են կատարել ԼՂՅ պետականության ամրապնդման, ժողովրդին հուզող սոցիալ-տնտեսական հարցերի բննարկման, հանրապետության քաղաքական կյանքում կուսակցության ունեցած դերակատարության բարձրացման, ներկուսակցական-կազմակերպական, քաղաքական-դաստիարակչական աշխատանքների բարելավման ուղղությամբ: Մենք անմասն չմնացինք մեր անկախությունը միջազգայնորեն ճանաչելու պահանջից: Սակայն հաշվետու

ժամանակաշրջանում դրանում ոչ մի առաջընթաց չարձանագրվեց: Այդ կապակցությամբ այսօր համագումարի բարձր ամբիոնից հանրապետության բազմահազար կոմունիստների անունից ի լուր աշխարհին հայտարարում ենք:

Առաջին- Արդի միջազգային իրավունքում տարածքային ամբողջականության սկզբունքը չի բացառում տարածքային փոփոխությունները: Ավելին, առանձին դեպքերում այդ փոփոխություններն անհրաժեշտ են համարվում, մանավանդ, երբ դա բխում է ազգային ինքնորոշման սկզբունքից: Տարածքային ամբողջականության սկզբունքը բացառում է ինչպես այլ պետության կողմից տարածքի բռնազավթումը, այնպես էլ օտար պետության շրջանակներում որեւէ ազգի բռնությամբ պահելը: Այս տեսանկյունից Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության ստեղծումը լիովին օրինաչափ է, քանզի դա ոչ թե տարածքային ամբողջականության սկզբունքի խախտում է, այլ ինքնորոշման սկզբունքի իրականացում:

Երկրորդ- Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը պետք է ճանաչել որպես բանակցող կողմ եւ պահանջել, որ Ղարաբաղը, որպես ազատ, անկախ եւ ինքնիշխան պետություն, իր քաղաքական կամքը բույր քննարկումներում արտահայտի Ադրբեջանի հետ հավասարի իրավունքով՝ առանց վտանգելու սեփական անկախությունը եւ ինքնիշխանությունը:

Երրորդ- Համաձայն ազգերի ինքնորոշման իրավունքի, Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության հայ բնակչությունն արդեն արտահայտել է իր հավաքական կամքը՝ մայր հայրենիքի՝ Հայաստանի հետ վերամիավորման մասին որոշում կայացրել:

Չորրորդ- Մենք՝ Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստներս, համոզված հայտարարում ենք, որ հայ ժողովրդի երկու հատվածները ներկայացնող Հայաստանը եւ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը, հաշվի առնելով պատմական դասերը եւ մեր տարածաշրջանի աշխարհաքաղաքական նոր վտանգավոր զարգացումները, պետք է ամեն կերպ ամրապնդեն քարեկանությունն ու համագործակցությունը Ռուսաստանի Դաշնության հետ, իրենց համար ապահովելով քաղաքական անկախության եւ տնտեսական զարգացման լիարժեք հնարավորություններ:

Ընկերներ: Հաշվետու ժամանակաշրջանում մեր երիտասարդ հանրապետությունը, ստար ունենալով Մայր Հայաստանի եւ սփյուռքի համայն հայության նյութական ու բարոյական օժանդակությունը եւ օգտ-

վելով զինադադարի ընձեռած հնարավորություններից, որոշակի քայլեր է կատարել սոցիալ-տնտեսական, հասարակական-քաղաքական զարգացման ուղղությամբ: Աստիճանաբար ոտքի է կանգնում տնտեսությունը, բացվում են նոր աշխատատեղեր, կառուցվում են բնակարաններ ու ճանապարհներ, վերականգնվում են պատերազմի հետեւանքով ավերված գյուղերը: Սակայն, ընդհանուր առմամբ, հանրապետությունում շարունակում են ճգնաժամային վիճակում մնալ ժողովրդական տնտեսության, համարյա բոլոր ճյուղերը՝ արդյունաբերությունն ու գյուղատնտեսությունը, կապիտալ շինարարությունն ու տրանսպորտը, կոմունալ-կենցաղային ծառայությունները, կրթությունն ու մշակույթը, բնակչության բուժսպասարկումն ու սոցիալական ապահովությունը: Վերջին տարիներին հանրապետությունում իրականացված տնտեսական քաղաքականության դառն փորձը ամենայն պարզությամբ ակնհայտ դարձրին ժողովրդական ունեցվածքի ապօրինի սեփականաշնորհման-մասնավորեցման կործանարար հետեւանքները, բացահայտեց այդ քաղաքականության հակապետական, հակաժողովրդական էությունը, որի պատճառով այսօր Լեռնային Ղարաբաղում զանգվածային գործազրկություն է, քանդված, ավերված ու պարապլորդի են մատնված տասնյակ արդյունաբերական ու գյուղատնտեսական ձեռնարկություններ: Երբեմնի ծաղկուն երկրամասը հայտնվել է աղքատության եւ թշնամության ճիրաններում: Ամմիսիքար վիճակի է հասել հանրապետության գյուղատնտեսությունը: Քավական է նշել որ վերջին տասը տարվա ընթացքում խոշոր եղջերավոր անասունների գլխաքանակը հանրապետությունում կրճատվել է 70, մանր եղջերավորներից եւ խոզերինը՝ մոտ 90 տոկոսով, կաթի եւ մսի արտադրությունը կրճատվել է մոտ 6.5 անգամ: Այսօր գյուղատնտեսական արտադրության 70 տոկոսից ավելին մասնավորեցված է: Արտի ցավ ես զգում՝ ակամատես լինելով գյուղացու չարքաշ վիճակին: Հանրապետության վարելահողերի 50 տոկոսից ավելին վեր է ածվում խոպանի: Նման անմիսիքար վիճակից դուրս գալու ելքը մենք տեսնում ենք խոշորացված տնտեսությունների վերստեղծման մեջ: Այնպես որ խոշորացումը այլընտրանք չունի: Կառավարությունը պետք է շրջվի դեպի գյուղը, մտահոգ լինի գյուղացու հոգսերով, հակառակ դեպքում գյուղերը կդառնան անմարդաբնակ ու աստիճանաբար կմահանան:

Այսօր մեզ համար առաջնահերթ նշանակություն են ստանում աշխատատեղերի ստեղծումը, արդյունաբերության այն պոտենցիալի վե-

րականագումը, որ ունեինք խորհրդային տարիների ընթացքում: Չբացառելով բազմակացութեան տնտեսության նպատակահարմարությունը, ներկա ժամանակաշրջանում՝ մենք կոմունիստներս, գտնում ենք, որ հանրապետությունում պետք է հաստատել պետական սեփականության գերակայությունը, ապահովել տնտեսության մեջ պետական մենաշնորհի առավելությունները եւ տնտեսությունը վարել կյանքի կողմից ստուգված սկզբունքներով ու չափանիշներով: Երկրի տնտեսությունը, հատկապես գերաշահույթ ապահովող ճյուղերն անխուսափելիորեն պետք է ազգայնացվեն, օրենքով արգելվի դրանց սեփականաշնորհումը արտասահմանյան գործարարներին: Միայն այդ կերպ հանրապետությունը կարելի է փրկել գաղութացման վտանգից:

Ընկերներ: Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական վիճակը բավարար գարգացում չի ունենում եւ շարունակում է մնալ ճգնաժամային: Իրականացվող անհեռատես բարփոխումները վտանգում են բնակչության շահերը, նրանց հասցնում չքավորության եւ աղքատության, խաթարվում են կյանքի համար պահիպաժեշտ բոլոր ոլորտները՝ արդյունաբերությունը, գյուղատնտեսությունը, կրթությունը, առողջապահությունը, սոցիալական ապահովությունը: Հազարավոր մարդիկ գործազուրկ են, աշխատավորներից խլվել են աշխատանքի եւ հանգստի, անվճար բուժսպասարկման եւ կրթության արտոնությունները, գնալով վատանում են շատ մարդկանց կոմունալ-կենցաղային պայմանները, միևնույնի են հասցված մոր ու մանկան, ապահով ծերության իրավունքները, բնակչության զրեթե 85 տոկոսի կենսամակարդակը խիստ ցածր է: Հանրապետությունում ստեղծված նման ծանր սոցիալ-տնտեսական պայմանների պատճառով պակասում է բնակչության թվաքանակը, շարունակվում է նրա արտագաղթը այլ երկրներ: Տարեցտարի պակասում է դպրոցական երեխաների թիվը, կրճատվում են դասարանները, սովորողների հիմնական մասը պետական ծրագրերով նախատեսված նվազագույն գիտելիքներ չի ստանում: Խաբեությունն ու կեղծիքը, անազնվությունը, բռնությունն ու ծեծը, բռնաբարությունն ու սպանությունը մուտք են գործել դպրոց, մի խոսքով խաթարված է ազգային դպրոցի ապագան: Անբավարար է կազմակերպվում գյուղական բնակչության մշակութային սպասարկումը, մշակութային շատ օջախներ անխնայեցիկ փակ են, բազմաթիվ գյուղերում, ընդհանրապես, նման օջախներ չկան, բայց առանձին մարդիկ կանոնավոր աշխատավարձ են ստանում պետական բյուջեից: Բնակչության անվճարունակության պատճառով մարդիկ չեն

կարողանում ժամանակին բուժվել, անհրաժեշտ դեղամիջոցներ գնել, որի պատճառով աճել է մահացությունը՝ հատկապես միջին տարիքի մարդկանց մոտ: Հասարակությունը խիստ բեւեռացված է, ձեւավորվել են հարուստների եւ աղքատների խավեր: Ահա հակիրճ այսպիսին է սոցիալ-տնտեսական վիճակի նկարագրությունը մեր հանրապետությունում:

Ընկերներ: Քանի դեռ մենք չենք ստեղծել սեփական արտադրություն, անհրաժեշտ ուշադրություն չենք դարձնում մեր գյուղատնտեսության, ժողովրդական տնտեսության մյուս ճյուղերի վերելքին, կրթության, մշակութի, առողջապահության, բնակչության սոցիալական ապահովության հարցերին, ավելորդ է խոսելը ժողովրդավարության եւ ժողովրդի հանդեպ հոգատարության մասին: Ներկա պայմաններում կառավարությունը վարում է բոլորովին ուրիշ քաղաքականություն, այն այլ արդյունքի չի կարող հանգեցնել, քան ժողովրդի օտարումը պետությունից: Ժողովուրդը գնալով ավելի խորն է ըմբռնում այդ իրողությունը եւ կարող է դիմել վճռական քայլերի, ինչպես դա կատարեց 1988-ին, ինչպես նաեւ 2004 թվականի օգոստոսին Ստեփանակերտում կայացած տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրության ժամանակ: Չէ որ անհնար է երկար ժամանակ դիմակայել հարազատ օջախից ու երկրից փախչելու, մուրացկանությամբ մի կերպ գոյատևելու, մի բան գտնելու հույսով աղբարկղները քրքրելու, կենսաթոշակով սնվելու, պահանջվող դեղամիջոց ձեռք բերելու կամ բուհից դուրս մնալու վտանգի առջև հայտնված երեխայի ուսման վարձը վճարել չկարողանալու երեւոյթներին: Մեզ չեն կարող լքողներն չնտահողել հացի, ջրի, մսի, առաջին անհրաժեշտության այլ ապրանքների, գազի, էլեկտրական էներգիայի գների թանկացումները: Մենք գտնում ենք, որ հանրապետության կառավարությունը անհրաժեշտ միջոցների չի դիմում կուտակված խնդիրները լուծելու, բնակչության շահերն ու օրինական իրավունքները պաշտպանելու ուղղությամբ: Ասածս հաստատելու համար բերեմ մի շատ նկատելի օրինակ: Հանրապետության շրջկենտրոններում եւ հատկապես Ստեփանակերտ քաղաքում ամենատարածված զբաղմունքը առևտուրն է, ավելի ճիշտ՝ չարչիությունը: Եվ դա իշխանությունները համարում են շուկայական հարաբերություն, թաքցնելով նրա իսկական դեմքը՝ լկտի շահամոլությունը, խաբեությունը: Իշխանությունը իրեն հեռու է պահում այդ բնագավառը տնօրինելուց: Ընդհանուր գնել չեն սահմանվում, բնագավառը թողնված է տարերքին ու բախտի քմահաճույքին:

Մասնավոր անձինք ինչպես ցանկանում, այնպես էլ առեւտուր են անում, գներ սահմանում իրենց ուզածով, նկատի ունենալով միայն անձնական շահը: Գլուխ է բարձրացրել վերավաճառքը, առեւտրի այդ ամենաստոր ձեւը:

Ընկերներ: Հանրապետությունում սոցիալ-տնտեսական վիճակը որոշ չափով բարվոք կլիներ, եթե իշխանությունները որդեգրեին ճիշտ կադրային քաղաքականություն, քանի որ կադրերն են որոշում ամեն ինչ: Մինչդեռ իշխանական շատ կառույցներ, հատկապես կառավարությունում, տարբեր նախադարձություններում, իրավապահ մարմիններում պետական պաշտոններ զբաղեցնող մարդկանց թվում դեռես շատ են կիսատ-պատ կրթություն ստացած պատահական, անգործունյա չինովնիկները: Նրանք անպատասխանատու վերաբերմունք են ցուցաբերում հանձնարարված գործի նկատմամբ, վատ են զբաղվում բնակչությանը հուզող հարցերի լուծմամբ: Շատերը առավել մտահոգված են իրենց կարիներտները նոր կահույքով ու հեռախոսներով կահավորելու, արտասահմանյան երկրներ շրջագայելու, պետական բյուջեի հաշվին նոր մակնիշի շքեղ ավտոմեքենաներ ձեռք բերելու հարցերով: Նման վայ չինովնիկները, փաստորեն, սեփականաշնորհել են իրենց ենթակա պետական կառույցները, թույլ են տալիս անբարո կամայականություններ, մի՞նչեւ իսկ հաճախ քաղաքական նկատառումներով մարդկանց ազատում են աշխատանքից:

Այսպես են վարվել, օրինակ, կրթության եւ սոցիալական ապահովության համակարգերի ղեկավարները, որոնք վերջերս աշխատանքից ազատեցին այդ համակարգի գիտակ, փորձառու, մեծ հեղինակություն վայելող ութ կոմունիստների, որոնցից երեքը կուսակցության Կենտկոմի անդամներ են: Պատահական չէ, որ հենց այս բնագավառներում է տիրում հանցավոր ամենաթողությունն ու բացարձակ անպատասխանատվությունը:

Ընկերներ: Պաշտպանական աշխատանքը եղել է մնում է մեր կուսակցության հզոր գեները քաղաքական հակառակորդների դեմ մղվող պայքարում: Այժմ, երբ կապիտալը իր ժամանակավոր հաղթանակն է տոնում կոմունիստական ուժերի նկատմամբ, մեր գաղափարական աշխատանքը պետք է որդեգրի նոր մարտավարություն: Մեր նպատակն է սոցիալիստական արժեքների վերահաստատումը: Դրան հասնելու համար պետք է համախմբվենք ու ակտիվացնենք մեր գործունեությունը, մեր կողմը գրավենք ժողովրդական լայն մասսաներին: Կուսակցական

կոմիտեները, տարածքային կազմակերպությունները, հատկապես կոմկուսի օրգան «Արցախի կոմունիստ» պաշտոնաթերթն այդ ուղղությամբ լուրջ աշխատանքներ է կատարել: Բարելավվել է թերթի գաղափարական բովանդակությունը, նրա էջերում, հաճախակի են տպագրվում սուր, քննադատական հոդվածներ, լուսաբանվում են կուսակցական կյանքի տարբեր հարցեր: Սակայն էլ ավելի պետք է բարելավվել թերթի աշխատանքները, ստեղծել կայուն աշխատակազմ ու թղթակիցների ակտիվ, յուրաքանչյուր հարգողել քաղաքական մամուլին բնորոշ մարտունակություն, շարունակելով խորհրդային մամուլի լավագույն ավանդույթները: Մենք հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնենք թերթի բաժանորդագրությանը եւ ըստ նրա արդյունքների գնահատենք կուսակցության քաղկոմ-շրջկոմների առաջին քարտուղարների գործունեությունը: Պետք է հասնենք կրան, որ բոլոր կոմունիստները եւ մեր համակիրները բաժանորդագրվեն կոմկուսի միակ լրատվամիջոցին:

Ընկերներ: Հաշվետու ժամանակաշրջանում կոմկուսի կենտկոմի նախաձեռնությամբ ու միջնորդությամբ ԼՂԴ Ազգային ժողովն ընդունեց արհմիությունների մասին օրենք, որի հիման վրա հանրապետությունում վերստեղծվեցին մի շարք ճյուղային կազմակերպություններ: Արհմիությունները կոչված են հանդես գալու որպես աշխատավորների իրավունքների ու սոցիալ-տնտեսական շահերի պաշտպաններ: Կուսակցական կոմիտեները պետք է սերտ կապեր հաստատեն արհմիութենական կազմակերպությունների հետ, քաղաքական գործընթացներում հանդես գան միասին, որովհետեւ թե կուսակցության, եւ թե արհմիությունների ծրագրային հիմնական դրույթները շաղկապված են աշխատավորության շահերին, նրա նպատակներին ու ձգտումներին: Բոլորին հայտնի են, որ այսօր շուկայական հարաբերությունների ջողի տակ աշխատավորական լայն զանգվածներին օտարում են համաժողովրդական սեփականությունից, ոտնահարում մարդկանց ամենատարրական իրավունքները: Հանրապետությունում ստեղծվել է մի իրավիճակ, երբ, օգտվելով վերահսկողության բացակայությունից, գործատուները խախտում են աշխատանքային պայմանագրերը, աշխատաժամանակի ժամկետները, աշխատողների հանգստի, արձակուրդի տրաման, աշխատանքի ընդունման ու ազատման կարգը, ժամանակին չեն վճարում բանվոր ծառայողների աշխատավարձը: Այս ամենի գլխավոր պատճառներից մեկն էլ այն է, որ իրեն ժողովրդավարական հռչակած հանրապետությունը մի՞նչեւ հիմա չունի աշխատանքային օրենսդրությունը: Վերստեղծված

արհմիութենական կազմակերպությունների առաջնահերթ խնդիրն է ապահովել արդարության եւ օրենքի առաջ բոլորի իրավահավասարությունը, հասնել գործազուրկների թվի կրճատմանը, սոցիալական անարդարության վերացմանը, աշխատանքային օրենսդրության պահանջների ճիշտ կիրառմանը գործատուների կողմից:

Ընկերներ: Մխավժած չեմ լինի, եթե նշեմ, որ այսօրվա մեր երիտասարդությունը, պատանիներն ու աղջիկները հասարակության ամենատուժած խավն են: Նրանցից նենգորեն խլված են ամենակարելորդ՝ անվճար կրթության, բուժման, աշխատանքի եւ հանգստի իրավունքները: Նրանք գրկված են մարդկային կեցության ամենակարելորդ արժեքից՝ ապագայի հեռանկարից: Սակայն հանրահայտ է, որ Արցախ աշխարհը պատկանում է բոլորիս եւ առաջին հերթին երիտասարդությանը: Նա պետք է կերտի, հստակեցնի հանրապետության ապագան, նրա քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական, գիտատեխնիկական զարգացման հեռանկարները եւ պայքարի այդ ամենի իրականացման համար: Այս խնդիրների գիտակցումով հաշվետու ժամանակաշրջանում կուսակցության Կենտկոմի, քաղկոմ-շրջկոմների ջանադիր աշխատանքի շնորհիվ վերականգնվեց Ստ. Շահումյանի անվան կոմունիստական երիտասարդական միությունը: Սակայն, ինքնաքննադատաբար պետք է ասել, որ դեռեսս քիչ գործ է արվում երիտասարդության հետ տարվող գաղափարաքաղաքական աշխատանքը ուժեղացնելու ուղղությամբ: Կոմերիտմիության կենտկոմը հայտնվել է մի տեսակ սպասողական իրավիճակի մեջ, հանդես չի գալիս երիտասարդությանը համախմբելու, նրան կոմերիտական աշխատանքներում ընդգրկելու նախաձեռնությամբ: Դեռեսս քիչ է տարածքային կոմերիտական կազմակերպությունների թիվը, դանդաղ է ընթանում կոմերիտմիության շարքերի համալրումը, թույլ է կապը դպրոցների, մյուս ուսումնական հաստատությունների, գյուղերի, բնակելի թաղամասերի հետ: Կոմերիտմիությունը գործում է տարանջատված, ինչպես հարկն է, չի նախաձեռնում մասսայական գործողություններ: Թույլ են կապերը կոմերիտական կառույցների միջեւ, անբավարար են կոմերիտմիության կուսակցական ղեկավարությունն ու օգնությունը:

Անհրաժեշտ է արմատապես բարելավել երիտասարդության շրջանում տարվող գաղափարաքաղաքական բացատրական, դաստիարակչական աշխատանքները: Այդ ուղղությամբ կոմերիտմիության հետ մեկտեղ մեծ անելիքներ ունեն կուսակցացական կոմիտեները, տարածքային կուսակցական կազմակերպությունները: Եթե մեզ հաջողվի երտասար-

դության, մեր պատանիների ու աղջիկների գիտակցությանը հասցնել կոմունիստական գաղափարախոսության նպատակները, խորհրդային եւ ներկա ժամանակների համադրմամբ բացատրել սոցիալիզմի առավելությունները կապիտալիզմի նկատմամբ, ապա, անկասկած, երիտասարդության ճնշող մեծամասնությունը նախապատվությունը կտա կոմունիստների որդեգրած գաղափարներին եւ կիստացնի կոմերիտմիության շահերը:

Ընկերներ: Հանրապետությունում ընթացող քաղաքական գարգացումները պահանջում են ուժերի համախմբում, բոլոր քաղաքական գործընթացներին ակտիվ մասնակցություն, որի համար անհրաժեշտ է մշակել եւ իրագործել հատուկ մարտավարություն: Բոլորիս հայտնի է, որ իշխանության միակ աղբյուրը ժողովուրդն է եւ նրան վերապահված ընտրության իրավունքը: Դրա համար էլ մենք պետք է արդյունավետ նախապատրաստվենք բոլոր մակարդակների ընտրություններին, ստեղծենք գաղափարաքաղաքական նախադրյալներ ու ֆինանսական միջոցներ: Այդ պահանջը կարելի է ամառիկայում Ազգային ժողովի պատգամավորների ընտրությամբ: 2004թ. հունիսին կուսակցության կենտկոմի պլենումը քննարկեց ԼՂԹ տեղական ինքնակառավարման մարմինների 2004թ. օգոստոսին կայանալիք ընտրությունների եւ ԼՂ կոմկուսի հերթական խնդիրների մասին հարցը: Պլենումի ընդունած որոշման մեջ հստակորեն նշվել էր, որ ԼՂԹ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունները կարելու էր նշանակություն ունեն էրկրի հասարակական-քաղաքական կյանքում: Այն լայն հնարավորություններ է ընծեռում, որ ԼՂ կոմկուսը իշխանության տեղական մարմիններում ունենա ժողովրդի շահերը ակտիվորեն պաշտպանելուն պատրաստ ակտիվ կոմունիստներ: Պլենումը ԼՂ կոմկուսին, քաղկոմ-շրջկոմներին պարտավորեցրել է տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններն օգտագործել, որպես ԼՂ կոմկուսի դիրքորոշման պրոպագանդան եւ լայն տարածման, հասարակական կյանքում նրա հեղինակության լարձրացման միջոց: Այս ուղղությամբ բավարար աշխատանք է կատարել կուսակցության Ասկերանի շրջկոմը: Ընտրությունների արդյունքում շրջանի Այգեստան, Խանաբադ, Նորագյուղ, Կարմիր գյուղ, Ներքին Ազ-հեք, Սարգարաշեն, Սարուշեն, Մարտունու շրջանի Խեթխան, Մաճկալ-չև գյուղերի համայնքապետեր ընտրվեցին կոմունիստներ Ալյոշա Հակոբյանը, Գուրգեն Մանգասարյանը, Արմավիր Գալստյանը, Վլեքսանդր Ավետիսյանը, Շահեն Մարգարյանը, Սուրեն Բաբայանը, Ալյոշա Հարությունյանը, Բարաթ Քոչարյանը, Արմեն Հարությունյանը:

Շուշիի շրջանի Քարին տակ գյուղի համայնքապետ վերընտրվեց կոմունիստ, կուսընդհանուր նախկին առաջին քարտուղար Գրիշա Յովհաննիսյանը: Հանրապետության գյուղական, քաղաքային համայնքներում ընտրված ավագանու անդամների մոտ 25 տոկոսը կուսակցության անդամներ են, Ստեփանակերտ քաղաքի նորընտիր ավագանու անդամներ են, կոմունիստներ Հասմիկ Ասրյանն ու Գյուլչոբա Հայրապետյանը: Համայնքի ղեկավարներ եւ ավագանու անդամներ ընտրված կոմունիստներից շատերը մեր համագումարի պատգամավորներն են եւ այսօր մասնակցում են նրա աշխատանքներին: Եկեք միասին ջերմորեն շնորհավորենք նրանց, ցանկանանք առողջություն եւ արդյունավետ աշխատանք ի բարօրություն մեր ժողովրդի, ի շահ մեր կուսակցության:

Ընկերներ: Կատարված դրական աշխատանքի հետ մեկտեղ պետք է ընդգծել, որ ոչ բոլոր կուսակցական կոմիտեներն են ակտիվ մասնակցություն ունեցել տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններին նախապատրաստվելու, անցկացնելու մասին կոմկուսի պլենումի որոշումների կենսագործմանը: Ժամանակին չի մշակվել առաջադրված կոմունիստ թեկնածուների օգտին քարոզարշավ կազմակերպելու ծրագիր, չեն ստեղծվել նրանց պաշտպանության նախընտրական շտաբներ: Արդյունքը եղավ այն, որ Մարտակերտի եւ Հադրուբի շրջաններում ոչ մի կոմունիստ համայնքապետ չընտրվեց: Հանրապետության 5 շրջաններում եւ Ստեփանակերտ քաղաքում (չենք հաշվում Քաշաթաղի եւ Շահունյանի շրջանները, որտեղ կուսակցական կազմակերպություններ դեռ չկան) ընտրված 154 համայնքների ղեկավարներից կոմունիստներ են 10 հոգի, եւ դա այն դեպքում, երբ ԺԱԿ-ի անդամներ են՝ 43, ՀՀԴ անդամներ՝ 16 հոգի: Առջեւում Ազգային ժողովի ընտրություններն են: Անհրաժեշտ է լուրջ հետեւություններ անել տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ թույլ տրված սխալներից եւ այժմվանից նախապատրաստվել դրանց: Մենք աշխատանքները պետք է կազմակերպենք այնպես, որ հանրապետության բոլոր ընտրատարածքներում առաջադրվեն պատգամավորության կոմունիստ թեկնածուներ եւ արժանանան ժողովրդի վստահության քվեներին, որպեսզի կարողանանք ԼՂՀ Ազգային ժողովում ձեւավորել կոմկուսի առանձին եւ ինքնուրույն խմբակցություն:

Ընկերներ: Այսօր, քան երբեւէ, զգացվում է ներկուսակցական կյանքը ճիշտ կազմակերպելու, խնդիրները պարզեցնելու, առօրյա անելիքները հստակեցնելու կարեւորությունը, կուսակցության մարտունակու-

թյունը յուրաքանչյուր կուսակցական կազմակերպության ջանքերով բարձրացնելու, բոլոր օղակներում կուսակցական կարգապահությունն ամրապնդելու հրատապությունը, այդ ամենի խորապես գիտակցումը յուրաքանչյուր կոմունիստի կողմից: Այնպես որ, կուսակցության գործունեության հաջողությունը հիմնականում պայմանավորված է նրա որակական կազմի բարելավմամբ, նրա շարքերում միասնության ամրապնդմամբ, կոմունիստների ակտիվությամբ եւ կուսակցական բոլոր կառույցների մարտունակությամբ: Հետեւապես ներկայացվող պահանջների կատարման վճռական պայման են հանդիսանում կուսակցական, գաղափարական, քաղաքական եւ կազմակերպչական աշխատանքների ուժեղացումը, ներկա իրավիճակում մոտեցման նոր ձեւերի ու մեթոդների կիրառումը, կուսակցական կյանքի նորմերի ու սկզբունքների պահպանմամբ:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում կենտկոմի աշխատանքները տարվել են համաձայն նրա բյուրոյում հաստատված աշխատանքային պլանի: Անց են կացվել 9 պլենում, Կենտկոմի բյուրոյի 32 նիստ՝ տարբեր օրակարգերով, ներկուսակցական կարգապահության, կանոնադրական պահանջների կատարման, կազմակերպական, գաղափարական հարցերի լուծման, երիտասարդության շրջանում տարվող աշխատանքների, բնտրությունների եւ «Արցախի կոմունիստ» պաշտոնաթերթի բաժանորդագրության հարցերի շուրջ: Կենտկոմի պլենումներում քննարկվել են «ԼՂՀ-ում ստեղծված սոցիալ-տնտեսական իրավիճակի եւ կոմկուսի խնդիրները», «2002թ. օգոստոսին կայացած ԼՂՀ նախագահական ընտրությունների եւ ԼՂ կոմկուսի դիրքորոշումները», «ԼՂԿ կանոնադրության մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին», «Գաղափարաքաղաքական աշխատանքների դրվածքը եւ այլ խնդիրների մասին» հարցեր:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում տարածքային կազմակերպությունների թիվը աճել է 48-ով, կոմունիստների թիվը՝ մոտ 500-ով: Պետք է շիտակորեն ասել, որ կուսակցության Ստեփանակերտի քաղկոմը, առանձին շրջկոմներ եւ տարածքային կազմակերպություններ մեծապես կարիք ունեն իրենց գործունեության կատարելագործման եւ ամրապնդման: Կուսակցական ընտրովի մարմինը պետք է ակտիվ գործի, մինչդեռ Ստեփաղկոմի որոշ անդամներ, նույնիսկ քարտուղարներ հաճախ խուսափում են աշխատանքից, նույնիսկ չեն ներկայանում պլենումների կիստերին: Զգացվում են կուսակցության շարքերի աճի դժվարությունները, այդ գործում կան լուրջ թերություններ ու բացթողումներ: Կուսակ-

ցության շարքերի աճի եւ ամրության կարելորագույն ցուցանիշները մտապես համարվել են կարգապահությունը, կոմունիստի անհատական պատասխանատվությունը: Տարածքային կուսակցական կազմակերպությունների: Ստեփանակերտի քաղկոմի եւ շրջկոմների հաշվետու-ընտրական ժողովները եւ կոնֆերանսներն այս ուղղությամբ լուրջ մտահոգվելու առիթ տվեցին: Գլուխ են բարձրացրել անտարբերությունը, անպատասխանատվությունը, սկսած ինձնից, որպես Կենտկոմի առաջին քարտուղարի, վերջացրած շարքային կոմունիստներով: Հստակ տեսանելի են մեր բացթողումները եւ, կարծում եմ, իմ կուսակից ընկերները կունենան այնքան համարձակություն, որ ելույթների ժամանակ չեն մոռանա նաեւ ինքնաքննադատությունը: Առանձին կուսկազմակերպություններում չկան աշխատանքային պլաններ, կուսակցական ժողովները անց են կացվում դեպքից-դեպք կամ ընդհանրապես չեն կայացվում: Կոմունիստների ակտիվությունը դեռեւս ցածր է, չեն տրվում կուսակցական հանձնարարություններ: Կենտկոմի բյուրոյի նիստերում պարբերաբար լսվել են եւ մշակվել են միջոցառումներ, բայց արդյունքները դեռեւս զոհացուցիչ չեն:

Մենք վճռականապես պետք է փոխենք կուսակցական աշխատանքի ռճն ու մեթոդները, այն դարձնենք ճկուն եւ համարձակ, ժողովրդի շահերին համահունչ:

Ընկերներ: Կերջացնելով, թույլ տվեք հավաստիացնել, որ կուսակցության նորընտիր Կենտկոմը հաշվի կառնի համագումարում հնչած քննադատական դիտողությունները եւ կանի ամեն ինչ, որպեսզի Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցությունն առաջիկայում դառնա մեր ժողովրդի ավանգարդային, նրա կենսական շահերը պաշտպանող մարտական կուսակցություն:

19-20 հոկտեմբեր, 2004թ.

ԼՂ ԿՈՄԿՈՒՄԻ ԿԵՆՏԿՈՍԻ ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ՀՐԱՆՏ ՄԵԼՔՈՒՄՅԱՆԻ ՁԵԿՈՒՑՈՒՄԸ

Հարգելի ընկերներ:

Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցությունն իր գործունեության մեջ կարելոր տեղ է հատկացնում կուսակցական կարգապահության ամրապնդմանը, հասարակական կյանքում կուսակցական դեկավար կադրերի, բոլոր կոմունիստների ավանգարդային դերի ապահովմանը, հանձնարարված գործի ճկատմամբ յուրաքանչյուրի, անկախ կուսակցության մեջ զբաղեցրած նրա դերից, պատասխանատվության լրարձրացմանը: Անհրաժեշտ եմ համարում մեկ անգամ եւս ընդգծել ներկուսակցական կարգապահության եւ կուսակցության միասնության ամրապնդման կանոնադրական սկզբունքները, որոնք հանդիսանում են կուսակցության Կենտկոմի, քաղկոմ-շրջկոմների, տարածքային կուսկազմակերպությունների, բոլոր կոմունիստների կողմից ԼՂ ԿԿ ծրագրի եւ կանոնադրության, կուսակցության 4-րդ համագումարի որոշումների եւ կուսակցական բարոյականության պահանջների կատարման վճռական պայմանը:

Բոլորիդ հայտնի է, որ կուսակցության կազմակերպական գործունեության հաջողությունները հիմնականում պայմանավորված են նրա որակական կազմի բարելավմամբ, կոմունիստների ակտիվությամբ, տարածքային սկզբնական կուսկազմակերպությունների մարտունակությամբ: Հետեւապես՝ ԼՂ ԿԿ 4-րդ համագումարին եւ դրան հաջորդած Կենտկոմի պլենումների ու բյուրոների որոշումների կենսագործման վճռական պայման է հանդիսանում կուսակցական, գաղափարական, քաղաքական եւ կազմակերպչական գործունեության ուժեղացումը, մոտեցման նոր ձեւերի ու մեթոդների կիրառումը կուսակցական կյանքի ոլորտների ու սկզբունքների պահպանմամբ: Մեր աշխատանքում տեղ պրտած թերություններն ու անհաջողությունները չեն վերացվի, եթե մենք ձեռք հետ միասին չկարողանանք ամրապնդել կուսակցական շարքերի դուրսփարական ու կազմակերպչական միասնությունը, բարձրացնել կուսակերպվածությունն ու կարգապահությունը կուսակցության բոլոր օղակներում:

Կուսակցական կոմիտեները մեծապես կարիք ունեն կատարելապարձման եւ ուժեղացման: Մինչդեռ, քաղկոմ-շրջկոմների որոշ անդամ-

ներ հաճախ խուսափում են աշխատանքից, լավագույն դեպքում, սահմանափակվում են կուսակցական ֆորումներին ֆիզիկական մասնակցությամբ: Ձգացվում են կուսակցության շարքերի աճի դժվարություններ: Մենք ապրում ենք ծանր սերնդափոխություն: Կուսակցության անդամների հիմնական մասը կազմում են խորհրդային դաստիարակություն ստացած մարդիկ: Բայց նրանք ծերանում եւ հեռանում են մեր շարքերից կամ էլ, բնական է, պակասում է նրանց ակտիվությունը, իսկ երիտասարդները կամ միջին սերնդի մարդիկ զարմամալիորեն դանդաղ են ակտիվանում, նրանց օգտակարության գործակիցը դեռեւս ցածր է:

Կուսակցության ուժի եւ ամբողջան կարեւորագույն ցուցանիշը միշտ էլ եղել են կարգապահությունը, կոմունիստի անհատական պատասխանատվությունը կանոնադրական պահանջների խստագույն կատարման նկատմամբ:

ԼՂՀ Ազգային ժողովի ընթացիկ տարվա հունիսին կայացած ընտրություններն այս տեսանկյունից լուրջ մտահոգության առիթ են տալիս: Գլուխ են բարձրացրել անտարբեքությունն ու անպատասխանատվությունը, առանձին կոմունիստների եւ որոշ կուսակցական ղեկավար աշխատողների կողմից ներկուսակցական կարգապահության խախտման դեպքերը, կուսակցական սկզբունքների զանցառումը: Մենք իրավունք չունենք անտեսելու, որ մեր շարքերում հայտնվել են այնպիսի մարդիկ, որոնք ձգտում են մասնատել, խարխիւել կուսակցության միասնությունը, փորձում են շարքային կոմունիստներին, կուսակցական կոմիտեների անդամներին վարակել անհարկի եւ անտեղի բանբասանքներով, պրովոկացիոն բնույթի հարցադրումներով:

Խիստ քննադատության պետք է արժանացնել զուեւափոխվածներին եւ պառակտիչներին, որոնք գործում են հատուկ պարտադրված ծրագրերով:

Մենք համաձայն ենք եւ ընդունում ենք քննադատության ազատությունը, բայց գործողությունների մեջ արժեքավորում ենք միասնությունը: Սա պետք է լինի յուրաքանչյուր կոմունիստի եւ կուսակցական պատասխանատու աշխատողի գործունեության բարոյական նորմը: Մեր կոմունիստ զնկերների մեծամասնությունը սա հասկանում է: Բայց կան մարդիկ, որքախտաբար, նաեւ կուսակցական ղեկավար աշխատողներ, որոնք գործում են ուղիղ հակառակ կերպ: Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցությունը ոչ մեկիս սեփականությունը չէ եւ կուսակցության հաջողություններն ու բացթողումները որեւէ անձով պայմանա-

վորված չեն: Ինչ խոսք, ցանկացած կառույցի ղեկավար իր հետքն է թողնում աշխատած ժամանակահատվածում՝ ուստի գերխնդիր ենք համարում կուսակցական կադրերի ճիշտ ընտրությունն ու տեղաբաշխումը, սկսած ամենաստորին օղակից՝ տարածքային սկզբնական կուսկազմակերպության քարտուղարից մինչեւ քաղկոմ-շրջկոմների, կենտկոմի քարտուղարներն ու պատասխանատու աշխատողները:

Լեռնային Ղարաբաղի կուսակցական կազմակերպությունում քիչ չէ այնպիսի կուսակցական կադրերի թիվը, որոնք բարձր են պահում կոմունիստի անունը եւ նվիրված ծառայում են հարազատ կուսակցությանը: Սակայն այդ նույնը չենք կարող ասել կուսակցության Ստեփանակերտի քաղկոմի եւ նրա ենթակայության տակ գտնվող տարածքային կուսկազմակերպությունների մասին, որոնք այդպես էլ չկարողացան դուրս գալ խորը ճգնաժամից եւ, փաստորեն, հայտնվել են ինքալուծարման մտանգի առջեւ: Քաղաքի համարյա բոլոր տարածքային կուսկազմակերպություններում /դրանք 8-ն են/ կոմունիստների ակտիվությունը խիստ ցածր է, չեն տրվում կուսակցական հանձնարարություններ, կուսակցական ժողովներ ընդհանրապես չեն անցկացվում, չեն կազմվում աշխատանքային պլաններ եւ, բնականաբար, չկա նաեւ կուսակցական աշխատանք: Կուսակցական կազմակերպություններում նման բարձիթողի վիճակի ամբողջ պատասխանատվությունը ընկնում է քաղկոմի քարտուղարներ Վալերի Խաչատրյանի եւ Վալերի Ջավադյանի վրա, որոնք փաստորեն ինքնահեռացել են կուսկազմակերպություններին օգնելուց եւ ղեկավարելուց: Նման անմխիթար վիճակի համար պատասխանատվության իր բաժինն ունի նաեւ կուսակցության Կենտկոմը եւ, առաջին հերթին նրա կազմակերպական բաժնի վարիչ Արտաշես Գասպարյանը, որի աշխատանքային ոճը, ավելի ճիշտ, նրա անգործության պատճառով փաստորեն սառեցվել են կազմակերպչական աշխատանքները քաղաքի կուսկազմակերպություններում:

ԼՂ կոմկուսի Կենտկոմի հերթական պլենումը տեղի է ունենում կուսակցության համար ծանր պայմաններում, երբ ԼՂՀ Ազգային ժողովի ընտրություններում չկարողացանք հաղթահարել անցողիկ 10 տոկոսի արգելքը: Կուսակցության Կենտկոմի բյուրոն իր 2005թ. հուլիսին կայացած ընդլայնված նիստում, որին մասնակցում էին քաղկոմ-շրջկոմների բոլոր առաջին քարտուղարները, բազմակողմանիորեն քննարկել է ԼՂՀ Ազգային ժողովի ընտրությունների արդյունքների մասին հարցը եւ տվել համարժեք գնահատական: Բյուրոյի որոշումը հրապարակվել է

«Արցախի կոմունիստ» պաշտոնաթերթում, եւ, համոզված եմ, որ բոլորը ծանոթ եք նրա բովանդակությանը: Փոխանակ անհրաժեշտ հետեւութուն արվեին այդ որոշումից, միջոցներ ձեռնարկվեին բարելավելու կուսակցական կոմիտեներում տարվող կազմակերպական, քաղաքական-դաստիարակչական աշխատանքների մակարդակը, կուսակցության Ստեփանակերտի քաղկոմի քարտուղարներ Վալերի Խաչատրյանը եւ Վալերի Ջավադյանը, կուսակցության Կենտկոմի բաժնի վարիչ Արտաշես Գասպարյանը եւ ուրիշներ, քաղկոմի՝ օգոստոսի 12-ին կայացած պլենումից հետո, անսկզբունք պայքար եմ ծավալել կուսակցության Կենտկոմի եւ նրա առաջին քարտուղար Դրանտ Մելքունյանի դեմ, միտումնավոր նրան վերագրելով ընտրություններում կուսակցության կրած անհաջողության ամբողջ պատասխանատվությունը: Խախտելով կուսակցության կանոնադրության պահանջները, ներկուսակցական կյանքի նորմերը, նրանք կուսակցության ներսում ստեղծել են խմբավորում, Կենտկոմի որոշ անդամների հրահրել ստորագրահավաքի՝ առանց Կենտկոմի բյուրոյի եւ նրա քարտուղարների իմացության, հրավիրել Կենտկոմի արտահերթ պլենում՝ նպատակ ունենալով պաշտոնանկ անել Կենտկոմի առաջին քարտուղարին: Այդ այն ժամանակ, երբ քարոզարշավի օրերին Վալերի Խաչատրյանն զբաղված էր հակակուսակցական քարոզարշավով, չնայած մինչ այդ խոստացել էր « ես կուսակցության համար աշխատելու եմ, որ Մելքունյանը պատգամավոր ընտրվի»: Դեռուստատեսությամբ հանդես գալու առաջարկությունից հրաժարվել է, պատճառաբանելով, որ դաշնակցականները կծիծաղեն իր վրա: Էլ չեն ասում, որ տարածքային կազմակերպությունների քարտուղարների մեծամասնությունը, նրա իսկ հրահանգով դարձել էին ուրիշ կուսակցությունների թեկնածուների վստահված անծինք: Նրանք կոմունիստների եւ ընդդիմադիր կուսակցությունների անդամների շրջանում տարածում էին լուրեր, որ Մելքունյանը իշխանամետ է եւ որոշումներն ընդունում է ԼԳԳ նախագահի եւ ուրիշ պաշտոնատար անձանց թելադրանքով: Ինչ խոսք, որ դավադիր այդ խմբի գործունեությունը մեծապես վնասել է կուսակցության հեղինակությանը:

Սույն թվականի նոյեմբերի 3-ին կուսակցության Կենտկոմի բյուրոն, ներկուսակցական կարգապահությունը կոպտորեն խախտելու, կուսակցության ներսում խմբավորումներ ստեղծելու, ներսից կուսակցությունը կազմակերպչորեն պառակտելու անսկզբունք գործունեության, աշխատանքում թույլ տված լուրջ թերությունների համար Վալերի

Խաչատրյանին ազատեց կուսակցության Ստեփանակերտի քաղկոմի առաջին քարտուղարի, Արտաշես Գասպարյանին՝ ԼԳ Կոմկուսի Կենտկոմի կազմակերպական բաժնի վարիչի պարտականություններից, հայտարարելով նրանց խիստ նկատողություն՝ այն մտցնելով հաշվառման քարտը: Կենտկոմի բյուրոյի որոշումից հետո Վալերի Խաչատրյանը եւ Արտաշես Գասպարյանը, զերազանցելով կոմունիստի իրենց լիազորությունները, ճիշտ հետեւություն չեն արել եւ բռնել են Կենտկոմի քարտուղարներին եւ բյուրոյի մյուս անդամներին ահաբեկելու, շանտաժի ենթարկելու եւ վարկաբեկելու արատավոր ուղին, որի համար էլ նրանց կուսակցության շարքերում մնալը գտնում ենք աննպատակահարմար:

Կուսակցության Կենտկոմի բյուրոն հանձնարարեց քաղկոմ-շրջկոմներին կուսակցության բոլոր օղակներում ամրապնդել կուսակցական կարգապահությունը, մարտունակությունն ու կազմակերպվածությունը, այն դիտելով կոմունիստների, քաղկոմ-շրջկոմների անդամների եւ տարածքային կուսակցական կազմակերպությունների կողմից ԼԳ ԿԿ ծրագրի եւ կանոնադրության, կուսակցության Կենտկոմի որոշումների եւ քաղաքականության պահանջների կատարման վճռական պայման: Բյուրոն միաժամանակ պարտավորեցրեց Կենտկոմի բաժնիներին՝ ամենօրյա աշխատանքով նպաստել քաղկոմ-շրջկոմների, տարածքային կուսկազմակերպությունների կազմակերպչական ու գաղափարական միասնության ամրապնդմանը: Անհրաժեշտ հետեւություններ անելով Կենտկոմի սույն թվականի հուլիսի 3-ի բյուրոյի որոշումից՝ քաղկոմ-շրջկոմները պարտավոր են լուրջ ուշադրություն դարձնել տարածքային կուսակցական կազմակերպությունների ամրապնդմանը, նրանց շարքերի անաղարտության պահպանմանը: Պետք է կանխել ոչ միայն պատահական, անկայուն տարրերի մուտքը կուսակցության շարքերը, այլեւ վճռականորեն զնալ ինքնամաքրման՝ ձերբազատվելով կարիերիստներից եւ բոլոր նրանցից, ովքեր կուսակցության հետ չեն քայլում, խախտում են կուսակցական կարգապահությունը, փորձում պառակտել նրա միասնությունը, արատավորում են կոմունիստի բարձր կոչումը: Կուսակցության քաղաքային եւ շրջանային կոմիտեների, տարածքային կուսկազմակերպությունների առաջնահերթ խնդիրն է կուսակցության շարքերի անաղարտության, կայունության եւ մաքրության պահպանումը, այդ աշխատանքում նշանաբան ունենալով Վ. Ի. Լենինի խոսքերը. «Ավելի լավ է տաս աշխատող իրենց կուսակցության անդամ չանվանեն, քան թե մի շաղակրատ իրավունք եւ հնարավորություն ունենա կուսակցության անդամ լինելու»:

Կուսակցության Կենտկոմի բյուրոն, Կենտկոմի բաժինները պարտավոր են սկզբունքորեն զնահատելու սկզբնական կուսակազմակերպություններում, քաղկոմ-չրջկոմներում տիրող իրավիճակը, պահանջելու, որ կուսակցական ժողովները, բյուրոների եւ պլենումների նիստերը հրավիրվեն ըստ կանոնադրական պահանջների: Առաջնահերթ նշանակություն պետք է դարձվի երիտասարդության հետ տարվող աշխատանքներին, այն կուսակցության հուսալի ռեզերվն ու օգնականը դարձնելուն: Երիտասարդության, մեր պատանիների ու աղջիկների գիտակցությանը պետք է հասցնել կոմունիստական գաղափարախոսության նպատակները, խորհրդային եւ ներկա ժամանակների համադրմամբ բացահայտելով սոցիալիզմի առավելությունները: Դա, անկասկած, կնպաստի, որ երիտասարդության հիմնական մասը նախապատվությունը տա կոմունիստների որդեգրած գաղափարներին: Լուրջ խնդիր պետք է համարել նաեւ կուսակցական կոմիտեների անդամների դերի ու հեղինակության, հանձնարարված գործի նկատմամբ նրանց պատասխանատվության բարձրացմանը, ժողովրդական մասսաների հետ կուսակցության կապի հետագա աշխուժացմանն ու կատարելագործմանը: Կուսակցության քաղաքային եւ շրջանային կոմիտեները կուսկազմակերպությունների գործունեությունը պետք է կազմակերպեն այնպես, որ էապես ընդլայնվեն մեր համակիրների շարքերը, որ հասարակության մեջ վերականգնվի եւ խոր արմատներ ձգի հավատը կուսակցության, նրա որդեգրած քաղաքականության նկատմամբ:

Միայն ներկուսակցական անսասան կարգապահությամբ, կուսակցական շարքերի գաղափարական ու կազմակերպական միասնությամբ, մարտունակ ու բարոյական հեղինակությամբ օժտված կուսակցական կազմակերպություններով, կոմունիստական հստակ վճռականությամբ եւ ժողովրդի շահերին անսահման նվիրվածությամբ կարող ենք հասնել կուսակցության ծրագրային պահանջների հաջող կատարմանը՝ ապացուցելով մեր նվիրվածությունը կոմունիստական գաղափարներին:

Թույլ տվեք ձեր բոլորի անունից վստահություն հայտնել, որ Լեռնային Դարաբաղի կոմունիստական կուսակցությունը կանի ամեն ինչ իր կոչումն արդարացնելու, աշխատավորության շահերն վճռականորեն պաշտպանելու համար:

18 նոյեմբեր, 2005թ.

ԼՂԿԿ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ 5-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ԵՎ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ԼՂ Կենտկոմի առաջին քարտուղար
Չրանտ Մելքունյանի զեկուցումը

Հարգելի պատգամավորներ:

2008 թվականի փետրվարի 20-ին Արցախի ազատատենչ ժողովուրդը, Հայաստանի եւ Ափյուռքի համայն հայության հետ մեկտեղ, մեծ շուքով նշեց Դարաբաղյան շարժման 20-ամյա հոբելյանը: Արցախյան ազգային-ազատագրական շարժման 20-ամյակին նվիրված միջոցառումները մեկ անգամ եւս վկայեցին մեր ժողովրդի ամնկուն ոգուն ու կամքի, հայրենիքին անսահմանորեն նվիրվածության, մեր ազատ ու անկախ ապրելու ձգտումների մասին: Հպարտությամբ ենք նշում, որ մեր համաժողովրդական շարժման ակունքներում էին Արցախի կոմունիստները, կուսակցական ու խորհրդային մարմինների ղեկավարները, հայրենիքի նվիրյալ զավակները, մի ամբողջ ժողովուրդ, որը բոցավառված էր համազգային միաբանության սրբազան կրակով:

Պատմության համար 20 տարին մի ակնթարթ է: Սակայն մեր հերոսական ժողովուրդը պատմության այդ ակնթարթն իմաստավորեց բազում հաղթանակներով, մեզ պարտադրված պատերազմում հաջողվեց ծնկի բերել յոթ միլիոնանոց Ադրբեջանին: Պատերազմի հաղթական ավարտից հետո արցախցին ձեռնամուխ եղավ իր խաղաղ շինարարական աշխատանքին: Նրա ստեղծարար ձեռքով փյունիկի պես մոխիրներից հառնեցին մեր ռմբակոծված քաղաքներն ու գյուղերը, հաղթահարվեց սոցիալ-տնտեսական ծանր վիճակը, վերածնվեց հոգեւոր-մշակութային կյանքը: Միանգամայն տեղին է ասված հանրապետության նախագահի հոբելյանական ողջույնի խոսքում, թե «անելիքները շատ են եւ օրախնդիր: Ամենօրյա քրտնաջան աշխատանքով պետք է շարունակենք հաջողություններ ամրագրել տնտեսական ոլորտում, հաղթահարել ժամանակի մարտահրավերները, կառուցել ու շննացնել մեր հայրերի ու պապերի երկիրը եւ գալիք սերունդներին թողնել ծաղ-

կող ու բարգավաճ հայրենիք: Մեր սրբազան պարտքն է միշտ վառ պահել 1988-ի ոգին, հավատարիմ լինել 20 տարի առաջ մեր ժողովրդի հռչակած գաղափարներին եւ շարունակել կառուցել բոլորիս երազած երկիրը: Մի երկիր, որտեղ յուրաքանչյուրը կապրի արժանավայել կյանքով, ապահով ու բարեկեցիկ, որտեղ ամեն ոք իրեն կզգա հպարտ եւ ուժեղ, հանգիստ ու պաշտպանված: Մա է 88-ի պատգամը, որը մենք պարտավոր ենք իրականացնել»:

Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցությունը գոհունակությամբ է նշում, որ անցած 20 տարիների ընթացքում, Հայաստան-Արցախ-Սփյուռք եռամիասնության նյութական եւ բարոյական օժանդակության շնորհիվ հաջողվեց հաղթահարել պատերազմի արհավիրքները, մասամբ վերականգնել ավերված տնտեսությունը: Այսօր համրապետության նոր իշխանությունների մշտական ուշադրության կենտրոնում են երկրի անվտանգության, տնտեսության, սոցիալական ոլորտի, ժողովրդավարության անրապնդման հարցերը: Նոր կառավարությունը գյուղատնտեսության նկատմամբ նոր քաղաքականություն է որդեգրել: Նախատեսվում է գյուղատնտեսության բոլոր ոլորտներում եւ բոլոր մակարդակներում, գյուղմթերքների արտադրությունից մինչեւ վերամշակումն ու իրացումը, պետական արդյունավետ եւ նպատակաուղղված աջակցության ապահովում: Այդ նպատակով, տարեցտարի կավելանան պետությունից հաշվին կատարվող կապիտալ ներդրումները: Ակտիվ միջոցներ են ձեռնարկվում նաեւ բնակչության սոցիալական հիմնախնդիրների լուծման ու կենսամակարդակի բարձրացման ուղղությամբ:

Տարեցտարի վերականգնվում ու նոր թափ են առնում տնտեսության տարբեր ճյուղերը, բացվում են նոր աշխատատեղեր, կառուցվում են բնակարաններ, դպրոցներ, բժշկական հիմնարկներ, վերականգնվում են ավերված գյուղերը: Հաշվետու ժամանակաշրջանում բարձրացվել են ուսուցիչների, բուժաշխատողների, ծառայողների աշխատավարձերը, 60 տոկոսով ավելացել են կենսաթոշակները, մեծացել է պետության ուշադրությունն ու հոգատարությունը զոհված ու հաշմանդամ դարձած ազատամարտիկների ընտանիքների նկատմամբ: Վերջերս Արցախյան գոյամարտի առաջին կարգի 10 հաշմանդամների պետական միջոցների հաշվին տրվեցին ավտոմեքենաներ: Այդ գործընթացը կրելու է շարունակական բնույթ: Իրագործվող սոցիալական ապահովության ծրագրերին ավելացել է նոր ենթածրագիր, ըստ որի՝ չաշ-

խատող կանայք ընդգրկվել են հղիության եւ ծննդաբերության նպաստների համակարգում, 2008թ-ի հունվարի 1-ից սկսած, ծննդաբերելու դեպքում, նրանց տրամադրվում է 115 հազարական դրամ:

Տարեցտարի ավելանում են ԼՂՀ տնտեսության մեջ Հայաստանի եւ Սփյուռքի՝ մեր հայրենակիցների կողմից կատարվող կապիտալ ներդրումները: Ինչպես հայտնի է, Ստեփանակերտ-Գորիս եւ, «Հյուսիս-Հարավ» ռազմավարական նշանակություն ունեցող ավտոմայրուղիների շինարարության խոշոր նախագծերն իրագործվել եւ շարունակում են իրագործվել «Հայաստան համահայկական հիմնադրամի» միջոցների հաշվին: Այս բոլոր հաջողություններում իր լուծման ունի նաեւ կոմկուսը: Մենք բազմիցս նշել ենք եւ այսօր էլ, ի լուր ամենքի, հայտարարում ենք, որ ժողովրդավարության միակ ճշմարիտ ձեւը խորհուրդներն են, որ սոցիալիզմը եղել է մնում է ժողովրդավարական հասարակարգի մասին մեր միակ եւ անբեկանելի պատկերացումը, մեր գլխավոր նպատակը:

Մենք համոզված ենք, որ մարդկությունը վերջնականապես ընտրելու է զարգացման սոցիալիստական ուղին: Դա պատմական անխուսափելի օրինաչափություն է, որը հասկանում են անգամ սոցիալիզմի հակառակորդները: Մենք գտնում ենք, որ անգամ շուկայական հարաբերությունների պայմաններում հնարավոր է իրականացնել միջոցառումներ, որոնք, մեր կարծիքով, կնպաստեն բնակչության սոցիալ-տնտեսական պայմանների բարելավմանը, հասարակության բեւեռացման թուլացմանը, կաշառակերության ու կոռուպցիայի դեմ մղվող պայքարի ուժեղացմանը: Դրա համար նախ պետական վերահսկողություն պետք է սահմանել տնտեսության գերշահույթ ապահովող ճյուղերի նկատմամբ, վճռական միջոցներ ձեռնարկել ստվերային տնտեսությունը հարկային դաշտ մտցնելու համար, բոլոր միջոցներով պայքարել կոռուպցիայի, կաշառակերության դեմ, պետական ապարատը, իրավապահ եւ դատաբնական համակարգը մաքրել կոռումպացված տարրերից, հասնել այն բանին, որ կյանքի բոլոր բնագավառներում գերակայի օրենքը եւ ոչ թե կամայականությունը, տարբեր կապերն ու ազդեցությունները: Հետաքրքիրն այն է, որ կաշառակերության համար Զիլաստանում կաշառակերներին կախում են, իսկ մեզ մոտ բարձրացնում են աշխատավարձերը: Պետք է ոչ թե աշխատավարձերը բարձրացնել, որ պաշտոնյան կաշառք չվերցնի, այլ նրա նկատմամբ կիրառել օրենքի պահանջները, անհրաժեշտ է՝ պետության ձեռքում կենտրոնացնել

տնտեսության ռազմավարական ճյուղերը՝ կապի միջոցները, էներգետիկան, արդյունաբերությունը: Ժամանակն է, որ վերանայվի սեփականաշնորհման գործընթացը, վերագնահատվեն բոլոր օբյեկտների իրական արժեքները, համապատասխան միջոցներ ձեռնարկվեն բոլոր արդյունաբերական ձեռնարկությունները վերագործարկելու համար եւ այլն:

ԽՄԴՄ փլուզումից հետո քանդվեցին տասնյակ տարիների ընթացքում ձեւավորված տնտեսական կապերը, պլանային տնտեսությունը փոխարինվեց ազատ-շուկայականով, աշխատավոր զանգվածները հայտնվեցին թշվառության մեջ: Լեռնային Ղարաբաղի նոր ղեկավարությունը քայլեր է կատարում կոռուպցիայի, կաշառակերության, ստվերային տնտեսության դեմ արդյունավետ պայքար ծավալելու համար: Պաշտպանելով ԼՂՀ նախագահ Բ. Սահակյանի՝ այդ ուղղությամբ գործադրվող ջանքերը, ԼՂ կոմկուսը միաժամանակ գտնում է, որ անհրաժեշտ է փոխել հանրապետությունում իրականացվող տնտեսական քաղաքականությունը եւ անցնել տնտեսության պետական կարգավորմանը: Պետությունը պետք է մեծացնի իր մասնաբաժինը հանրային պետականության հիմնական ֆոնդերում, վարի սոցիալապես ուղղորդված տնտեսական քաղաքականություն: Անհրաժեշտ է, որ ԼՂՀ կառավարությունը միջոցներ ձեռնարկի առաջին անհրաժեշտության ապրանքների, հատկապես՝ գազի, ջրի, մսի, կաթնեղենի, գազի գնաճը զսպելու, բուժսպասարկումը մատչելի դարձնելու համար: Ինչ խոսք, որ դա հասարակությունում առկա լարվածությունը մեղմելու համար է:

Մեզ մտահոգող խնդիրներից մեկն էլ հանրապետության սոցիալ-տնտեսական դրությունն է, որը բավարար զարգացում չի ապրում: Իրականացվող անհեռատես բարեփոխումները հաճախ վտանգում են բնակչության շահերը, խաթարվում են կյանքի համար անհրաժեշտ ուղորտները՝ արդյունաբերությունը, գյուղատնտեսությունը, կրթությունը, առողջապահությունը, սոցիալական ապահովությունը: Հազարավոր մարդիկ գործազուրկ են, վերացել են աշխատանքի եւ հանգստի, անվճար բուժսպասարկման ու կրթության, ապահով ծերության իրավունքները: Պակասում է բնակչության թվաքանակը, շարունակվում է արտագաղթը: Տարեցտարի պակասում է դպրոցական երեխաների թիվը, կրճատվում են դասարանները, սովորողների եւ ուսանող երիտասարդության հիմնական մասը պետական ծրագրերով նախատեսված նվա-

զագույն գիտելիքներ չեն ստանում: Երջանավարտներից շատերը, լինելով բացարձակ անգրագետ, ստանում են հասունության ատեստատներ ու բարձրագույն կրթության դիպլոմներ: Խաբեությունն ու կեղծիքը, կաշառակերությունն ու կոռուպցիան մուտք են գործել դպրոց ու բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների: Անբավարար է կազմակերպվում գյուղական բնակչության մշակութային սպասարկումը, մշակութային շատ օջախներ ամիսներով փակ են: Բնակչության անվճարունակության պատճառով մարդիկ չեն կարողանում ժամանակին բուժվել, անհրաժեշտ դեղամիջոցներ գնել, որի պատճառով շատացել է մահացածությունը, հատկապես միջին տարիքի մարդկանց մոտ:

Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետությունում գործում են բազմաթիվ կուսակցություններ, որոնցից յուրաքանչյուրը գոպերգում է իր յուրահատուկ արժանիքները: ԼՂՀ Ազգային ժողովի եւ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների նախաշեմին այդ կուսակցությունները կատարում են նախօրոք ծրագրած որոշակի պատվերներ՝ եւ «բարեգործությունները», իրենց համար ապահովելով «ազնիվ եւ լավագույն» ժողովրդավարի համբավ, իսկ պատգամավորներ կամ պաշտոնյա դառնալուց հետո, մոռանում են իրենց խոստումներն ու պարտականությունները, բնակչության անապահով խավերին թողնում ահավոր հոգսերի ու կարիքների մեջ: Ուրեմն, մեր բոլորիս խնդիրն է լայն զանգվածների գիտակցությանը հասցնել այն պարզ ճշմարտությունը, որ այս կամ այն կուսակցության աշխատանքը պետք է չափվի ու գնահատվի ոչ թե նրա ղեկավարների առատ ու վերամբարծ խոստումներով, այլ կոնկրետ գործերով: Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցության ծրագիրն ու գաղափարախոսությունն ամենաառաջավորն ու ամենաժողովրդականն են: Դրանք բովանդակություններ են ազգային են, եւ ինտերնացիոնալ, համակողմանի ապահովում են սոցիալիստական դեմոկրատիայի սկզբունքները: Կուսակցության թաղկոճ-չրջկոճների, տարածքային կուսակցական կազմակերպությունների խնդիրն է հանրամատչելի եղանակով ներկայացնել կուսակցության ծրագրային դրույթները, գաղափարախոսությունը մեր ժողովրդի բոլոր խավերին:

Իրենց դեմոկրատներ համարող չինովնիկներից շատերը խորիրուսյին երանելի տարիներին մեծացել, ստացել են անվճար կրթություն, վարել են բարձր պաշտոններ: Այսօր նրանցից շատերը առանց ամոթի, մեծամտորեն հայտարարում են, որ ուրքերի տակ են գցել ամենաարդա-

րացի համակարգ-հասարակարգը, մոռանալով, որ իրենք տրորել ու փոշիացրել են տնտեսական հզորությունները եւ ամեն ինչ: Մինչդեռ ազնիվ կոմունիստները, բանվորները, գյուղացիները, մտավորականները, ովքեր ակտիվ մասնակցել են Լեռնային Ղարաբաղի արդյունաբերության, գյուղատնտեսության, մշակույթի զարգացմանը, գրկվել են աշխատանքից, հարգանքից, պատվից եւ հայտնվել աղքատ ու թշվառ վիճակում: Մենք՝ Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստներս, մեր բոլոր համակիրների հետ, պարտավոր ենք մեր ամբողջ աշխատանքը նպատակաուղղել կոմունիստական իդեալների կենսագործմանը:

Քաղկոմ-շրջկոմները, կուսակցության բոլոր կառույցները պարտավոր են վերակառուցել կուսակցության գաղափարական գործունեությունը, հարստացնել բնակչության շրջանում տարվող ազիտացիոն-պրոպագանդիստական աշխատանքի բովանդակությունը, արդիականացնել ու թարմացնել դրա ծեսերն ու եղանակները, գաղափարական-քաղաքական աշխատանքն ավելի ակտիվորեն նպատակամղել կուսակցության սոցիալական բազայի ամրապնդմանն ու ընդլայնմանը, աշխատավորական խավերի սոցիալիստական գիտակցության, քաղաքական ակտիվության բարձրացմանը, կուսակցության ծրագրային նպատակների շուրջ նրանց համախմբմանը, տարբերակված աշխատանք տանել կուսակցության համակիրների շրջանում՝ նրանցից լավագույններին կուսակցության մեջ ընդգրկելու համար: Պետք է լրջորեն զբաղվել գաղափարական կադրերի պատրաստման, ազիտացիոն-պրոպագանդիստական աշխատանքում նոր, թարմ ուժերի ներգրավման գործերով: Դա ժամանակի հրամայականն է դառնում հատկապես հիմա, երբ նոր ուսումնական տարում կվերականգնվի կոմունիստների քաղաքական ուսուցման խորհրդային ժամանակների լավագույն ավանդույթը:

Կուսակցական կազմակերպությունների գաղափարական-քաղաքական աշխատանքների արդյունավետ կազմակերպման գործում լուրջ անելիքներ ունի կոմկուսի «Արցախի կոմունիստ» (խմբագիր Արմեն Հովհաննիսյան) պաշտոնաթերթը, որի էջերում հաճախակի են տպագրվում քննադատական հոդվածներ, լուսաբանվում ներկուսակցական կյանքի տարբեր հարցեր: Թերթը պետք է էլ ավելի բարելավվի տպագրվող նյութերի գաղափարական բովանդակությունն ու քաղաքական ուղղվածությունը, իրոք դառնա կոլեկտիվ ազիտատոր ու կոլեկտիվ պրոպագանդիստ: Մենք լուրջ ուշադրություն պետք է դարձնենք

նենք թերթի բաժանորդագրությանը եւ ըստ նրա արդյունքների գնահատենք քաղկոմ-շրջկոմների, կուսակցական բոլոր կառույցների գործունեությունը, նրանց կողմից տարվող գաղափարախոսական աշխատանքների արդյունավետությունը:

Հարգելի պատգամավորներ, մենք բոլորս համոզված ենք, որ Արցախ աշխարհը պատկանում է բոլորիս եւ առաջին հերթին երտասարդությանը: Դրա համար էլ մենք լուրջ պայքար պետք է մղենք երիտասարդության գաղափարական մտածելակերպը փոխելու ուղղությամբ: Մասնավաճ, որ ներկա համակարգում ծնված պատանիներն ու աղջիկները չեն տեսել մեր ժողովրդի ապրելակերպը սոցիալիզմի օրոք: Խոստովանենք, որ կուսակցության ոչ մի քաղաքային ու շրջանային կոմիտե, ինչպես հարկն է, չի զբաղվում այս կարեւոր հարցով, իսկ առանձին տեղերում, ուղղակի անտարբերության հետեւանքով, վերանում են տարիներ առաջ մեծ ջանքերի գնով ստեղծված երտասարդական կառույցները:

Ստեփան Շահումյանի անվան կոմունիստական երիտասարդական միության Կենտկոմի քարտուղար Սամվել Ներսիսյանը կուսակցության քաղկոմ-շրջկոմների առաջին քարտուղարների հետ պետք է լրջորեն զբաղվի կոմերիտական կառույցների վերականգնման, երիտասարդության շրջանում գաղափարաքաղաքական, բացատրական ու դաստիարակչական աշխատանքների ակտիվացման հարցերով:

ԼՂ-ի կոմկուսը նախորդ համագումարում հատկապես շարադրել է իր դիրքորոշումը դարաբաղյան հակամարտության խաղաղ լուծման վերաբերյալ: Սակայն, ցավոք սրտի, հաշվետու ժամանակաշրջանում, դարաբաղյան հակամարտության արդարացի լուծման գործընթացում ոչ մի առաջընթաց չարձանագրվեց: Եվ դա ոչ քիչ այն պատճառով, որ էՂԳ արտաքին գործերի նախարարությունը արդյունավետ չի կատարում իր առջեւ դրված հիմնախնդիրները: Ինչպես սրամտորեն նկատել է ԼՂԳ Ազգային ժողովի պատգամավորներից մեկը, արտաքին գործերի նախարարությունը պարզապես վերածվել է զբոսաշրջիկների ընդունման եւ տեղավորման գերատեսչության:

Այլապես, ինչո՞վ բացատրել այն փաստը, որ այսօր էլ դարաբաղյան հիմնախնդրի միջազգային հանրության ընկալումները տարբերվում են մեր ընկալումներից: Եթե մեզ համար արդեն կասկած չկա, որ Ղարաբաղն անկախ, ինքնիշխան պետություն է, եւ որ դա այլընտրանք

չունի, ապա աշխարհում դեռ որոշում են, սա էթնիկ, դավաբանական պատերազմ է, թե՛ մեկ երկրի կողմից մյուսի տարածքների զավթում:

Հայաստանի արտաքին գերատեսչության նախկին ղեկավար Վ. Օսկանյանը խոստովանել է, որ հայկական դիվանագիտությունն ու քարոզչությունն այդպես էլ չկարողացան աշխարհում ձեռավորել հիմնախնդրի համապատասխան համազոր ընկալում: Իմիջայլոց, Ստեփանակերտում կայացած միջազգային գիտաժողովում ԼՂՀ ԱՆ կողմից ոչ մի ելույթ չեղավ ու չներկայացվեց մեր երկրի պաշտոնական տեսակետը: Երեւի այդպիսի տեսկետ դեռեւս ձեռավորված չէ ԱՆ-ում: Ելնելով ստեղծված իրավիճակից, այսօր համազումարի բարձր ամբիոնից, հանրապետության բոլոր կոմունիստների անունից նորից հայտարարում ենք.

- Արդի միջազգային իրավունքում տարածքային ամբողջականության սկզբունքը չի բացառում տարածքային փոփոխությունները: Ավելին, առանձին դեպքերում այդ փոփոխություններն անհրաժեշտ են, երբ դա բխում է ազգերի ինքնորոշման սկզբունքից: Տարածքային ամբողջականության սկզբունքը բացառում է ինչպես այլ պետության կողմից տարածքի բռնազավթումը, այնպես էլ օտար պետության շրջանակներում որեւէ ազգի բռնությամբ պահելը: Լեռնային Ղարաբաղը երբեք չի գտնվել միջազգային սուբյեկտ հանդիսացող անկախ Ադրբեջանի կազմում, նա ինքը ԽՍՀՄ միասնական պետության սուբյեկտ է եղել Ադրբեջանական ԽՍՀ-ի հետ մեկտեղ: Դա նշանակում է, որ Ադրբեջանական պետության տարածքային ամբողջականության խախտում տեղի չի ունեցել:

Այս տեսանկյունից ԼՂՀ ստեղծումը լիովին օրինաչափ է, քանզի դա ոչ թե տարածքային ամբողջականության խախտում է, այլ ինքնորոշման սկզբունքի իրականացում: ԼՂՀ-ն անկախություն է հռչակել ոչ թե ուրիշի, այլ իր պատմական տարածքում: ԼՂՀ բնակչությունն արդեն հանրաքվեով արտահայտել է իր հավաքական կամքը, ժողովրդավարական եւ միջազգային իրավունքի նորմերով ունի իր սահմանադրությունը, դրոշը, զինանշանը, հիմնը, նախագահը, Ազգային ժողովը, բանակը, անկախ ինքնիշխան պետությանը բնորոշ բոլոր կառույցները:

ԼՂՀ-ն պետք է ճանաչել որպես բանակցող կողմ եւ պահանջել, որ Լեռնային Ղարաբաղի ղեկավարությունը ձգտի վերականգնել հակամարտող կողմի եւ սուբյեկտի իր իրավունքը, որպես ազատ, անկախ եւ ինքնիշխան պետություն:

- Մենք հայտարարում ենք, որ հայ ժողովրդի երկու հատվածները ներկայացնող Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետությունները, հաշվի առնելով պատմության դասերը եւ մեր տարածաշրջանի աշխարհաքաղաքական վտանգավոր զարգացումները, պետք է ամրապնդեն եղբայրական բարեկամությունն ու համագործակցությունը Ռուսաստանի Դաշնության հետ, իրենց համար ապահովելով քաղաքական անկախության եւ տնտեսական զարգացման լիարժեք հնարավորություններ:

Մեր հանրապետության անվտանգության հիմնական երաշխիքը մեր հաղթական ու մարտունակ բանակն է, որը միշտ պատրաստ է արժանի հակահարված տալ թշնամու ցանկացած ոտնձուխյան: Մեր բանակը զորեղ է, որովհետեւ ժողովրդական է: Կուսակցության կենտկոմը, նրա տարածքային բոլոր կառույցները պարտավոր են բոլոր ջանքերը կործադրելու մեր բանակի հզորությունն ամրապնդելու, բանակում բարոյահոգեբանական մթնոլորտը բարելավելու, ժողովրդի մեջ բանակի նկատմամբ առանձնահատուկ հոգածության ու հոգատարության զգացում դաստիարակելու համար: Հաշվի առնելով տարածաշրջանի անկախաստեղծի զարգացումները եւ Ադրբեջանի ռազմատենչ հայտարարությունները, ԼՂ Կոմկուսը հետեւողականորեն հանդես է գալու Ռուսաստանի դաշնության հետ Հայաստանի ռազմաքաղաքական դաշինքի ամրապնդման եւ հետագա զարգացման, սոցիալ-տնտեսական համագործակցության եւ մշակութային կապերի լիարժեք վերականգնման ու զարգացման օգտին:

Կուսակցության Կենտկոմի 2005թ. հուլիսին կայացած ընդլայնված նիստում, որին մասնակցում էին քաղկոմ-շրջկոմների բոլոր առաջին քարտուղարները, կուսակցական ակտիվիստներ, բազմակողմանիորեն քննարկվել են ԼՂՀ Ազգային ժողովի ընտրությունների արդյունքները եւ տրվել համարժեք գնահատական: Բյուրոյի ընդունած որոշումը հրապարակվել է «Արցախի կոմունիստ» պաշտոնաթերթում: Փոխանակ անհրաժեշտ հետեւություն արվեին այդ որոշումից, միջոցներ ձեռնարկվեին բարելավելու կազմակերպչական, քաղաքական-դաստիարակչական աշխատանքների մակարդակը, կուսակցության Խոտվանակերտի քաղկոմի նախկին քարտուղարներ Վալերի Խաչատրյանը եւ Վալերի Ջավադյանը կուսակցության կենտկոմի կազմբաժնի նախկին վարիչ Արտաշես Գասպարյանը եւ ուրիշներ անսկզբունք պայ-

քար են ծավալել կուսակցության կենտկոմի դեմ, միտումնավոր նրան վերագրելով ընտրություններում կրած ամհաջողության ամբողջ պատասխանատվությունը: Նրանք կուսակցության ներսում ստեղծել են խմբավորում եւ, առանց կենտկոմի բյուրոյի եւ քարտուղարների ինացության, կենտկոմի որոշ անդամներից կազմակերպել ստորագրահավաք, փորձել հրավիրել Կենտկոմի արտահերթ պլենում՝ նպատակ ունենալով պաշտոնանկ անել Կենտկոմի առաջին քարտուղարին: Կուսակցության Կենտկոմի՝ 2005թ-ի նոյեմբերին կայացած բյուրոյի որոշմամբ ներկուսակցական կարգապահությունը կոպտորեն խախտելու, կուսակցության ներսում խմբավորումներ ստեղծելու, ներսից կուսակցությունը պառակտելու, անսկզբունք գործունեության եւ աշխատանքում թույլ տված լուրջ թերությունների համար Վալերի Խաչատրյանն ազատվեց կուսակցության Ստեփանակերտի քաղկոմի առաջին քարտուղարի, Արտաշես Գասպարյանը՝ ԼՂ կոմկուսի Կենտկոմի կազմակերպչական բաժնի վարիչի պարտականություններից, նրանց հայտարարվեց խիստ նկատողություն, մտցնելով հաշվառման քարտը: Սակայն նրանք Կենտկոմի բյուրոյի որոշումից ոչ մի հետեւություն չկատարեցին եւ բռնեցին կենտկոմի քարտուղարներին ու բյուրոյի մյուս անդամներին վարկաբեկելու, շանտաժի ենթարկելու արատավոր ուղիմ, որի համար էլ ԼՂ կոմկուսի Կենտկոմի պլենումը միաձայն նրանց հանեց Կենտկոմի կազմից, բյուրոյի անդամի պարտականություններից եւ վտարեց ԼՂԿԿ շարքերից:

Կուսակցության նորընտիր կենտկոմի, նրա քարտուղարների, նորընտիր բյուրոյի խնդիրն է առաջիկայում եւս վճռակամորեն զնալ ինքնամաքման, ձեռքազատվելով բոլոր նրանցից, ովքեր չեն քայլում կուսակցության հետ, խախտում են կուսակցական կարգապահությունը եւ փորձում պառակտել նրա միասնությունը: Խիստ քննադատության պետք է արժանացնել զուգամիտվածներին եւ այնուհետիցներին:

Հայաստանում անջատ-անջատ գործում են մի քանի կոմունիստական կուսակցություններ, որոնց ոչ կառուցողական ու իրարամերձ գործունեությունը ոչ մի դրական արդյունք չի կարող տալ: Մենք համագումարի պատգամավորների անունից կոչ ենք անում այդ կուսակցությունների ղեկավարներին վեր կանգնել նեղ, անձնապաշտական նկրտումներից, վերջ տալ ստեղծված անցանկալի, վնասակար ու վտանգավոր զարգացումներին: Համագումարը վստահություն է հայտնում, որ մոտ ապագայում տարիմաստ այդ կուսակցությունները կոմունիս-

տական գաղափարախոսության հիմքի վրա կվերամիավորվեն մեկ միասնական կուսակցության մեջ, որն ի վիճակի կլինի համախմբել ու զլխավորել ժողովրդական զանգվածների շարքումը, հանրապետությունը նորից սոցիալիստական զարգացման ուղի վերադարձնելու համար:

Ներկա համագումարին նախորդած հունիս-հուլիս ամիսներին տեղի են ունեցել սկզբնական կուսակցական կազմակերպությունների շուրջ 70 հաշվետու ընտրական ժողովներ, որոնցում ելույթ են ունեցել շուրջ 150 կոմունիստներ: Շրջանային ու քաղաքային կազմակերպությունների 7 կոնֆերանսներում հանդես են եկել 48 պատգամավորներ, արվել են տասնյակ առաջարկություններ, եղել են խիստ քննադատական դիտողություններ, Կենտկոմի, շրջանային, քաղաքային կուսակցակերպությունների հասցեյին: Այսօր համագումարը պետք է պահանջի կուսակցության քաղաքային ու շրջանային կոմիտեներից վերջ տալ ձեւականությանը եւ բարձրացնել կուսակցական-կազմակերպչական, գաղափարաքաղաքական ու դաստիարակչական աշխատանքների մակարդակը, սկզբնական կուսակցակերպությունների մարտունակությունը, կուսակցական կարգապահությունը:

Քիչ չեն թերություններն ու վրիպումները Կենտկոմի բյուրոյի գործունեության մեջ: Կուսակցության կյանքում կարելու է խաղում կուսակցական փաստաթղթերի փոխանակումը: Ցավոք, կուսակցության քաղկոմ-շրջկոմների քարտուղարների անպառասխանատու վերաբերմունքի, Կենտկոմի բյուրոյի ցածր պահանջկտության հետեւանքով դանդաղում, իսկ առանձին դեպքերում ուղղակի ծախողվում է սյդ կարելու նշանակության հարցը:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում հրավիրվել են Կենտկոմի՝ 6 պլենում, բյուրոյի 22 նիստ: Քննարկվել են կուսակցական կյանքի կարելու հարցեր՝ կուսակցական կարգապահության հետագա բարձրացման խնդիրներ, տարբեր մակարդակների ընտրությունների նախապատրաստման, կուսակցական կոմիտեներում տիրող իրավիճակի վերաբերյալ հարցեր: Ընթացիկ տարում Քաշաթաղի շրջանում ստեղծվել են 5 սկզբնական կուսակցական կազմակերպություններ, ձեւավորվել է շոյունային կուսակցական կոմիտե, որի հիմնադիր կոնֆերանսում կուսչրիկոմի առաջին քարտուղար է ընտրվել Հովհաննես Հակոբյանը:

Մենք գոհունակությամբ ենք նշում, որ ԼՂԿԿ շարքերում քիչ չեն այնպիսի կոմունիստներ, ովքեր նվիրվածությամբ ծառայում են հարա-

զատ կուսակցությանը: Իրենց հետեւողականությամբ ու սկզբունքայնությամբ, կուսանդամին ներկայացվող պահանջների կատարմամբ նվիրվածության օրինակ են Արշավիր Գալստյանը, Յենրիխ Խաչատրյանը, Անդրանիկ Աբրահամյանը, Արտաշես Ամիրջանյանը, Էդուարդ Արզումանյանը, Խորեն Ղազարյանը, Անդրանիկ Միրզոյանը, Գուրգեն Չակոբյանը, Խաչատուր Պետրոսյանը, Արկաղյա Չայրապետյանը եւ ուրիշներ:

Թույլ տվեք հավաստիացնել, որ ԼՂ-ի կոմունիստները, հաշվի առնելով անցյալի դասերը, մեր տարածաշրջանի վտանգավոր զարգացումները, հայկական երկու պետությունների անկախության ամրապնդման եւ տնտեսական զարգացման շահերը, հետեւողականորեն կշարունակեն իրենց պայքարը հանուն մեր երկու հայկական պետությունների վերածննդի, այդ պայքարում ապահովելով կուսակցության դերի ու հեղինակության հետագա բարձրացումը, նրա միասնության ու շարքերի ամրապնդումը:

«Արցախի կոմունիստ»
8 օգոստոս, 2008թ.

Աջից՝ Ռ.Ղ. կոմկուսի առաջին ֆուրսողար Գ. Չլուզանովի եւ ձախից՝ Ուկրաինայի կոմկուսի առաջին ֆուրսողար Դ. Միսնինցիյի հետ:

Աջից՝ ՀԿԿ Գլխավորի ֆաղկոմի առաջին ֆարսուղար Յու. Մանուկյանի,
ՌԴ կոմկուսի նախագահ Գ.Ջյուզանովի,
ՀԿԿ առաջին ֆարսուղար Ռ. Թովմասյանի հետ

Չախից՝ ՀԿԿ Հրազդանի կուսցրկոմի առաջին ֆարսուղար Գ.Հարությունյանի
և ԽՄԿԿ կենտկոմի ֆարսուղար Ե. Լիզաչովի հետ

Արցախի անճնվեր բարեկամ, ռուս հանրահայտ գրող,
հրատարակախոս Ա. Նույկինի հետ

ՌԴ ղեկավարման մի խումբ ղազաճաճաճորճերի հետ

ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նախագահ Ա. Լուկյանովի հետ

ԼՂ կոնկուսի 4-րդ համագումարի բացումը

Մեկնել վարումը վերադառնալու համար

Հ.Մելիքյանը Սեփանակերտի կոստաղկոմի առաջին ֆարսուղար
Զ.Մովսիսյանի հետ

**ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԿՐԻ ՈՒ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՀԱՆԴԵՊ**

**Հարցազրույց ԼՂ կոմունիստական կուսակցության
Կենտկոմի առաջին քարտուղար Հրանտ Մելքունյանի հետ**

- Ընկեր Մելքունյան, մեր զրույցը սկսենք, թերևս նրանից, թե ինչպիսի՞ն էք դուք տեսնում Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցության տեղը: Երկրամասի քաղաքական դաշտում, ո՞րն է նրա ղեկավարների վերաբերմունքը իշխանությունների նկատմամբ:

- Մենք ցանկանում ենք, որ Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցությունը իր հաստատուն ու վճռական տեղն ունենա հանրապետության քաղաքական դաշտում: Մենք հանդես ենք գալիս հանուն իսկական ժողովրդավարության: Այնպես որ ԼՂՀ կոմունիստական կուսակցությունը կլինի կառուցողական ընդդիմություն եւ իր առաջարկություններով ու խորհուրդներով մշտապես կաշխատի օգնել իշխանություններին գերծ մնալու սխալներից, հաշվի առնելու հասարակության ճնշող մեծամասնության կարծիքն ու շահերը: Բայց մենք իրավունք չունենք ոչ մի դեպքում համակերպվել իշխանությունների հետ, երբ կանտեսվեն մարդկանց շահերը, նրանց կենսական իրավունքները: Այդ են պահանջում արցախյան պատերազմում մեր զոհված ազատամարտիկների պայծառ հիշատակը, մեր մատաղ սերնդի ապագան:

- Ինչպես հայտնի է, դեռևս 1990 թվականին Հայաստանի Հանրապետության այն ժամանակվա Գերագույն խորհրդի նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի ՀՀՇ վարչակարգն արգելեց աշխատավորական կոլեկտիվներում կոմունիստական կազմակերպությունների գործունեությունը, փորձեր կատարվեցին բռնի կերպով վերացնելու Հայաստանի կոմունիստական կուսակցությունը: Ինչպիսի՞ն էր Ղարաբաղի կոմկուսի վիճակը այդ չարաբաստիկ օրերին:

- Բարեբախտաբար Հայաստանում մի խումբ կոմունիստ-ակտիվիստների եւ հատկապես արժանահիշատակ Սերգեյ Բադալյանի ջանքերով

Հ. Մելքունյանը ՀամԼ ԿԵՄ 90-ամյակին նվիրված մեդալով պարգևատրված մի խումբ վեհերանների հետ

քերով պահպանվեցին կուսակցությունը, նրա կառույցները եւ այն այսօր ամենահեղինակավոր քաղաքական ուժերից մեկն է Հայաստանում: Ինչ մնում է Լեռնային Ղարաբաղին, ապա նրա կուսակցական մարմինների ղեկավարները ինքնահեռացան եւ կառույցերի գործունեությունը գաղարեցվեց: Արցախյան պատերազմի տարիներին նրանց գործունեությունը անհնարին էր վերականգնել: Միայն 1996 թվականին, այս անգամ էլ կրկին Սերգեյ Բաղալյանի օգնությամբ եւ միջամտությամբ, կազմավորվեց Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցությունը:

- Մի ժամանակ հակակոմունիստական հիստերիա էր ծավալվել նախկին ԽՍՀՄ հանրապետություններում: Ինչպիսի՞ն էր իրադրությունը մեզ մոտ:

- Դրա արծազանքները հասան նաեւ մեր երկրամասը: Տեղի-անտեղի քննադատվեց մի ամբողջ պատմական սերունդ, որի ջանքերով աղքատ ու անգրագիտության ճիգաններում տառապող երկրամասը դարձել էր մի ծաղկուն բնաշխարհ: Բանը հասավ նրան, որ Ստեփանակերտում քանդվեցին հայ ժողովրդի մեծ զավակ, աշխատավոր ժողովրդի ազատագրման պայքարի նվիրյալ Ստեփան Շահումյանի պայծառ հիշատակին եւ կանգնեցված հուշարձանը, ինչպես նաեւ Ալեքսանդր Մյասնիկյանի եւ Բոգդան Կունյանցի կիսանդրիները: Ումանք նույնիսկ առաջարկում էին փոխել Ստեփանակերտի պնունը: Բայց ողջախոհությունը, բարեբախտաբար, հաղթանակեց, վերականգնվեց Շահումյանի արձանը:

- Ի՞նչ է արվել հանրապետությունում ստեղծված նման հակակոմունիստական իրավիճակը փոխելու համար:

- Հիշենք առաջնորդի խոսքերը. սոցիալիստական գաղափարախոսության ամեն մի նսեմացում նշանակում է բուրժուական գաղափարախոսության ուժեղացում: Մինչդեռ մենք ինքնահեռացել էինք բնակչության շրջանում քարոզչական գործունեություն վարելուց: Այժմ մենք նախատեսում ենք միջոցառումներ՝ ուղղված բնակչության, հատկապես երիտասարդության շրջանում առաջիկայում լայն ծավալի աշխատանքների ծավալմանը, սոցիալիստական-տնտեսական հարաբերությունների առավելության պարզաբանմանը: Մենք ամեն կերպ ձգտում ենք ժողովրդի գիտակցությանը հասցնել այն պարզ ճշմարտությունը, որ կոմունիստներն ունեցել են մեկ արտոնություն՝ լինել տնտեսական եւ քաղաքական առաջընթացի առաջամարտիկ եւ կրել մեծ պատասխանատվություն հանրության հանդեպ:

- Ի՞նչ կասեք քաղաքական դաշտում Հայաստանի եւ Արցախի կոմունիստների համագործակցության մասին:

- Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցությունը պաշտպանում է Հայաստանի կոմկուսի ծրագրային դրույթները, նրա եռանդուն ջանքերը երկրում կարգուկանոնի եւ սոցիալական արդարության վերականգնման ուղղությամբ:

- Ընդհանուր առմամբ ինչպիսի՞ն ուժերի հետ կարող է համագործակցել մեր կուսակցությունը:

- Առհասարակ մենք պատրաստ ենք համագործակցելու բոլոր այն ուժերի հետ, որոնք գործում են ի օգուտ աշխատավոր ժողովրդի շահերի: Վերջին ժամանակներս ակտիվացել է կոմունիստական շարժումը մի շարք երկրներում: Անաճա հաստատելու համար կարող են շատ օրինակներ բերել: Մոլդովան, որը մի ժամանակ վերածվել էր հակակոմունիստական շարժման թատերաբեմի, այսօր կրկին ապավինել է կոմունիստներին: Վերջերս տեղի ունեցած խորհրդարանական ընտրություններում կոմունիստները փայլուն հաղթանակ տարան, որի արդյունքում երկրի նախագահ ընտրվեց կոմունիստ Վլադիմիր Վորոնինը: Բելառուս ժողովուրդը վերջերս կրկին իր ձայնը տվեց Ալեքսանդր Լուկաշենկոյին, որը, երկիրը փաստորեն ղեկավարում է խորհրդային սկզբունքներով: Բավական է ասել, որ այսօր այստեղ երկրի տնտեսության 95 տոկոսը պատկանում է պետական սեկտորին:

- Իսկ ի՞նչ կասեք Ղարաբաղի հիմնահարցի լուծման համար Արեւմուտքի կողմից դավանվող սկզբունքի՝ տարածքային ամբողջականության եւ սահմանների անխախտելիության սկզբունքի մասին:

- Ղարաբաղյան հիմնահարցի արդարացի լուծման համար մենք չենք ընդունում Արեւմուտքի կողմից դավանվող տարածքային ամբողջականության եւ սահմանների անխախտելիության սկզբունքը, որովհետեւ, ինչպես նշվում է մեր կուսակցության ծրագրում, այստեղ խոսքը գնում է ոչ թե Ադրբեջանի նկատմամբ արտաքին ագրեսիայի կամ որեւէ ուրիշ պետության կողմից տարածքային պահանջների մասին, այլ Ադրբեջանի փլուզված պետության մասերից մեկի ինքնորոշման առթիվ, որի ճակատագիրը իրավաբանական տեսակետից պատկանում է միայն նրա նախկին մասին: Այսպիսով, Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցությունը գտնում է, որ միջազգային հանրությունը պետք է ճանաչի Լեռնային Ղարաբաղի ինքնորոշված ժողովրդի կամքը եւ նրա իրավունքը՝ ինքնիշխան կերպով վերտնելու իր ազատ եւ անկախ ազգային պետականությունը:

- Ընկեր Մելքունյան, կարելի՞ է ասել, որ Լեռնային Ղարաբաղի ներկայիս կոմունիստական կուսակցությունը նախկին խորհրդային Միության կոմունիստական կուսակցության տեղական ջոկատի կրկնությունն է:

- Ամենեւին ոչ: ԼՂ կոմունիստական կուսակցությունը ոչ թե անցյալի՝ խՍՀՄ տեղական ջոկատի կրկնությունն է, այլ նրա լավագույն ավանդույթների, դրական գործելակերպի, համամարդկային արժեքներ պարունակող նպատակների համակիր, գաղափարական հիմքերի վրա բարձրացած, քաղաքականապես նորացված ազգային կերպարով ինտեգրացիոնալիստական նոր կուսակցություն, որն ունի իր ինքնուրույն ծրագիրն ու կանոնադրությունը, ռազմավարությունն ու տակտիկան, ժողովրդին անմնացորդ ծառայելու պատրաստակամություն:

Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցությունը, հավաստելով անցած տասնամյակների դրական արդյունքներն ու անժխտելի նվաճումները, միաժամանակ վճռականորեն դատապարտում է խՍՀՄ-ում եւ խՍՀՄ-ում թույլ տրված սխալներն ու ձեւախեղումները, մարդու իրավունքների ոտնահարման փաստերը, երեսնական-քառասնական թվականներին տեղի ունեցած օրինազանցություններն ու բռնությունները, որոնց զոհ դարձան առաջին հերթին հազարավոր կոմունիստներ:

- Ինչպե՞ս եք դուք մեկնաբանում խՍՀՄ-ում տեղ գտած իշխանական շարաշահումները, սոցիալիզմի հիմնական սկզբունքներից աղետավոր շեղումները եւ այլ նեգատիվ երեւույթներ, որոնք մեծ վնաս հասցրին կոմունիզմի գաղափարներին, կուսակցության հեղինակությանը:

- Մի ժամանակ կուսակցության դռները, կարելի է ասել, բացվել էին կասկածելի տարրերի առջեւ, որոնք նրա շարքերն էին սողոսկում լոկ անձնական շահ ձեռք բերելու, իսկ որոշ դեպքերում, ինչպես դա երեւաց հետագայում, նաեւ կուսակցությունը ներսից քայքայելու, կապիտալիստական կարգերը վերականգնելու նպատակով: ԽՍՀՄ-ում ծայր առած քաղաքական խոր ճգնաժամից, խՍՀՄ գլխավոր քարտուղարի եւ նրա գործակիցների դավաճանությունից օգտվեցին արտասահմանյան հետադիմական ազդեցիկ շրջանների հովանավորությունը վայելող հակակոմունիստական ուժերը: Կուսակցության եւ պետության անսկզբունքային, երկդիմի եւ անհետեւողական քաղաքականությունը հանգեցրեց դարաբաղյան հարցի խճճմանը, որին հետեւեցին մարդկային եւ նյութական հսկայական միջոցների կորուստներ:

- Այսօր, մենք անկախ երկիր ենք եւ թվում է՝ ժողովուրդը պետք է վայելի այդ՝ անկախության բարիքները: Սակայն այսօր նա զրկված է դրանից: Ինչո՞վ եք դուք բացատրում այդ երեւույթը:

- Մեր խնդիրն է հարապետությունում վերահաստատել նախկինում գործող այնպիսի կարգեր, որոնք հնարավորություն տալին ապա-

հովելու անվճար կրթություն, բուժօգնություն, մատչելի սոցիալական ծառայություններ, մոր ու մանկան, ծերության, համազգային բարձր բարոյականության նորմերի վերահաստատում, գիտության ու կրթության, մշակույթի համակողմանի զարգացման երաշխավորված հաստատություններով: Մենք պետք է ձգտենք նրան, որպեսզի աշխատավոր մարդու համար ապահովվեն ապրուստի թեկուզ նվազագույն պայմաններ, որպեսզի կանխվի նրա ձեռքով տարիների ընթացքում ստեղծված բարիքների հափշտակումը, որ գյուղացին հնարավորություն ունենա մշակելու, որպես սեփականություն, իրեն տրված հողակտորը եւ ոչ թե դառնա նրա վերին: Կուսակցական կազմակերպությունները պետք է ակտիվ գործունեություն ծավալեն աշխատավորական լայն զանգվածների շրջանում, նրանց մոտ արթնացնեն սոցիալիստական ինքնագիտակցություն: Արյսխցին պետք է համոզվի, որ այն ամեն լավը, բարոյականը, արժեքավոր, ինչը ստեղծվել է անցած տասնամյակների ընթացքում, ստեղծվել է կոմունիստների ղեկավարությամբ, նրանց ջանքերի շնորհիվ:

- Ինչպիսի՞նք եք դուք տեսնում մեր երիտասարդության ապագան:

- Երիտասարդությունը չունի առաջընթացի կայուն հիմք: Գնալով մեր բուհական համակարգը գրեթե ամբողջովին վճարովի է դառնում, շարունակ աճում է ոչ պետական ուսումնական հաստատությունների թիվը կրթության իրենց ցածր մակարդակով: Մենք պետք է մեր տեսադաշտում պահենք մայրաքաղաքի բարձրագույն ուսումնական հաստատությունները, պատանիների՝ եւ աղջիկների մեջ սեր պատվաստենք դեպի ուսումը: Օրակարգի հարց է կոմերիտական կազմակերպությունների վերականգնումը: Հայաստանում կոմերիտիությունը իրենից մեծ ուժ է ներկայացնում: Մենք բոլոր հնարավորություններն ունենք ստեղծելու մեր երիտասարդության շահերն ու խնդիրները միավորող կազմակերպություն:

- Որո՞նք են այսօր ներկուսակցական աշխատանքի հիմնական ուղղությունները:

- Վերջին ժամանակներս անհրաժեշտ աշխատանքներ են տարվել տեղերում սկզբնական կուսակցական կազմակերպությունների վերականգնման կամ ստեղծման ուղղությամբ: Ստեփանակերտ քաղաքում եւ Խուրապետության շրջաններում անց են կացվել քաղաքային եւ շրջալային կոնֆերանսներ, որոնցում ընտրվել են ղեկավար մարմիններ եւ ԼՂ կոմկուսի երրորդ համագումարի պատգամավորներ: Ամենուրեք ընդլիվել է այն միտքը, որ կուսակցական կազմակերպությունները պետք է

վերականգնեն սոցիալ-տնտեսական խնդիրների լուծման, քաղաքական-դաստիարակչական աշխատանքների իրականացման գործում իրենց նախկին դերն ու պատասխանատվությունը երկրի ապագայի հանդեպ: Մենք պետք է լուրջ ուշադրություն դարձնենք կուսակցական շարքերի համալրմանը, հատկապես երտասարդության եւ միջին տարիքի մարդկանց հաշվին: Այդ ուղղությամբ եւս աշխատանքներ են տարվում, պատրաստվել են համապատասխան փաստաթղթեր, կատարվել է կոմունիստների վերահաշվառում:

- Ընկեր Մելքունյան, ասացեք, խնդրեմ, ո՞րն է այսօր կոմկուսի առաջնահերթ խնդիրը, որպես Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության կայացման ու զարգացման ջատագով:

- ԼՂ կոմկուսի առաջնահերթ խնդիրն է՝ ղեկավարվելով սոցիալիստական արդար գաղափարներով, ապահովել ԼՂՀ ինքնիշխանությունն ու ազատ բարգավաճումը, ժողովրդի գոյատևումը, օրենքի գերակայումը, սոցիալական արդարությունը Հայաստանի հետ փոխադարձ սերտ կապերի եւ փոխշահավետ համագործակցության զարգացումը: Լեռնային Ղարաբաղի կոմկուսը միշտ էլ գործարար կապեր է պահպանելու սոցիալիզմի գաղափարներին նվիրված քաղաքական կազմակերպությունների եւ կուսակցությունների, առաջին հերթին Հայաստանի եւ Ռուսաստանի Դաշնության կոմունիստական կուսակցությունների հետ:

Վերջում ուզում եմ ասել հետեւյալը. առհասարակ ամեն մի կուսակցություն, ամեն մի անհատ իրավունք ունի հանդես գալու ժողովրդի անունից, եթե ներկայացնում է ժողովրդի շահերը: Կուսակցության մեջ, ինչպես հարկե, կլինեն մարդիկ, ովքեր այս կամ այն հարցի շուրջ կունենան ընդհանուրից տարբեր կարծիք: Բայց բացառված է, որ կուսակցությունն ունենա երկու ճշմարտություն: Կուսակցությունը մեկն է, նրա որդեգրած ճշմարտությունը միակը պետք է լինի, եթե մենք տարանջատեք չգիտակցված սխալների սահմանները, ուրեմն մենք մեզ զրկում ենք քաղաքական գործչի եռանդից եւ զլորվում գիտակցված սխալների թագավորություն: Մեզ սովորեցրել են եւ այդ համոզմունքով էլ ապրում ենք, որ վերահասակարգային պետություն չկա եւ չի կարող լինել: Պետությունը միշտ էլ դասակարգային է: Մենք ծագում ենք մի պետության, որը ներկայացնում է հասարակ մարդկանց, աշխատավորների շահերը:

Արտավազ ԻՍԿԱՅԵԼՅԱՆ
«Հայաստանի կոմունիստական կուսակցություն»
1 նոյեմբեր, 2001

ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐԸ ԴԺՈՅ ԵՆ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻՑ

Կոմունիստները ԱՊՀ երկրներից, թերեւս, առավել ակտիվ են Ռուսաստանում եւ Մոլդովայում: Ըստ ռուսաստանյան պետականամետ լրատվամիջոցների՝ այս տարվա սկիզբը կոմկուսի, հատկապես նրա խորհրդարանական խմբակցության համար, դաժան էր: Նույնիսկ Մայիսի 1-ը աջ ուժերը ավելի մեծ թափով նշեցին, քան կոմունիստները: Մոլդովայում մի քիչ այլ նկարագիր է: Երկրի նախագահ ընտրված Վորոնինին չեն ընդունում ռումինամետ ռազիկալ ուժերը, եւ կոմունիստական իշխանությանը վտանգ է սպառնում: Հայաստանում կոմկուսը մի ժամանակ բավականին ազդեցիկ էր, սակայն այժմ քիչ-ինչ կորցրել է իր «ծախությունը»:

Ղարաբաղի կոմկուսը մի քանի տարի փաստորեն անգործության էր մատնված: 2000թ. կուսակցությունը վերակենդանացավ: Եվ պատճառը Կենտկոմի նոր առաջին քարտուղարի նշանակումը չէ: Նույն Հրանտ Սիլվերմյանը մի քանի տարի առաջ զբաղեցրել է այդ պաշտոնը: Ըստ երևույթին, փոփոխվել են քաղաքական պայմանները. իշխանությունները ինչ որ չափով խթանում են կոմկուսի գործունեությունը: (Հիշենք թե՛ կուրգ երկրի նախագահի եւ վարչապետի ներկայությունը կոմկուսի համագումարին): Թե ինչ նկատառումներով է դա արվում, միայն ենթադրել կարելի է: Իշխանությունները, փորձելով բազմակուսակցական դաշտ ստեղծել, հավանական է, գտնում են, որ Արցախում առավել մոտ են կոմունիստական գաղափարները: Հնարավոր է, որ կոմկուսը ոչ ռազիկալ ուսուցիչներով՝ գերադասում են ընդդիմությունում տեսնել ոչ թե դաշնակցականներին, այլ ծախ ուժերին: Համենայնդեպս, կոմունիստներն ակտիվացել են: Եիշտ է, այսօր չունեն ներկայություն խորհրդարանում: Մոսկվայն արդեն համարյա թե ամեն գյուղում ստեղծված են սկզբնական կուրսակերպություններ: Ժամանակին անց են կացվում ժողովներ, միսսիոնային եւ այլ միջոցառումներ:

Ըստ կուսակցական կանոնադրության, 4 ամիսը մեկ Կենտկոմի բյուրոն կատարվածի մասին հաշվետվություն է տալիս Կենտրոնական կոմիտեին: Օրերս կայացել է հերթական պլենումը: Հնչեցվող հարցերի ետևն սրություն չեն սպասել նույնիսկ կուսակցության ղեկավարները: Կուրգ պատճառը ԿԿ առաջին քարտուղար Հրանտ Մելքունյանի՝ մեր

երկրի սոցիալ-տնտեսական իրավիճակի մասին բավականին սուր զեկույցն էր:

Նախ՝ կոմունիստների ղեկավարը դիմեց բոլոր նրանց, ովքեր կողմնակից են շուկայական հարաբերություններին, ձգտում են կապիտալիզմ կառուցել: Մենք նրանց ասում ենք՝ ի՞նչ վատ էր, որ անհեռանկար քաղաքականության, ազգամիջյան, ընդհարումների պատճառով կործանման եզրին կանգնած Հայաստանն ու Ղարաբաղը ժողկույն երկրներ են դարձել՝ զարգացած արդյունաբերությամբ եւ կրթական ամենաարդյունավետ համակարգով:

ԽՍՀՄ փլուզումը Հ. Մելքունյանը համարեց համաշխարհային իմպերիալիզմի հաղթանակ: Անդրադառնալով Ղարաբաղի սոցիալ-տնտեսական իրավիճակին, նա արտահայտեց կոմունիստների կարծիքը սեփականաշնորհման մասին: Թերեւս այն որոշակի ծավալով անհրաժեշտ է, սակայն ժամանակից շուտ է անցկացվել եւ ոչ ցանկալի ձեւով: Երկրորդ՝ կոմկուսը դեմ է ժողովրդի միջոցներով կառուցված ձեռնարկությունները պատահական մարդկանց անվարձահատույց տրամադրելուն: Մեր գրույցի ժամանակ առաջին քարտուղարը հիշեցրեց դեպքեր, երբ անվարձահատույց սեփականաշնորհված օբյեկտը գրավ է դրվում բանկում՝ վարկ վերցնելու համար:

Վարկը չի վերադարձվում, իսկ գրավը, արդեն «վարձահատույց», վերադառնում է պետությանը:

- Իսկ ի՞նչ եք առաջարկում՝ չսեփականաշնորհե՞լ ընդհանրապես:

- Որպեսզի կանխել նման երեւոյթները, երբ անվարձահատույց սեփականաշնորհված օբյեկտի տերը չի կատարում պայմանագրով սահմանված պարտականությունները՝ խոշոր ներդրումներ անել եւ աշխատատեղեր բացել, առաջարկում ենք սեփականության ձեռք բերման մասին վկայականը տրամադրել 5 տարի անց՝ պայմանավորվածությունը կատարելուց հետո:

- Ձեր գրույցում դուք հստակ նշել եք նաեւ կենտրոնացված ջեռուցման հարցը...

- Ինչպես գիտեք, 3 տարի առաջ Ստեփանակերտի կաթսայատները վերանորոգվել են՝ ծախսվել է 200 մլն դրամ: Բայց բնակչությունը այդպես էլ չստացավ կենտրոնացված ջեռուցում: Մենք առաջարկում ենք սահմանել խնայողության խիստ ռեժիմ ինքնարժեքը իջեցնելու եւ բոլորի համար այդ ծառայությունը հասանելի դարձնելու համար:

Իսկ գումարներ կարելի է տնտեսել. տեսեք՝ ինչքան միջոցներ են հատկացվում համայնքներում ընտրությունների անցկացմանը: Առաջարկում ենք պարզապես նշանակել համայնքի ղեկավարին, ինչպես նախկինում էր:

Կոմկուսը նախաձեռնել է արհմիությունների մասին՝ օրենքի մշակումը՝ պայմանավորելով այն աշխատավորների իրավունքների պաշտպանության անհրաժեշտությամբ: Ստեղծվել են արհմիութենական կազմակերպություններ, սակայն նրանք որեւէ իրավաբանական ուժ չունեն, այսինքն, չեն կարող պաշտպանել բանվորին, օրինակ՝ դատարանում: Նոր օրենքով արհմիութենական կազմակերպություններին պետք է տրվի իրավաբանական կազմի կարգավիճակ:

- Իսկ որտե՞ղ է «բնակվում» այսօր կոմկուսը:

- Ձեր հարցը տեղին է: Միայն Ստեփանակերտում մենք ունեցել ենք հինգ խոշոր կուսակցական շենք, իսկ հիմա մեզ ընդամենը նկուղային մի տարածք է տրամադրված:

Ի՞նչ արած՝ ժամանակները փոխվում են: Գուցե կոմունիստների փողոցում կրկին տոն կլինի...

Ն. ՀԱՅՐՈՒՄՅԱՆ
«Ազատ Արցախ», մայիս, 2002թ.

ՈՐՊԵՏ ՀԱՎԱՄԱՐՏՈՂ ԿՈՂՄ ՂԱՐԱԲԱՂԸ ՊԵՏՔ Է ՄԱՍՆԱԿՑԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ

Հարցազրույց Լեռնային Ղարաբաղի կոմկուսի կենտկոմի առաջին քարտուղար Հրանտ Մելքունյանի հետ

- Պարոն Մելքունյան, Ձեր կարծիքը Հայաստանի կողմից առաջարկվող Հայաստանը երաշխավոր, Ղարաբաղը բանակցային գործընթացին որպես մասնակից լինելու վերաբերյալ:

- Փորձեմ մի քիչ հեռվից սկսել: Բոլորիս է հայտնի 1988-ի փետրվարի 20-ի ժողովրդական պատգամավորների ԼՂԻՄ 20-րդ գումարման խորհրդի արտահերթ նստաշրջանի « ԼՂԻՄ-ը Ադրբեջանական ԽՍՀ կազմից Հայկական ԽՍՀ կազմ հանձնելու համար Ադրբեջանական ԽՍՀ եւ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհուրդների առջեւ միջնորդելու մասին» որոշումը: Այստեղ ոչ մի դիմակայության հարց չկար: Պատմական արդարության վերականգնում, սա է մեր պահանջը, որը չընդունվեց: Մոսկովյան իշխանավորները Միխայիլ Գորբաչովի գլխավորությամբ շահագրգիռ էին, որ խնդիրն այդ վերածվի երկու հանրապետությունների միջեւ: Քշմամանքի: Բնականաբար, բախումն անխուսափելի էր: Քաղաքական հետագա իրողությունները ԽՍՀՄ փլուզումը, ԼՂՀ անկախության հռչակումը, Հայաստանի հետ գիտամշակութային, սոցիալ-տնտեսական կապերի հաստատումը, հանգեցրին նրան, որ Ադրբեջանն այլևս ի գորու չեղավ պասիվ կեցվածք ընդունել, պատերազմ հրահրեց:

- Բռաչավի Ղարաբաղը ու՞մ պաշտպանությունը պիտի հայցեր, եթե ոչ համայն հայության, ընդհանրապես եւ Հայաստանի՝ մասնավորապես: Մեր անկախությունը մեզ համար շատ ավելի թանկ է, քան նախկին ԽՍՀՄ մյուս հանրապետությունների անկախությունը: Այն ձեռք ենք բերել իրենց կյանքը հայրենիքի ազատության գոհասեղանին դրած հայ նահատակների արյան գնով: Պատերազմի դաշտում ձեռք բերած նվաճումը մեր ազատությունը, այսօր իրավունք չունենք զիջելու քաղաքական դաշտում: Իսկ սա նշանակում է, որ Ղարաբաղյան կողմի մասնակցությունը բանակցային գործընթացին խիստ պարտադիր է: Հայաստանը թող հանդես գա, որպես մեր երաշխավորը, մեզ սատարողը: Այն հանդուժողներն ունեն մեա, որ եթե Ղարաբաղը հանդես գա, որպես հակամարտության կողմ, խնդիրը կկարգավորվի ավելի արագ եւ արդարացի:

- Եթե հիշում եք, մման փորձ արդեն եղել է: Մինչեւ 1997թ. միջազգային հանրությանը դեռեւս հայտնի չէր Ղարաբաղի պատմությունը: Իսկ երբ գերտերությունները փոքրիչատե պատկերացում կազմեցին մեր մասին, Ղարաբաղը դուրս մղվեց բանակցային գործընթացից: Այն կարծիքն ունեն, որ Հայաստանի նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը, լինելով Ղարաբաղյան շարժման ղեկավարներից , համոզված էր, որ ավելի հստակ կարող է ներկայացնել Ղարաբաղը եւ, բնականաբար, չի կամեցել Մինսկի խմբի համանախագահների հետ ստեղծել կոնֆլիկտային իրավիճակ: Բայց եւ այնպես, Հայաստանի ղեկավարությունը միշտ էլ պաշտոնական հայտարարություններում ընդգծել է, որ առանց Ղարաբաղյան կողմի համաձայնության որեւէ փաստաթուղթ չի ստորագրվի:

- Համոզված եք, որ Ղարաբաղի մասնակցության պարագայում բանակցությունները կընթանան արդյունավետ ճանապարհով:

- Ավելի քան համոզված եմ: Եթե Ղարաբաղը հանդես գա, որպես հակամարտության կողմ, գտնում եմ, որ կընդունվի հայանպաստ որոշում: ԼՂՀ նախագահական ընտրությունների ժամանակ գործող նախագահի նախընտրական ծրագրում այս հարցը ամփոփված էր: Երկրի քաղաքական կուսակցությունները սատարել էին նախագահին, որ ապահովի Ղարաբաղյան խնդրի կարգավորման արդյունավետ ընթացքը: Բոլոր դեպքերում Ղարաբաղյան հակամարտությունը պետք է կարգավորվի երկու պետական կառույցների Ադրբեջանի Հանրապետության եւ ԼՂՀ փոխհամաձայնությամբ, առանց պարտադրանքի եւ արտաքին ճնշումների:

- Ինչպե՞ս եք գնահատում քաղաքական զարգացումները Ադրբեջանում կապված նախագահի ընտրությունների հետ եւ Հայաստանում ենթադրվելիք թե՛ քաղաքական աշնան առնչությամբ:

- Ներկա դրությամբ մեզ համար հարմար է Ալիևի դիպլոմատիկ քաղաքականությունը: Ինձ թվում է, որ եթե Ադրբեջանի նախագահ ընտրվի ամենառազիկալ ընդդիմադիր դաշտի որեւէ ներկայացուցիչ, միեւնույն է, նրան ստիպելու ենք վարել նախորդի քաղաքականությունը: Բոլոր դեպքերում, մի բան չպետք է մոռանալ: Այսօր Ղարաբաղի անվտանգության երաշխիքը մեր պաշտպանական բանակն է: Եթե Ադրբեջանը համոզված լիներ, որ ռազմական գործողությունների վերահսկման դեպքում հաջողության կհասնի, նա վաղուց էր պատերազմ սկսել: Հենց նույն Ալիևը առանց երկընտրանքի պատերազմի մեջ կմտներ Ղարաբաղի հետ: Բայց օրնիրուն պատերազմի կոչող Ադրբեջանի քաղաքական ուժերն անգամ գիտակցում են, որ իրենց համար անխուսափելի կլինի

պարտությունը եւ կկորցնեն նոր տարածքներ: Տարածքների առնչությամբ չի բացառվում, որ Կրաստանը եւս չօգտագործի առիթը: Նա եւս ունի տարածքային խնդիրներ: Աշխարհի գերտերությունների համար նույնպէս շահավետ չէ տարածաշրջանում ռազմական գործողությունների վերսկսումը: Այստեղ կան մի շարք խնդիրներ՝ ներդրումներ, նավթամուղ եւ այլն:

Ինչ վերաբերում է Հայաստանում սպասվելիք քաղաքական զարգացումներին կոնկրետ ընդդիմության մասին ասեմ, որ իմ կարծիքը նրա հանդեպ դրական լինել չի կարող: Ընդդիմություն, բառիս իսկական իմաստով, Հայաստանում չկա: Կան մի խումբ մարդիկ, որոնք կորցրել են իշխանությունը եւ ստիպված են այժմ ընդունել ընդդիմադիր կեցվածք: Այդքան մի բան:

- Պարոն Սելջունյան, Ձեր կարծիքով որքանով է հեռանկարային Ղարաբաղի տնտեսական զարգացումը:

- Թեկուզ միայն այն փաստը, որ անցյալ դարի ութսունականների վերջերին Լեռնային Ղարաբաղում տարեկան արտադրվել է 170-180 հազար տոննա խաղող, շատ բան է ասում: Տնտեսական ոլորտում հաջողության հասնելու համար այսօր մեզանից նոր մոտեցում, նոր գործելակերպ է պահանջվում: Գյուղատնտեսության խթանման համար պետք է նոր տարրերակներ եւ արդյունավետ միջոցներ որոնել: Ղարաբաղում ներկա պահին լայն թափ է առել սեփականաշնորհման գործընթացը: Եթե մենք ունենանք երկու խոշոր պետական ձեռնարկություն, թե՛ գործազրկությունը եւ թե՛ արտագաղթի խնդիրները կկարգավորվեն: Տեսե՛ք՝ հացի գործարանում 75 մարդ էր աշխատում, սեփականաշնորհումից հետո մնաց 33-ը: Հողը մշակելու համար գյուղացին չունի գյուղտնիկա: Եվ արդյունքում, ահա ընդամենը 1.5 ամսվա ընթացքում ցորենի գինը 80 դրամից հասավ 130-ի: Մենք ձեռնամուխ ենք եղել վերաբնակեցման գործընթացին: Սա ողջունելի է: Բայց չպետք է մոռանալ, որ նախքան երկրի տնտեսական խնդիրների կարգավորումը՝ մենք դժվար թե առաջընթաց ապահովենք երկրի կենսագործունեության այլ ոլորտներում:

Նվարդ ԾՂԱՆԶԱՆՅԱՆ
«Ազատ Արցախ», 13 սեպտեմբերի, 2003թ.

«ՈՐԴԵԳՐԵԼՈՎ ԿԱՌՈՒՑՈՂԱԿԱՆ ԿԵՑՎԱԾԸ՝ ՉԻ ՎՏԱՆԳՎԻ ՆԵՐՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆԸ»

Գտնում է կոմունիստների առաջնորդը

- Արցախի կոմունիստներն անհանդուրժելի են համարում այն ուժերի գործունեությունը, որոնք փորձում են պատակտում մտցնել հայ ժողովրդի երկու հատվածների միջեւ՝ անձնավորելով գրույցի ժամանակ Հայաստանում նախագահական ընտրապայքարի ֆոնի վրա ընթացող քաղաքական զարգացումների վերաբերյալ իր նկատառումները հայտնեց ԼՂ կոմկուսի Կենտկոմի առաջին քարտուղար Հրանտ Սելջունյանը: Սկզբունքային, ընդհանուր գաղափարական հարցերում հայկոմկուսի հետ լինելով միասնական, Արցախի կոմունիստները միաժամանակ չեն թաքցնում իրենց անհամաձայնությունները որոշ երեւոյթների նկատմամբ: Նրանց, մասնավորապես, անհանգստացնում է այն կոմունիստների պահվածքը, որոնք ոչ կառուցողական վերաբերմունք են դրսևորում գործող իշխանությունների հանդեպ, անտեսելով պետական շահը:

ԼՂ կոմունիստների ղեկավարը գտնում է, որ 1988-ին սկիզբ առած «Խրչային-ազատագրական շարժումը, հենց ազգի միասնական ոգին մեղավորին օգնեցին հաղթելու գոյապայքարում եւ համախմբելու հանրային կյանքը: Երբեք թույլ չպիտի տրվի, որպեսզի փոքր-ինչ խառնուրդի այդ ոգին: Ավելին, այսուհետեւ առավել սթափ վճիռներ պիտի կուտակվեն, համախմբվել գործող նախագահի շուրջ, գորավիզ լինել պետականության ամրապնդմանը եւ համազգային խնդիրների լուծմանը: Թրփուրելով կառուցողական կեցվածք երկրում չի վտանգվի ներքաղաքական կայունությունը, - հանդգնում է հայտնում կոմկուսի ղեկավարը:

Խոսելով Հայաստանի իր կուսակիցների քաղաքական ընդգծված կեցվածքի, սկզբունքային շատ հարցերում նրանց ունեցած հստակ դիրքորոշման եւ հետևողականության մասին, Հ. Սելջունյանը միաժամանակ այն կարծիքին է, որ հայկոմկուսը պիտի վերապահումով մոտենա հայաստանյան մյուս քաղաքական ուժերի հետ համախմբվելու (միասնա-

լու), առաջին հայացքից ոգեւորիչ թվացող կոչին: Շտապողականություն չպետք է ցուցաբերել, մանավանդ, երբ խորհելու քիչ առիթներ չկան: Վերջապես, չպետք է մոռանալ եւ այն հանգամանքը, որ 16-ի մեջ գտնվեցին ուժեր, որոնք, ժամանակին նպաստել են կոմկուսի պառակտմանը: Սերտորեն համագործակցելով իրենց գաղափարակիցների հետ, Արցախի կոմունիստները բարձր են գնահատում հայկոմկուսի ջանքերը դարաբաղյան հիմնախնդրի արդարացի լուծման գործում: Կործանարար համարելով Արցախն Ադրբեջանի կազմում թողնելը՝ նրանք գտնում են, որ հակամարտությունը պետք է վերջակետել միմիայն խաղաղ ճանապարհով: Ըստ որում, առաջարկում են հարցի լուծման երեք տարբերակ՝ վերամիավորում Հայաստանի հետ, անկախ պետականություն կամ էլ՝ միացում Ռուսաստանին սուբյեկտի կարգավիճակով: Հատկանշական է, որ նրանք, հայաստանյան իրենց կուսակիցների պես, ծրագրային կարեւորագույն դրույթներից են համարում Ռուսաստան-Բելառուս միությանն անդամակցելը:

Համարվելով հանրապետությունում քաղաքական ամենաազդեցիկ կազմակերպություններից մեկը, որի անդամների թիվն անցնում է 3 հազարից, զարմանալիորեն ԼՂ կոմունիստներն իրենց ներկայացուցիչները չունեն ինչպես խորհրդարանում, այնպես էլ գործադիր իշխանությունում, չնայած երկրի տնտեսական, քաղաքական ու սոցիալական կյանքում ունեցած իրենց ակտիվ մասնակցությանը: Ձգտելով ձեռքագատվել անցյալի նախապաշարունակներից, հետադիմական կադավարներից ու հին մեթոդներից, կոմունիստները ժամանակակից երեւոյթներն ու զարգացումները փորձում են դիտարկել նորովի, հարմարվելով իրողությունների հետ: Այդ առումով կոմկուսի գործունեությունն առավել շատ կառուցողական ընդդիմության տարրեր է պարունակում իր մեջ: Ու պատահական չէ, որ, կուսակցության դեկավարի կարծիքով, քանի դեռ դարաբաղյան հիմնախնդիրը քաղաքական իր վերջնական լուծումը չի ստացել, կոմունիստներն արմատական ընդդիմության կեցվածք չեն կարող ընդունել, ինչը կարող է միայն հարված հասցնել ԼՂ պետականությանը:

Ուշագրավ է, որ ԼՂ կոմունիստների տնտեսական ծրագիրը գրեթե չի տարբերվում գործող պաշտոնականից: Սասնավորապես, նրանք կողմնակից են, որպեսզի երկրում գործարկվեն պետական խոշոր ձեռնարկությունները: Օրինակ, նրանք գտնում են, որ Ղարաբաղի մետաքսի կոմբինատը պիտի վերականգնվի եւ ընդլայնի իր գործունեության

յուջանակները: Եթե արտադրության կազմակերպիչները կարողանան քաջ տիրապետել գործին, Արցախի հանրաճանաչ մետաքսն անպայման կգտնի իր սպառման շուկան, որից ոչ քիչ եկամուտներ կարելի է ակնկալել: Կոմկուսն ընդհանրապես դեմ չէ տնտեսության բազմակացութանեւությանը եւ հարցի շուրջ, անշուշտ, ունի իր նորացված մոտեցումներն ու առաջարկությունները:

Ռենեսանսով մեծ ներուժ ԼՂ կոմկուսը մեծ դերակատարություն ունի երկրում իրականացվող բարեփոխումներին ակտիվորեն նպաստելու գործում: Այդ մասին է վկայում հենց այն փաստը, որ անցյալ տարվա օգոստոսին կայացած ԼՂՀ նախագահական ընտրություններում կոմունիստները միանշանակ քվեարկել են Ա. Ղուկասյանի օգտին, իսկ կուսակցության մի խումբ անդամներ Յ. Մելքունյանի հետ ստանձնել են գործող նախագահի վստահված անձի պարտականությունները: Վերջերս ընդունելով կոմկուսի պատվիրակներին, ԼՂՀ նախագահ Արկադի Դուկասյանը, գոհունակություն հայտնեց երկրի քաղաքական դաշտի ձեւավորման գործում կոմունիստների ունեցած ժանրակչիչ ավանդի համար, հույս հայտնեց, որ այսուհետ եւս նրանք ակտիվորեն կաջակցեն ԼՂՀ անկախության ամրապնդմանն ու միջազգային ճանաչմանը, կնպաստեն տնտեսության վերականգնմանն ու սոցիալական հիմնախնդիրների լուծմանը:

Համոզմունք հայտնելով, որ հաջորդ խորհրդարանական ընտրություններում կոմկուսն անպայման մանդատներ կապահովի եւ Ազգային ժողովում կունենա իր ստվար թվաքանակով խմբակցությունը, ԼՂ կոմունիստների դեկավարը միաժամանակ նշեց, թե համամասնական ընտրակարգի ներմուծումը ԼՂՀ ընտրական օրենսդրության մեջ, խիստ կնվազեցնի բախտախնդիրների թափանցումն օրենսդիր մարմին: 2003թ. կոմկուսը մտադիր է իր համար կայուն հենարան ստեղծել երկրում վերականգնեց կոմերիտմիության գործունեությունը:

Դավիթ ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ
«Հայաստանի Հանրապետություն»
16 հունվարի, 2003թ.

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱՔԱԴՐԸ ԿԱՐՈՂ Է ՀԱՅՏՆՎԵԼ ԵՎՐԱՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀՈՎԱՆՈՒ ՆԵՐՔՈՒ

«Իմ համոզմամբ, ներկա պահին, թերեւս, ամենաընդունելի տարբերակով, վճիռն այն կլիներ, եթե մինչեւ հակամարտության վերջնական կարգավորումը, ընդհուպ՝ կարգավիճակի խնդրով ԼՂ հանրաքվեի անցկացումը, Լեռնային Ղարաբաղը հայտնվեր Եվրամիության հովանու ներքո: Այլ կերպ ասած, Լեռնային Ղարաբաղը ունենա Եվրամիության հատուկ տարածքի կարգավիճակ, որտեղ կգործեն ԵՄ օրենքները»,- այսպիսի կարծիք է հայտնել լրագրողների հետ ունեցած գրույցի ժամանակ Արցախի Կոմկուսի առաջին քարտուղար, քաղաքագետ Չրանտ Մելքունյանը՝ մեկնաբանելով հիմնախնդրի հետ կապված քաղաքական վերջին զարգացումները:

Նման մոտեցումը նա միանգամայն արդարացված է համարում՝ տարածաշրջանում կայունության եւ խաղաղության ապահովման, ԼՂՀ տնտեսության զարգացման առումով՝ գտնելով, որ Եվրամիության անդամ պետությունները, եթե, իրոք, շահագրգռված են լավ նախադեպ ունենալ հակամարտությունների լուծման գործում, ձեռքից չպետք է բաց թողնեն ընձեռնված բացառիկ հնարավորությունը:

Պարոն Մելքունյանի խոսքերով, չնայած միջնորդների այն հավաստիացումներին, թե հիմնախնդրի կարգավորման նպատակով իրենք պատրաստ են անգլոսլոնի Չայաստանի եւ Ադրբեջանի ղեկավարներին գտնելու հակամարտության համապարփակ լուծում, տվյալ փուլում հազիվ թե եական առաջխաղացում լինի, քանի որ երկարատեւ, ձգձգվող, գրեթե անպտուղ բանակցություններն ամենեւին լավատեսություն չեն ներշնչում: Իսկ խանգարիչ գլխավոր հանգամանքը, նրա համոզմամբ, պարտավորական գործոնն է. «Եվ որպեսզի երկու կողմն էլ իրենց պարտավորված չզգան բանակցություններում», քաղաքագետը միանգամայն իրատեսական է համարում Լեռնային Ղարաբաղի տարածքը Եվրամիությանը ենթարկելու տարբերակը:

ԼՂՀ կոմկուսակցության ղեկավարի դիտարկումը բավականին ուշագրավ «ենթադրություններ» է պարունակում իր մեջ՝ կապված կողմն-

րի պարտավորական մտավախության հաղթահարման հետ, եւ այն այսօր առանձնակի հնչեղություն կարող է ունենալ: Խնդիրն ավելի է կարեւորվում, երբ Կովկասում Եվրամիության հատուկ ներկայացուցիչ Փիթեր Սևմենբիի հավաստմամբ, Եվրոպական միջազգային այդ հեղինակավոր կառույցը մտադիր է առաջիկայում «ամրապնդել կապերը Լեռնային Ղարաբաղի» հետ, ինչը կարող է մեծապես նպաստել հակամարտության խաղաղ կարգավորմանը:

Քաղաքագետը հիշեցրեց, որ 1988-ին, երբ գազաթնակետին էր հանել Արցախյան շարժումը, նույնպես շրջանառվում էր իր առաջարկին համանման տարբերակ՝ Լեռնային Ղարաբաղը ժամանակավորապես ենթարկել Ռուսաստանի Ղաշնությանը: Տավոք, ձախողվեց, որովհետեւ հստակ չէր հայկական կողմի շահագրգռվածությունը: Առաջարկ, որն այդպես էլ մնաց որպես գաղափար: Եվրամիության պարագայում Հ. Մելքունյանը միանգամայն իրագործելի է համարում իր առաջարկը, քանի որ անվերապահելիորեն կարելի է վստահել հիշված կառույցին, «որովհետեւ ԵՄ-ը ժողովրդավարական հիմունքներով ստեղծված պետությունների միավորում է, գործում է կոնսենսուսով եւ ունի մեծ հեղինակություն վայելող խորհրդարան»:

Անդրադառնալով փախստականներին մշտական բնակավայրեր վերադարձնելու խնդրի համակարգմանը, Հ. Մելքունյանը նշեց, թե գործընթացը կիրականացվի տոկոսային հարաբերությամբ: «Հնարավոր է, որ ադրբեջանցիները վերադառնան ու ապրեն Ղարաբաղում: Սակայն պիտի հաշվի առնվի մի կարեւոր հանգամանք՝ քանի բռնագաղթած հայ վերադառնա Ադրբեջան, նույն քանակությամբ ադրբեջանցի փախստականների պետք է ընդունի Ղարաբաղը»,- իր կարծիքն այսպես ընդհանրացրեց ԼՂՀ կոմկուսի ղեկավարը:

Դավիթ ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ

«Ազատ Արցախ», 23 դեկտեմբեր, 2006թ.

«ԳՏՆՈՒՄ ԵՄ, ՈՐ ՊԵՏՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆՐԱ ՀԱՍԱՐ ԶԷ, ՈՐ ՍԵՐ ԿՅԱՆԵԸ ԴՐԱՒՏ ԴԱՐՉՆԻ, ԱՅՆ ՆՐԱ ՀԱՍԱՐ, ՈՐ ԱՅՆ ԴԺՈՒՄԸ ՉԴԱՌՆԱ»

Սեր հարցազրույցը ԼԳԶ կոմունիստական կուսակցության ղեկավար Գրանտ Մելքունյանի հետ

- Պարոն Մելքունյան, ինչպիսի՞ն է ձեր կուսակցության դիրքորոշումը Սահմանադրության նախագծի վերաբերյալ: Ունե՞ք կոնկրետ առաջարկներ:

- Սահմանադրական հանձնաժողովի անդամ եմ, մեր կուսակցության դիրքորոշումները ներկայացվել են սահմանադրական հանձնաժողովի նիստերում: Համարյա բոլոր հարցերը, որոնք բարձրացվել են մեր կողմից, ընդունվել են, բացի մեկից, որի ընդունումը, իմ կարծիքով, անհրաժեշտ է: Խոսքը վերաբերում է ԼԳԶ քաղաքացիների աշխատանքի իրավունքին: Անգամ համաձայնվել են նախագծում մտցնել այսպիսի տարբերակ՝ ԼԳԶ քաղաքացիներն ունեն աշխատանքի իրավունք, որը կարգավորվում է հատուկ օրենքներով: Բայց դա էլ չի անցել: Ընդունված առաջարկները հիմնականում սոցիալական հարցերի հետ էին կապված: Իհարկե, մենք Սահմանադրության յուրաքանչյուր մի մանրուք պետք է լավ պատկերացնենք ու ճիշտ ամրագրենք: Գտնում եմ, որ պետությունը նրա համար չէ, որ մեր կյանքը դրախտ դարձնի, այլ նրա համար, որ այն դժոխք չդառնա:

Իհարկե, մեր Սահմանադրությունը պետք է տարբերվի մյուս պետությունների սահմանադրություններից, հաշվի առնելով Ղարաբաղի ներկայիս «ոչ խաղաղություն, ոչ պատերազմ» վիճակը, աշխարհաքաղաքական դրությունը:

- Ձեր կարծիքով, նախագիծն ապահովու՞մ է իշխանության թեւերի իրավասությունների հավասարակշիռ բաժանումը: Որքանո՞վ եք ճիշտ համարում այն, որ վարչապետին նշանակում է ոչ թե խորհրդարանը, այլ նախագահը:

- Կարելի է ասել՝ եւ ապահովում է, եւ՝ ոչ: Խոսքը եթե վերաբերում է դատական իշխանությանը, ապա ամեն ինչ նորմալ է: Սակայն կա մեկ երեւույթ. խորհրդարանի քաղաքական ուժերը դեմ են արտահայտվում

նրան, որ վարչապետին պետք է նախագահը նշանակի: Իմ կարծիքով կարելուր չէ, թե ով է նշանակում վարչապետին: Եթե խորհրդարանը չի ուզում, որ տվյալ անձը լինի վարչապետ, ապա Սահմանադրությամբ ամրագրված լծակներով կարող է ազդել, ասենք կառավարության ծրագիրը կարող է չընդունել եւ այլն: Այստեղ ավելի շատ քաղաքական ուժերի եսամոլությունն է խոսում, եւ դա ավելորդ քաղաքական հարայ-հրոց է:

Սահմանադրության նախագծում, եթե ծանոթացել եք, նկատելի է ուղղահայաց իշխանության երեւալը: Եթե խորը մտածենք, ապա Սահմանադրությունը կարող է դեմոկրատական սկզբունքներին լիարժեք չհամապատասխանել, սակայն մեր դեպքում, «ոչ պատերազմ, ոչ խաղաղություն» վիճակում, այլ հանգամանքներ էլ պետք է հաշվի առնենք: Աշխարհաքաղաքական վիճակից ելնելով, ես այս մեխանիզմները ճիշտ եմ գտնում: Եթե գործադիր իշխանությունը մեկ մարդու ձեռքին չլինի, ապա վաղը կամ մյուս օրը հնարավոր է քառսային վիճակի ստեղծում:

Սա համարում եմ անցողիկ Սահմանադրություն, մինչեւ մեր պետության իսկական կայացումը: Սահմանադրությունը անհրաժեշտ է ճիշտ ներկայացնել ժողովրդին, որպեսզի քվեարկման ժամանակ նա իմանա ինչի համար է քվեարկում, քանի որ Սահմանադրությունը հանդիսանում է ժողովրդի եւ պետության իրավունքների եւ պարտականությունների հիմնական փաստաթուղթը: Սա կարելուր խնդիր է: Սահմանադրությունը եւս մեկ քայլ է՝ իր թերություններով հանդերձ:

-Որքանո՞վ կլինեն, Ձեր կարծիքով, երաշխավորված մարդու իրավունքները, եթե ընդունվի Սահմանադրության այս նախագիծը: Հակասություն չկա՞ մարդու իրավունքների ապահովման եւ ռազմական դրության ռեժիմի միջեւ:

-Եթե ռազմական դրության մասին օրենքը սկսում է գործել, ապա մարդու իրավունքների մասին խոսելը ինչ-որ տեղ տարօրինակ է դառնում: Իսկ, ընդհանրապես, մարդու իրավունքները՝ ողջ կոնտեքստով, որ ներկայացված են նախագծում եւ երաշխավորված են, հիմնականում համապատասխանում են ՀՀ Սահմանադրության նույն դրույթներին:

Իսկ ինչ վերաբերում է հակասությանը, ապա եթե ռազմական դրության մասին օրենքը չգործի՝ հակասություն չի լինի:

- Նախագծում, ըստ կոմկուսի տեսակետի, պե՞տք է ամրագրվեն ԼԳԶ փաստացի սահմանները:

- Կա «Վարչատարածքային բաժանման մասին» ԼՂՀ օրենք, որով կարգավորվում են այդ բոլոր հարցերը: Ես համածայն եմ, որ սահմանները պետք է ամրագրվեն, նախագահը պետք է երաշխավորի այդ սահմանների ամօժեմնմխելիությունը: Բայց այսօր, աշխարհաքաղաքական ներկա պայմաններում, ամրագրել սահմանները, իմ կարծիքով, անհիմաստ է:

- Ի՞նչ եք կարծում, Սահմանդրության ընդունումը կապված է հաջորդ տարի նախատեսվող նախագահական ընտրությունների հետ:

- Նախագահն այդ պաշտոնը զբաղեցնում է 5 տարի: Պաշտոնավարման ժամկետն ավարտվելուց, նախագահական ընտրություններ պետք է անցկացվեն՝ անկախ Սահմանդրության ընդունումից: Ի՞նչ կապ ունի Սահմանադրությունը դրա հետ: Կարծում եմ, ոչ մի կապ էլ չունի, ի վերջո՝ մեկը պետք է, չէ՞, այդ Սահմանադրության տակ ստորագրի:

*Անահիտ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ
«Դեմո», 30 սեպտեմբեր, 2006թ.*

«ԵՍ ԻՄ ԿԱՅՈՒՆ ԸՆՏՐՎԱՆԳՎԱԾՆ ՈՒՆԵՄ»

Ասում է կոմունիստների ղեկավար Հրանտ Մելքունյանը

Հուլիսի 19-ին կայանալիք ԼՂՀ նախագահական ընտրություններում երկրի կոմունիստները վերստին առաջադրել են ԼՂՀ ԿԿ ղեկավար Հրանտ Մելքունյանի թեկնածությունը:

Հրանտ Մելքունյանի քաղաքական սկզբունքներն են՝ սոցիալական արդարության եւ հավասարության վրա հիմնված ժողովրդավարությունը, մարդու իրավունքների եւ ազատությունների պաշտպանությունը, օրենքի եւ իրավունքի գերակայությունը, ԼՂՀ անկախության միջազգային ճանաչումը:

- Ինչ վերաբերում է մյուս առաջնահերթություններին, ապա կցանկանայի ընդգծել, որ իմ գործունեության հիմքում հաստատուն իր տեղն ունի Արցախում ապրող մարդու ճակատագիրը, արժանապատիվ ապրելու նրա իրավունքը, - գտնում է նախագահի թեկնածուն:

Նրա կարծիքով, ինչպես ամրագրված է եւ նախընտրական ծրագրում, առաջիկա 5 տարիների ընթացքում երկրի ղեկավարության գերխնդիրը պիտի հանդիսանա ժողովրդի կենսամակարդակի բարձրացումը:

Անդրադառնալով ՀՀ եւ ԼՂՀ միջեւ համագործակցության հետագա խորացման հեռանկարներին եւ անխուսափելի համարելով Արցախին բարոյական աջակցություն ցուցաբերելու անհրաժեշտությունը, Հ. Մելքունյանը շեշտեց. «Չպետք է մոռանալ, որ Ղարաբաղը Հայաստանի դուռն է, նրա գոյության հուսալիության թիկունքը»:

Նախագահի թեկնածուի կարծիքով, վաղուց է եկել պահը, որպեսզի աշխատավարձերի եւ թոշակների մասով լուրջ փոփոխություններ արձանագրվեն բյուջեում, քանի որ նվազագույնի եւ առավելագույնի տարբերությունները տեղիք են տալիս բարոյահոգեբանական լուրջ խնդրումների...

Հ. Մելքունյանը գտնում է, որ աշխատանք չունենալը, ցածր աշխատավարձն ու աննշան թոշակը ժողովրդի մի ստվար մասին պարզապես հուսալքության կարող են մղել:

«Ստացվել է մի իրավիճակ, երբ խորհրդային ժամանակների կուսակցական եւ խորհրդային մարմինների աշխատողների, նույնիսկ առաջին դեմքերի թոշակի չափը բազմակի անգամ ցածր է, քան նրանց ենթակայության տակ աշխատողներինը, ինչն իմ համոզմամբ՝ արդարացված չէ»:

Եվ նախագահի թեկնածուն առաջարկում է նման հարցերի կարգավորումը հնարավորինս արագացնել, ինչին սպասում են հասարակ մարդիկ:

Հրանտ Մելքունյանը, տարակուսանք հայտնելով այն մտայնության առնչությամբ, թե նախագահական ընտրություններում նախագահի միասնական թեկնածուին պաշտպանելու են, այսպես ասած, եւ «ընդդիմության թեփ» կուսակցությունները, փորձեց երեւութի վերաբերյալ շարադրել իր տեսակետը.

- Հիմզ տարի շարունակ ՀՀ-ի եւ «Շարժում-88» քաղաքական ուժերը քննադատում են գործող իշխանություններին ու, ահա, հանկարծ նրանք համատեղ հայտարարություն են անում միասնական թեկնածուին սատարելու մասին: Չեն հասկանում, այդ ի՞նչ ընդդիմադիր կուսակցություններ են, որ այսօր կտրուկ փոխել են իրենց քաղաքականությունը: Ի՞նչ է ստացվում, այսօր երկրում գործող միակ ընդդիմությունը կոմունիստական կուսակցություն է: Ինչ խոսք, ընտրարշավի ժամանակ ես իմ կայուն ընտրազանգվածն ունեմ եւ ոչ ոք չի կարող խանգարիչ ուժ հանդիսանալ: Բայց, բոլոր դեպքերում, արձանագրված տխուր փաստը խորհելու առիթ է տալիս...

Հրանտ Մելքունյանի նախընտրական ծրագրում դարաբաղյան հիմնախնդիրը, բնականաբար, առանձնահատուկ տեղ ունի: Նրա համոզմամբ այն պետք է լուծվի ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի շրջանակներում՝ քաղաքական բանակցությունների միջոցով, որոնց հիմքում պիտի դրվի ազգերի ազատ ինքնորոշման իրավունքի սկզբունքը:

«Պետք է հասնել նրան, որպեսզի Ադրբեջանը ետ կանգնի Արցախի ժողովրդի ազատ ինքնորոշման սկզբունքը Հայաստանի կողմից հողային պահանջատիրությանը նենգափոխելու հայեցակարգից եւ գործելակերպից: Բանակցություններում Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակի մասին որեւէ համաձայնագիր չի կարող ընդունվել՝ առանց դարաբաղյան կողմի, արցախահայության համաձայնության»,- այս կարծիքին է Լ.Դ.Յ նախագահի թեկնածու Հ. Մելքունյանը:

Դավիթ ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ
«Հայաստանի Հանրապետություն», 2007թ.

«ԾԻՏԸ ԵՐԱԶՈՒՄ ԿՈՐԵԿ ԿՏԵՍՆԻ»

Մեր թղթակցի հարցերին պատասխանում է քաղաքագետ Հրանտ Մելքունյանը

- Պարոն Մելքունյան, դարաբաղյան հակամարտության կարգավորման բանակցություններում ադրբեջանական իշխանություններն անընդհատ պնդում են, որ ադրբեջանցի փախստականները պետք է վերադառնան իրենց նախկին բնակավայրերը, այսինքն՝ Լեռնային Ղարաբաղ: Սակայն նրանք երբեք չեն խոսում հայ բռնազաղթածների վերադարձի մասին: Ի դեպ, ինչքան գիտեմ, այդ մասին մինչեւ հիմա խոսք չեն ասել նաեւ Մինսկի խմբի համանախագահները: Ձեր կարծիքով, արդյո՞ք, հնարավոր է փախստականների վերադարձը նախկին բնակավայրեր: Եվ հետո՝ Ադրբեջանի իշխանություններն իրենց կա՞մքն են թելադրում, թե՞ իրոք փախստականների ցանկություններն են հայտնում:

- Փախստականների վերադարձը բոլոր ժամանակներում եղել ու մնում է որպես շատ նրբանկատ խնդիր հակամարտող կողմերի միջև: Դա առավել եւս այդպես է մեր պայմաններում: Յուրաքանչյուր ոք պետք է եւ պարտավոր է մարդկայնորեն ըմբռնել ու գիտակցել այն մարդու ցավն ու կսկիծը, ով ստիպված է եղել թողնել իր բնօրրանը՝ այն գյուղը կամ քաղաքը, ուր ծնվել, մեծացել, հասակ է առել ինքը: Մարդ, որ ուրիշների է թողել իր տունն ու տեղը, դարձել թափառական եւ այսօր մի կտոր հաց վաստակելու համար ստիպված է մեկին ու մյուսին խնդրել: Դա անկախ նրանից, թե ովքեր են այդ փախստականները եւ ինչ ազգության: Այդ առումով՝ երեւի թե ճիշտ է Ադրբեջանի պահանջը: Սակայն նման պահանջատիրությունը պետք է ռեալ հիմքեր ունենա: Պահանջողը պետք է հաշվի առնի, ինքն իրեն հարցնի՝ հնարավո՞ր է, արդյո՞ք, որ իր պահանջը կատարվի:

Փախստականների վերադարձի մասին կարելի է խոսել միայն այն ժամանակ, երբ նրանք պատրաստակամություն են հայտնում վերադառնալ իրենց նախկին բնակավայրերը: Իսկ եթե ոչ, ուրեմն, պետք է մտածել նրանց տեղավորման եւ կենսասպահովման պայմաններով ապահովելու մասին: Այո, մինչեւ հիմա գրեթե չի խոսվել հայ բռնազաղթածների վերադարձի մասին, ոչ ոք չի ասել, թե նրանք պետք է վերադառնան Սունգայիթ, Բաքու, Կիրովաբադ, Շահումյան եւ այլուր: Միայն Յուրի Մերզլյակովը մի անգամ երեւանում նշել է, որ Մինսկի խմբի համանա-

խազահները փախստականների հարցում, ազգային պատկանելիության տեսանկյունով, տարբերություն կամ խտրականություն չեն դնում եւ ուզում են ամեն կերպ նպաստել նրանց՝ իրենց նախկին բնակավայրերը վերադառնալու: Իսկ ֆրանսիացի Բեռնար Ֆասիեն ընդգծել է, որ փախստականների վերադարձը լուրջ նախապատրաստական աշխատանքներ է պահանջում:

Եվ դա այդպես է, քանի որ այդ գործընթացում հազարավորներ են /տղանարդիկ ու կանայք, ծեղեր ու երեխաներ/ տուժել, ամենամատանելի խոշտանգումների են ենթարկվել, տուն ու տեղից են զրկվել, խոշտանգված, մորթված հարազատներ են տեսել: Եվ այսօր, երեւի, ոչ ոք իրավունք չունի այդ ամենը մոռանալու, առանց սպասվելիք հետեւանքների մասին մտածելու, պատճառ դառնալու, որ մարդիկ նորից վերապրեն այն սոսկալիկ ու սարսափելի, ինչը մի անգամ տեսել են: Նման ծեղով վարվելու ոչ ոք իրավունք չունի:

Փախստականների վերադարձի մասին նախ եւ առաջ իրենց պետք է հարցնել: Խոսեցեք Սոււզայիթից, Բաքվից, ադրբեջանական մյուս բնակավայրերից բռնագաղթվածների հետ եւ կհամոզվեք, որ նրանցից եւ ոչ մեկն էլ, որքան էլ վատ պայմաններում ապրելիս լինի այժմ, երբեք չի ուզենա իր նախկին բնակավայրը վերադառնալ, քանի որ ոչ ոք էլի չի կամենա նորից ու նորից ակնատեսը լինել այն սարսափներին, ինչից մի կերպ մազապուրծ են եղել: Համոզված եմ՝ այդպես են մտածում նաեւ ադրբեջանցի գաղթականները: Նրանց վերադարձի մասին հարցը միայն հարեւան հանրապետության իշխանավորներին ու դիվանագետներին է անհանգստացնում, ովքեր իրենց վերջնական նպատակին հասնելու համար ոչ մի միջոցի առաջ չեն ուզում կանգնել:

- Բերված փաստարկներից բացի, կա՞ն նաեւ այլ պատճառներ, որոնք, այսօրվա դրությամբ, այս կամ այն կերպ խոչընդոտում են փախստականների վերադարձը կամ պարզապես անհնար են դարձնում այն:

- Ոչ միայն մենք՝ հայերս, այլեւ իրենք՝ ադրբեջանցիներն էլ պիտի գիտակցեն, որ հենց իրենց մեղքով մեր վզին փաթաթված պատերազմի հետեւանքով ինչ վնաս է հասցվել Արցախին: Պատերազմի տարիներին ադրբեջանական հրոսակները քարուքանդ են արել Արցախի գրեթե բոլոր բնակավայրերը, ավերել են հանրապետության բնակֆոնդի զգալի մասը: Այսօր իրենց երջանիկ են զգում նույնիսկ այն բուն դարաբաղցիները, ում հաջողվում է սեփական տնատեր դառնալ: Իսկ ի՞նչ կարելի է ասել Ադրբեջանից բռնագաղթված հազարավոր հայերի ճակատագրերի

մասին: Ստածու՞մ են Բաքվում այդ մասին: Չէ որ արդեն շուրջ 20 տարի է, ինչ նրանցից շատերը շարունակում են ապրել հանրակացարաններում, վագոնատնակներում, նկուղներում: Հետաքրքիր է, եթե հարցը նույնիսկ դրականորեն լուծվի, ապա որտե՞ղ պետք է տեղափոխել ադրբեջանցի փախստականներին: Կէ՞ որ բնակարաններ չկան:

Մենք հակված ենք մտածելու, որ Ադրբեջանը կյոստանա ամեն հնարավորություն ստեղծել հարցը կարճ ժամկետում հասնելու Ղարաբաղում լայնամասշտաբ շինարարություն ծավալելու իրենց վերջնական նպատակին, իհարկե, երբեք չմոռանալով իր Արցախում նորից արմատակալելու եւ «հայ գյավուրներից» երկիրն ազատելու մոլուցքը: Մենք իրավունք չունենք մոռանալու հայ սպայի կացնահարումը Եվրոպայի կենտրոնում կամ հայ լրագրող Դինքի սպանությունը: Ինչպես նաեւ այն, որ հայ սպային կացնահարող Սաֆարովը Ադրբեջանում հայտարարվել է տարվա լաւագույն մարդը: Քի՞չ են նմանները հարեւան հանրապետությունում, ովքեր հարմար առիթներ են որոնում հայերի նկատմամբ ի ծնե ունեցած իրենց վրեժխնդրությունը կիրառելու համար: Նման հնարավորություն անտարկելիորեն կստեղծի ադրբեջանցի փախստականների վերադարձը Ղարաբաղ:

Չպետք է կասկածել, որ նման վրիժառուներ կգտնվեն նաեւ հայերի մեջ:

Եվ դա միանգամայն հասկանալի է: Այդ նրանք են, ովքեր դեռ չեն մոռացել ու, կարծում են, որ երբեք էլ չեն մոռանա այն բոլոր տառապանքներն ու խոշտանգումները, որ կրել են Սոււզայիթում, Բաքվում, Ադրբեջանի այլ բնակավայրերում: Համոզված եմ, որ նրանց մի մասն էլ սպասում է իր «աստեղային» ժամին՝ վրեժխնդիր լինելու համար: Ասել է թե՛ փախստականների վերադարձն այս պայմաններում անկանխատեսելի հետեւանքներ կունենա թե ադրբեջանցիների եւ թե հայերի համար: Այս գործընթացով ավելի ու ավելի մեծ չափերի կհասնեն բռնությունն ու ատելությունը, թշնամանքը երկու ժողովուրդների միջեւ: Բոլորովին վերջերս էր, որ Ադրբեջանի ֆուտբոլի ֆեդերացիայի նախագահը հայտարարել է, թե ադրբեջանցիների եւ հայերի միջեւ գոյություն ունեցող թշնամանքն իրենց հնարավորություն չի տալիս երկու երկրների թիմերի միջեւ ֆուտբոլային հանդիպումներն անցկացնել ոչ Բաքվում եւ ոչ էլ Երևանում: Այդ կարծիքին են Ադրբեջանի գրեթե բոլոր իշխանավորները: Իսկ այդ ժողովուրդների համատեղ կյանքն ապահովելու համար կա՞ն, արդյոք, համապատասխան երաշխիքներ:

Ուրեմն՝ եթե կա այդ թշնամանքն ու ատելությունը մեկը մյուսի նկատմամբ, դրան զուգարած վերադարձող փախստականներին զոնե նվազագույն պայմաններով ապահովելու հնարավորության բացակայությունը, իմ կարծիքով, այդ գործընթացը դարձնում են ոչ հնարավոր եւ ոչ էլ նպատակահարմար: Այդ բանը շատ լավ են հասկանում նաեւ ադրբեջանական իշխանությունները: Հասկանում են, բայց եւ այնպես, ինչպես ժողովուրդն է ասում՝ իրենց էշն են քշում:

- Կա նաեւ մի ուրիշ հանգամանք: Խոսելով գաղթականների հնարավոր վերադարձի մասին, ադրբեջանական իշխանություններն առաջին հերթին նկատի են ունենում Շուշին: Այն ադրբեջանցիներով վերաբնակեցնելու մասին շատ է երազել նաեւ Հեյդար Ալիևը:

- Ժողովրդի մեջ տարածված է հետեւյալ ասույթը. «Ով տիրի Շուշին, նա կտիրի նաեւ ողջ Ղարաբաղին»: Ահա թե ինչ նպատակներ են հետապնդում ադրբեջանական իշխանությունները: Նրանք մտածում են, որ ազերիների ազատ բնակության ապահովումը Շուշիում իրենց հնարավորություն կտա ի վերջո փոխել բնակչության էթնիկական կազմը՝ հոգուտ իրենց / ինչպես դա արվել է նախկինում/: Այդ դեպքում նրանք կարող են ոչ միայն վերջ տալ Լեռնային Ղարաբաղի անկախությանը, այլեւ այն կհասցնեն Նախիջեւանի վիճակին: Ինչպես ասում են՝ «Ժիտը երազում կորեկ կտեսնի»:

Դ. ԻՇԽԱՆՅԱՆ
7 հուլիս, 2007թ.

ՀՐԱՆՏ ՄԵԼԵՈՒՄՅԱՆ.

«ՍՈՑԻԱԼԻԶՄԸ ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔ ՉՈՒՆԻ»

Արցախի քաղաքական դաշտում Կոմկուսը ամենահին կուսակցություններից է: Երբեմնի հզորագույն, ըստ էության դրության միահեծան տեր քաղաքական ուժն այսօր ընդամենը Արցախի քաղաքական դաշտի բազմաթիվ կուսակցություններից է, որը, սակայն, ըստ նրա ղեկավարի, լավատեսությամբ է լցված, քանզի սոցիալիզմը, ի վերջո, այլընտրանք չունի եւ ողջ մարդկությունը, այսպես թե այնպես, այդ ծանապարհով է զնալու:

Այս, մեր քաղաքական դաշտում Կոմկուսի դերի եւ առաջիկա նախագահական ընտրությունների նրա մասնակցության հարցերի շուրջ գրուցեցինք ԼՂՀ կոմկուսի ղեկավար Հրանտ Մելքումյանի հետ:

- Ինչպես ցույց է տալիս պատմությունը, կոմունիստական կուսակցությունը միշտ էլ ունեցել է գիտա-գաղափարական հիմք, որը ժամանակի ընթացքում ամրապնդվել է ու կարծրացել անիրաժեշտ փորձով, այս նախաբանով սկսեց իր գրույցը Կոմկուսի ղեկավարը:

- Աշխարհում համարյա թե չկա մի երկիր, որտեղ չլինի կոմունիստական կուսակցություն, եւ շատ առաջավոր պետություններում կոմկուսը լուրջ մասնակցություն է ունենում երկրի կառավարման գործին: Անշուշտ, գիտեք, թե ինչ չափով են ներկայացված կոմունիստները, օրինակ, Իտալիայի եւ կամ Ֆրանսիայի խորհրդարաններում՝ չխոսելով արդեն Ռուսաստանի մասին, որտեղ համարյա յուրաքանչյուր ընտրություններում կոմկուսը երկրորդ տեղն է զբաղում: Այսինքն՝ ի թիվս այլ առավելությունների, կոմկուսը նաեւ ցամկացած երկրի քաղաքական դաշտի կարեւորագույն ուժերից է, քանի որ լրանում է այդ դաշտի գաղափարական մի՝ ծախ հատվածը, որտեղ արտահայտված են հասարակ մարդկանց շահերը:

Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցությունը, լինելով հավատարիմ իր ծրագրային դրույթներին, միշտ էլ հետամուտ է եղել սոցիալական արդարությանը, սոցիալական բնույթի հարցերի սատարն է եղել: Ցավոք սրտի, նման բնույթի շատ հարցեր իրենց լուծումը չեն

ստանում, որովհետև ԽՍՀՄ-ի փլուզման արդյունքում, կորցնելով երբեմնի տնտեսական կապերն ու երաշխիքները, մեր պետությունը հայտնվել է տնտեսապես ոչ նպաստավոր պայմաններում: Մասնավորապես չկա արդյունաբերական հզորություն, գյուղատնտեսության զարգացման մակարդակը գտնվում է խիստ ցածր միջի վրա: Խոսք չկա, այս պարագայում պետությունը սոցիալական անապահով խավերին նպաստներ է հատկացնում, բայց դրանք էլ, իրենց հերթին, չենք ես եւ չեն կարող բնակչության ապահովության հիմք հանդիսանալ:

Ամեն դեպքում մենք մշակում եւ մատուցում ենք մեր առաջարկություններն ու մոտեցումները, որոնց զգալի մասը կյանքի է կոչվում, սակայն, այնուհանդերձ արձանագրենք, հնարավոր չէ այսօրվա մեր տնտեսական հզորությամբ հասնել նրան, որ մարդիկ լինեն սոցիալապես պաշտպանված այնպես, ինչպես դա եղել է ԽՍՀՄ տարիներին:

Ուզում եմ համոզմունքս հայտնել առ այն, որ սոցիալիզմը, վերջիվերջո, հաղթելու է ողջ աշխարհում, որովհետև դա է մարդկության ապագան: Սոցիալիզմի շվեդական մոդելը կլինի, թե մի այլ ձեւ՝ կարելու չէ: Տեղին եմ համարում մեջբերել Ֆիդել Կաստրոյի խոսքերն այն մասին, որ եթե հնարավոր է ձեռքի ափով արեւի խավարում արարել, ուրեմն հնարավոր է նաեւ մերժել մարքսիզմ-լենինիզմի գաղափարախոսությունը:

- Շուտով "Արցախում կկայանան նախագահական ընտրություններ: ԼՂՀ ԿԿ կմասնակցի" այդ կարելու զուգույն իրադարձությանը եւ, եթե այո, ապա ի՞նչ կերպ՝ սեփական թեկնածու կառաջադրի, թե՞ կատարի մեկ ուրիշի՞նչ եւ ի՞նչ սկզբունք կորդեզրի այս դեպքում:

- Կարծում եմ, որ դեռ վաղ է այդ մասին հանգամանալից խոսելը: քանի որ դեռեւս չկա համապատասխան որոշում ընտրությունների օրվա եւ քարոզարշավի մեկնարկի մասին: Այնպիսի պատմություն եւ պոտենցիալ ունեցող կուսակցությունը, ինչպիսին կոմկուսն է, պետք է մասնակցի ընտրություններին սեփական թեկնածուով: Բայց եթե այս տարբերակը չլինի էլ, մենք, իմ կարծիքով, կատարենք այն թեկնածուին, որը կունենա ճկուն ու ժողովրդամետ քաղաքականություն ու նրա գործունեության հիմքը, ելակետը, անշուշտ, Արցախի հարցը պիտի լինի: Կարծում եմ՝ կոմկուսը պլենում կիրավիրի, որտեղ էլ Արցախի կոմունիստները որոշում կկայացնեն առաջիկա նախագահական ընտրություններում Արցախի կոմկուսի մասնակցության ձեւաչափը:

- Չեր նկատառումները մեր քաղաքական իրողությունների վերաբերյալ:

- Ցավոք սրտի, Արցախի քաղաքական դաշտում խիստ սակավաթիվ են գաղափարական կուսակցությունները: Մինչդեռ հնարավոր չէ պատկերացնել քաղաքական ուժն առանց գաղափարախոսության: Անգաղափար կուսակցությունները չունեն եւ չեն կարող ունենալ ապագա: Կուսակցությունները, եթե անգամ ունեն էլ գաղափարախոսություն, ապա պետք է դրա հիմքում ունենան հասարակ մարդկանց շահերի պաշտպանության սկզբունքը, մոտեցումը, այլապես դարձյալ դատապարտված են անհաջողության, ինչի ապացույցը ՌԴ-ի օրինակն է: Տեսա՞ք՝ ինչ կատարվեց մի շարք լիբերալ կուսակցությունների հետ:

Ասվածի հետ աղերսներ ունի նաեւ մեր խորհրդարանը՝ նրանում մի բանվոր էլ չկա, որ պաշտպանի իր սմանների շահերը: Ու ոմանք դեռ դժգոհում են, թե կոմկուսի իշխանության տարիներին ընտրություններում ընդամենը մեկ թեկնածու էր լինում: Այո, մեկն էր լինում, բայց նրա առաջադրումն ու թեկնածությունը համաձայնեցվում էր հասարակության բոլոր օղակների հետ:

Կարեն ՄԻՐՉՈՅԱՆ
«Հավատ», մարտ, 2007թ.

ԻՐԱՎԻՃԱԿԸ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ, ԼՂՀ ՃԱՆԱՀՄԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

Եղիշե Սարգսյանի հարցազրույցը ԼՂ կոմկուսի Կենտկոմի առաջին քարտուղար Հրանտ Մելքունյանի հետ

- Հրանտ Արտեմի, Ձեր կարծիքով ինչպիսի՞ն է աշխարհաքաղաքական իրավիճակը Հարավային Կովկասում, որի մեջ են մտնում նաև Հայաստանի Հանրապետությունը եւ Լեռնային Ղարաբաղը:

- Խորհրդային Միության փլուզումից, Վարշավայի ռազմաքաղաքական դաշինքի վերացումից հետո հակադիր ուժերի հավասարակշռությունը խստորեն խախտվեց: Գերիշխանության եկավ ամերիկյան աշխարհակարգը՝ իր ռազմական հզորությամբ: Օգտվելով նաև ՆԱՏՕ-ում տիրապետող իր դիրքից, ԱՄՆ-ն իրավունք վերապահեց ապօրինի, ստահակ պատրվակով գրավել Իրաքը, մուտք գործել Աֆղանստան, ձեռնարկել ագրեսիվ այլ գործողություններ:

Մեծ է աշխարհի հզորների եւ հատկապես ԱՄՆ-ի եւ Ռուսաստանի շահագրգռությունը Հարավային Կովկասում իրենց ազդեցությունը հաստատելու գործում: Եվ դա հասկանալի է: Հարավային Կովկասը Եվրոպան եւ Ասիան միացնող կամուրջ է, ողողվում է Սեւ եւ Կասպից ծովերով, ունի ռազմավարական խոշոր նշանակություն: ԱՄՆ-ի համար Հարավային Կովկասում տիրապետող լինել՝ նշանակում է ամրապնդել իր դիրքերը հարեւան պետությունների՝ Թուրքիայի, Իրանի եւ, որ ամենակարեւորն է, Ռուսաստանի նկատմամբ: Բացի այդ, Հարավային Կովկասը ամենահարմար տարածքն է միջինասիական գազի եւ նավթի հսկայական պաշարները Եվրոպա ուղղելու, այդտեղից էներգակիրների հիմնական մատակարարին՝ Ռուսաստանին դուրս մղելու համար: Իսկ դա նշանակում է աշխարհի ռազմական տեսակետից երկրորդ ուժեղ պետությանը թույլ չտալ նավթի եւ գազի իր հսկայական պաշարները ծառայեցնելու իր հզորության աճին:

Հարավային Կովկասում ԱՄՆ-ի եւ Ռուսաստանի շահերի բախման արդյունք էր վրաց-ռուսական վերջերս ծագած պատերազմը, որը վկայեց, որ Ռուսաստանը բոլորովին էլ մտադիր չէ իրեն հարեւան, իր ազդեցության տակ գտնված այդ տարածքում զիջելու իր դիրքերը: Պատերազմը միաժամանակ վկայեց, որ աշխարհում ամենամեծ տարածք զբաղեց-

նող Ռուսական Ֆեդերացիան վերագտել է իր հզորության զգացողությունը: Թերեւս դա է ապացուցում նաև այն, թե նա ինչպիսի տոկոսնությամբ է պայքարում Լեհաստանում եւ Չեխիայում ամերիկյան հակահրթիռային պաշտպանության ստեղծման դեմ: Կամ մի՞թե քիչ է, որ Ռուսաստանը զգուշացրել է բոլորովին չփորձել խոչընդոտելու իր նավատորմի վերադարձին Սեւ ծովի խորքերը եւ այդտեղ իր հիմնակայանի ստեղծմանը: Կարելոյ նշանակություն ունի նաև Չինաստանի, Հնդկաստանի, լատինամերիկյան մի շարք երկրների աջակցությունը Ռուսաստանին:

Այդ տարածքում ոչ պակաս, եթե ոչ ավելի, շահագրգռություն ունի Թուրքիան: Նախ, նրա համար, որ Հարավային Կովկասը նրան հարակից տարածք է եւ նաև միջանցք սերտ կապերի մեջ լինելու Ռուսաստանի հարավում եւ Պոլվոլժիեում բնակվող մուսուլմանների հետ եւ հարմար պահին հասնելու վաղուցվա իր բաղձանքին՝ ստեղծելու պանիսլամական խոշոր տերություն:

Առանձին տարբերություններով համարյա այդպիսի է նաև Իրանի քաղաքականությունը Հարավային Կովկասի նկատմամբ:

- Իսկ այդպիսի իրադրության պայմաններում ինչպիսի՞ն պետք է լինի մեր երկու հայկական պետությունների՝ ՀՀ-ի եւ ԼՂՀ-ի ներքին եւ արտաքին քաղաքականությունը կոմունիստական կուսակցության տեսանկյունով:

- Խորհրդային իշխանության տարիներին Հայաստանն իր բազմադարյան պատմության ողջ ընթացքում չտեսնված ծաղկում ապրեց: Պատկերացնում եք, արդյունաբերության համախառն արտադրանքի ծավալով հասել էր Եվրոպական այնպիսի երկրի մակարդակին, ինչպիսին Պորտուգալիան է: Արդյունաբերության, ռադիոէլեկտրոնիկայի, էլեկտրատեխնիկական, գործիքա-հաստոցաշինական ճյուղերի գծով փոքրիկ Հայաստանն իրենից հարյուր անգամ գերազանցող ԽՍՀՄ-ում զբաղեցնում էր 2-3-րդ տեղերը:

Այսօր շատ շատերին ձեռնտու չէ հիշատակելու, որ խորհրդային իշխանության տարիներին մեր մայր հայրենիքի բնակչությունն ավելացել է հինգ անգամ:

Չնայած մեր նկատմամբ Բաքվի խտրական քաղաքականությամբ, Ղարաբաղում էլ տեղի ունեցան դրական լուրջ տեղաշարժեր: Վերակառուցվեցին, ընդլայնվեցին, տեխնիկապես վերազինվեցին մի շարք արդյունաբերական ձեռնարկություններ:

Այսօր մենք Ստեփանակերտում չենք կարողանում ստեղծել աշխատատեղեր, մինչդեռ 1987 թվականին մարզի գյուղական խոշոր բնակավայրերում գործում էին արդյունաբերական արտադրամասեր, շարք մտան տասնյակ նոր զինեզործական ձեռնարկություններ եւ տարողություններ: Թեկուզ ջրարքի հողերի տոկոսային չնչին վիճակին, ծաղկում ապրեց եւ գյուղը: Մենք ութսունականների վերջերին տարեկան ստանում էինք համարյա այնքան խաղող, որքան Հայաստանը, այսինքն՝ 170-190 հազար տոննա: Արտադրվում էին այնքան միս եւ կաթ, որքան ստանում էին Անդրկովկասի մյուս ինքնավարությունները միասին վերցրած, որոնց բնակչությունը մերից ավելին էր վեց անգամ:

Կոմունիստական կուսակցությունը ունի Արցախը ճգնաժամից դուրս բերելու հստակ ծրագիր: Արդյունաբերության բնագավառում դա աշխատատեղերի ստեղծումն է: Չանել դա, նշանակում է չկանխել բնակչության չնվազող արտահոսքը, չնվազեցնել գործազրկությունը, որը վիճակագրական մարզային ծառայության, ճիշտ է, վերջնականապես չճշտված տվյալներով կազմում է 5.8 տոկոս: Սակայն իրականում դա 8-10 անգամ ավելին է: Այստեղից էլ առաջնահերթություն է ստանում այնպիսի պայմանների ստեղծումը, որպեսզի արտաքին եւ ներքին կապիտալին ձեռնտու լինի ներդրումներ անելու արդյունաբերության ոլորտում:

Ներկայումս ԼՂԳ պետական բյուջեն խորհրդայինի մակարդակը գերազանցում է 2,5-3 անգամ եւ հնարավորություն ունենք լուծելու ոչ քիչ խնդիրներ: Մինչդեռ, գաղտնիք չէ, որ մեզ մոտ այսօր խորհրդայինի համեմատ մի քանի անգամ ավելացել է կառավարման համակարգը: «Գոլոս Արմենիա» թերթի լրագրային ուսումնասիրության տվյալներով՝ միայն երկու տարում (2006, 2007թթ.) Հայաստանում ծառայողական մեքենաների թիվն ավելացել է հինգ անգամ: Դրանց գնման եւ սպասարկման ծախսերը հավասարվել են Հայաստանին եւ տարածքով, եւ բնակչությամբ մի քանի անգամ գերազանցող Բելոռուսի կառավարման ամբողջ համակարգի գործունեության ապահովման ծախսերին:

Մենք գտնում ենք, որ անհրաժեշտ է պետական բյուջեի միջոցներն ուղղել ոչ պաշտոնյանների անհարկի պահանջների բավարարմանը, այլ մեր տնտեսության զարգացմանը, սոցիալական հարցերի լուծմանը: Լոնդոնում, բացի թագուհուց, մյուս ծառայողներին արգելված է քաղաքում ծառայողական մեքենաներով երթել եկելը: Բնակչության կենսամակարդակով մեզ համար երազելի Անգլիայում խնայում են ամեն ինչում, իսկ մենք աղքատ մեր երկրում շռայլում ենք մեր սուղ միջոցները:

Մեծ ջանքեր են պետք մեր գյուղատնտեսությունը ճեղքվածքից դուրս բերելու համար: Մեր պայմաններում, երբ առանց գյուղացուն հարցնելու ժողովրդավարական համարվող մեր երկրում թեթև ձեռքով քարուքանդ են արվել տասնամյակների ընթացքում ձեռավորված մեր կուտնտեսությունները, խորհրդային տնտեսությունները, ամասնապահական խոշոր միավորումները, թալանվել մեր հարուստ ունեցվածքը, գյուղատնտեսության մեր երբեմնի վերականգնումը շատ դժվար, բայց այսօվա հրամայականով թելադրված անհրաժեշտություն է: Ներկա մեր պայմաններում, երբ գյուղացին է դարձել ընդամենը մեկ, կամ երկու-երեք հեկտար հողի տեր, երբ վառելիքի, գյուղտեխնիկայի գները անընդհատ աճում են, ոչ շահութաբեր է դարձել հողի մշակումը:

Կոմունիստական կուսակցությունը այսպիսի վիճակից դուրս գալու միակ միջոցը համարում է գյուղական տնտեսությունների խոշորացումը, գյուղմթերքների վերամշակման արտադրությունների ստեղծումը: Մինչդեռ այսօր մենք չունենք նույնիսկ մթերքների գնման եւ վաճառքով զբաղվող միավորումներ: Ներկայիս դժվարին պայմաններում անհրաժեշտ է, որ պետությունն իր վրա վերցնի տեխնիկայի, պարարտանյութերի գնման ծախսերի մի մասը, նպաստի գյուղմթերքների իրացման գործին:

Մեր բարեկեցության բարձրացման եւ արցախյան հիմնահարցի հրամայականը պահանջում է մեզնից լինել տնտեսապես ուժեղ, միասնական, համախմբված վեհ իդեալների շուրջ:

-Ինչպիսի՞ն են այդ համատեքստում Արցախյան հիմնահարցի լուծման հնարավորությունները:

- Ինչպես հայտնի է, մեր հիմնահարցի լուծումը մի քանի տարի է, ինչ մտել է միջազգային ասպարեզ: Գործում է երկու սկզբունք՝ տերիտորիալ ամբողջականության եւ ինքնորոշման: Մինչեւ վերջերս միջազգային հանրությունը գերակշռությունը հատկացնում էր առաջինին: Ներկայումս, կարելի է ասել, հավասարակշռություն է տիրում: Թե՛ Արեւմուտքը, թե՛ Ռուսաստանը մեր հիմնահարցի լուծման գործում մեծ նշանակություն են տալիս իրենց տնտեսական շահերին: Չնայած Ռուսաստանը ստրատեգիական դաշինքի մեջ է Հայաստանի հետ, վարում է լռյալ դիրք: «Դուք համաձայնեցեք, ես ձեր դիրքորոշումը պաշտպանելու եմ, օգնելու եմ խաղաղարար ուժերով», - սա է այդ երկրի մշտական պատասխանը թե՛ մեզ, թե՛ Ադրբեջանին:

Ոչ մի երկիր ամերիկյան ենթաբրնները այնքան չեն այցելում, որքան Ադրբեջան: Վրաստանից հետո Ադրբեջանի ներգրավումը ՆԱՏՕ-ում

ԱՐՑԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐԻ ՂԵԿԱՎԱՐԸ ՂԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄ Է

*Բաքվում ապամոնտաժել են 26 կոմիսարների համալիրը (այդ մասին վկայող լուսանկարներ են տեղադրված համա-
ցանցում):*

*Այդ առնչությամբ խնդրեցինք իր կարծիքն արտահայտել
Ղարաբաղի կոմունիստների առաջնորդ Յրանտ Մելքո-
մյանին:*

- Իհարկե, միանշանակ դատապարտում եմ: Այդպիսի վայրագու-
թյունը, նախ եւ առաջ, բանական, հասկանալի չէ այն պատճառով, որ
այդ հուշարձանը ճարտարապետական-մշակութային արժեք է եւ իրե-
նից ներկայացնում է որպես հարգանքի տուրք մարդկության լուսավոր
ապագայի այն նվիրյալներին, ովքեր իրենց կյանքը զոհաբերեցին հա-
նուն ինտերնացիոնալ գաղափարների: Եվ, թեկուզ, գաղտնիք չէ, այդ
ակցիան ուղղված է հայերի դեմ /հիշենք գերեզմանոցների ավերումը
Բաքվում, խաջբարերի ջարդուփշուրը Նախիջեանում/, բայց հո 26 կո-
միսարների կազմում կային նաեւ ադրբեջանցիներ Ամիրովը, Ազիզբե-
կովը, ռուս Ֆիլալետովը: Իսկ նրանց ղեկավարը հայազգի Ստեփան Շա-
հումյանն էր, որի ծննդյան հոբելյանի կապակցությամբ այս տարի Լեռ-
նային Ղարաբաղի կոմկուսը հիմնել է «Ստեփան Շահումյան» հուշա-
մեդալը: Բայց դա առաջին հերթին արվել է ոչ թե նրա համար, որ նա
հայ էր, այլ որ նրա գլխավորությամբ, հանուն լուսավոր գաղափարնե-
րի, միավորվել էին տարբեր ազգությունների ներկայացուցիչներ: Եվ
հենց ինտերնացիոնալ քաղաքի խորհրդանիշն էր 26 կոմիսարների հա-
մալիրը: Մի խոսքով, դա սովորական ազգայնամոլություն է, որ դրսե-
տրվում է աշխարհիկ պետության մայրաքաղաքում: Ինքը Իլհամ Ալիե-
ւը, պիտի որ լավ հիշի, երբ հյուրեր էին գալիս Բաքու, Ադրբեջանի ղե-
կավարությունը, իր հոր՝ Յեյդար Ալիեւի գլխավորությամբ, նրանց առա-
ջին հերթին 26 կոմիսարների համալիրի մոտ էր տանում՝ ինքն էլ, ամե-
նայն հավանականությամբ, առաջին անգամ պիոներական վզկապ է
կապել հենց այդտեղ: Չավելեմ նաեւ, որ նման վերաբերմունքը, բացի
այդ, պատմության վրա խաչ քաշել է նշանակում: Հոռոմում այսօր կա
Ներոնի արձանը: Այն Ներոնի, ով հրկիզել է այդ նույն Հոռոմը: Իսկ, ի
տարբերություն Ներոնի, բազում սերունդների հիշողության մեջ Շա-

*«Արցախի կոմունիստ»
10 հոկտեմբեր, 2008թ.*

հունյանն ու մնացած կոմիսարները մնացել են, որպես լուսավոր գործի նվիրյալներ: Եվ չարժե այսօր մոռանալ նաև, որ ինտերնացիոնալ Բաքվում ադրբեջանցիները ժամանակին փոքրամասնություն էին: Ավելին, Բաքուն եւ նրա արդյունաբերությունը ոտքի կանգնեցին շվեդների, նորվեգացիների, հայերի, ռուսների եւ այլ ազգերի պատկանող մարդկանց շնորհիվ: Եվ ահա, թող ներվենք կրկնության համար, Բաքվի 26 կոմիսարների համալիրը հենց Ադրբեջանի մայրաքաղաքի այդ լուսավոր անցյալի խորհրդանիշն էր:

- Այսօր նույնպե՞ս պահպանում եք սերտ կապեր այլ երկրների կոմունիստների հետ: Որեւէ բան պլանավորու՞մ եք առաջիկայում:

- Մոտ ապագայում Մոսկվայում կկայանա նախկին ԽՍՀՄ հանրապետությունների կոմկուսների համագումարը, որը կազմակերպվում է Կոմունիստական կուսակցությունների միության՝ ԿԿՄ կողմից: Մենք էլ ենք մասնակցելու, եւ ես անպայման ադրբեջանցի կոմունիստներին կհուշեմ, որ իրենք պարտավոր էին ընդդիմանալ բարբարոսությանը: Պարզ տրամաբանություն է՝ նման վերաբերմունքը, սովորաբար, շարունակություն է ունենում: Վաղը կարող է գալ, ասենք, Իսա Ղամբարը եւ քանդել Գեյդար Ալիևի հուշարձանը:

- Իսկ «Շահունյան»-ի հուշամեդալով ովքե՞ր են պարգևատրվելու:

- Համագումարում մեդալով կպարգևատրենք Ջյուզանովին, Սիմոնենկոյին, Կուպցովին եւ ԿԿՄ-ի նախագահին:

- Իսկ նրանք մինչեւ հիմա նմանատիպ վերաբերմունք դրսևորե՞լ են:

- Այո, իհարկե, մասնավորապես՝ վերջերս ԼՂՀ կոմկուսի մի խումբ անդամներ, ինչպես նաև կոմերիտմիության մարզկոմի մի խումբ քարտուղարներ եւ ակտիվիստներ Ջյուզանովի կողմից պարգևատրվել են կոմերիտմիության 90-ամյակի հուշամեդալով: Հավելեմ նաև, որ մեր միջազգային կասեթը լայն են: Կարող եմ նշել թեկուզ հենց այն հանգամանքը, որ վերջերս մեզ մոտ եւս ստեղծել ենք խորհրդային սպաների միություն, որը միջազգային կազմակերպություն է եւ իր մեջ ներառում է նախկին ԽՍՀՄ բարձրաստիճան գինավորականների, մարշալների, գեներալների եւ այլոց, որը սերտ կապերի մեջ է նույն կազմակերպության կառույցների հետ, եւ այդ կապերը, ինչ խոսք, դրական անդրադարձ կունենան մեր գործունեության վրա:

Ճեպագրույցը՝ 4. ՄԻՐՁՈՅԱՆԻ «Ակունք», 2 փետրվար 2009թ.

ՀԱՐՑԸ ՊԵՏՔ Է ՀԱՄԱՉԱՓՈՒԹՅԱՐ ՌԻՍԿՄԱՍԻՐԿԻ

- Հրանտ Արտեմի, ի՞նչ կարծիքի եք հայ-թուրքական արձանագրությունների մասին:

- Հայ-թուրքական վերջին արձանագրությունները, որ Շվեյցարիայի միջոցով հրապարակվեց եւ լայն մասսաներ ծանոթացան նրա բովանդակությանը, նախ եւ առաջ եւ կարծում եմ, որ Շվեյցարիան կատարել է միջնորդի դեր: Եւ այդ արձանագրությունը կազմվել է ԱՄՆ-ի եւ Ռուսաստանի համաձայնությամբ: Հայ-թուրքական սահմանի բացումը Հայաստանի համար ունի երկու հիմնական հիմք՝ քաղաքական եւ տնտեսական: Եթե, ինչպես նշում են Հայաստանի ղեկավարները եւ իշխող կուսակցությունները, կուլիցիայի անդամները, այդ սահմանի բացումը ոչ մի նախապայման չունի, այսինքն կապված չի դարաբաղյան հիմնահարցի արդարացի լուծմանը եւ Հայոց ցեղասպանության ճանաչման կամ չճանաչման հարցերի հետ, ապա ես կասեի, որ այն ինչ-որ դրական քայլ է: Վերջապես մենք հարեւան պետություններ ենք եւ մնում է իուսալ, որ Թուրքիան երիտթուրքերի ժամանակվա Թուրքիան չէ, նա արդեն եվրոպական հավակնություններ ունի եւ, երեւի նրա իշխանություններն ընդունում են եվրոպական քաղաքակրթությունն ու մենտալիտետը եւ ձգտում են միանալ եվրամիությանը: Այստեղ ինչ-որ դրական տեղաշարժ կա եւ Հայաստանն արդեն կապ կունենա անմիջապես եվրամիության հետ, եթե Թուրքիան դառնա եվրամիության անդամ, իսկ եվրամիության նախապայմանները շատ բարդ են եւ ամեն մի պետություն չեն ընդունում իրենց միություն, այսինքն դա կապված է դեմոկրատական զարգացման, տնտեսության աճի հետ: Սա ընդունելի է եւ առանց նախապայմանի գնալ սահմանի բացմանը, նշանակում է մեկ քայլ առաջ գնալ Հայաստանը եվրաինտեգրման հարցում:

- Ասացիք, որ հայ-թուրքական սահմանի բացումն ունի նաև տնտեսական հիմք, իսկ ի՞նչի մասին է խոսքը:

- Իմ հաշվարկներով սահմանները բացելու ժամանակ Հայաստանի առանց այն էլ թույլ տնտեսությունը էլի կթուլանա: Խնդիրը կայանում է նրանում, որ այսօր թուրքական տեքստիլ արդյունաբերությունը եվրոպայում առաջավոր դիրքեր է գրավում եւ դրակով, եւ քանակով: Սա գալիս է նրանից, որ եվրոպական շատ խոշոր ընկերություններ մեծ ներդրումներ են կատարել Թուրքիայում եւ այն դարձել է արդյունաբերական առաջատար պետություններից մեկը: Ըստ այդմ էլ, Թուրքիան Հայաստանի

տանին կխեղդի թեթև արդյունաբերության եւ լայն սպառման առարկաների արտադրության ոլորտում: Իմ հաշվարկներով, Հայաստանը կկորցնի իր համախառն ներքին արդյունքի 20 տոկոսը: Բայց տնտեսական բնագավառում կա մեկ ուրիշ հանգամանք եւս: Այսօր Հայաստանը եւ Ռուսաստանը ունեն տնտեսական բավականին շահավետ հարաբերություններ եւ ես չեմ կասկածում, որ թուրք գործարարները Հայաստանում չհիմնեն այդ նույն արդյունաբերական ձեռնարկությունների մասնաճյուղերը կամ նոր գործարաններ բացեն Հայաստանի բազայի վրա եւ Ռուսաստանին այն ներկայացնեն Հայաստանյան բրենդի ներքո: Սակայն մյուս կողմից էլ Թուրքիայի գործարարը հասկանում է, որ Հայաստանում աշխատուժն ավելի էժան է: Եվ ստացվում է, որ այդ գլոբալիզացիայի արդյունքում Հայաստանում ճեղք է առաջանում եւ Հայաստանը դառնում է ոչ թե ինչ-որ եվրոպական երկիր, այլ է ասիական նոր զարգացող կամ զարգաթափությունից նոր դուրս եկած պետություն: Այս հարցերը պետք է համաչափությամբ ուսումնասիրվեն: Եվ եթե թուրք ձեռնարկատերը Հայաստանում չբացի ձեռնարկություն, ապա նա կբերի իր արտադրանքը, իսկ Հայաստանը մրցակցությանը չի կարողանա դիմանալ, բանգի ինչքան արտադրության ծավալը մեծ է, այնքան ինքնարժեքն ավելի փոքր է: Իսկ Հայաստանն այդպիսի մասշտաբներով արտադրություն ունենալ չի կարող: Եվ նայած Հայաստանը արդյունաբերող երկրից կդառնա սպասարկող երկիր: Բայց մյուս կողմից էլ Հայաստանում կան բրենդներ, որոնք աշխարհում ունեն իրենց տեղը: Եվ եթե Հայաստանը շրջափակումից դուրս գա, իր բրենդներն ավելի հեշտ շուկա կհանի: Փակ աչքերով չպետք է զմանք սահմանի բացմանը: Սահմանի բացման հարցը պետք է երկու երկրների խորհրդարանները վավերացնեն: Թուրքիայի խորհրդարանում կա ընդդիմադիր կուսակցություն, որը չի ընդունում նախագահի առաջարկությունները: Այնտեղ էլ կան այդ արձանագրությունների դեմ մարդիկ: Իսկ ինչ մնում է Հայաստանին, ես չեմ կարծում, որ Հայաստանի Ազգային ժողովը չի ընդունի, իհարկե, կընդունի: Սակայն այդ կարգի հարցերը պետք է ժողովրդի հետ համաձայնեցվի: Չեմ ասում հանրաքվեի միջոցով, բայց գոնե քաղաքական ուժերի՝ համակիր եւ ընդդիմադիր ուժերի հետ պետք է համաձայնեցվեն եւ կշռադատվեն հարցի լավ եւ վատ կողմերը: Պարզապես միանգամից ասել, որ մենք դեմ ենք սահմանի բացմանը, դա մեր կողմից սխալ կլինի, մենք գտնվում ենք 21-րդ դարում, առանց կշռադատելու ընդունելն էլ ճիշտ չէ, արդ մենք այդքան էլ միամիտ չենք:

Ինչ մնում է Ղարաբաղի հարցին, եթե դա նախապայման չի, ապա սահմանի բացելը Թուրքիայի կողմից Ադրբեջանին մի ապտակ է: Իսկ երբ Թուրքիան իր բարեկամին իր իսկ ձեռքով ապտակ է տալիս, սա նշանակում է, որ նրա դիրքերը թուլացել են: Սակայն այլ հարց է, թե այդ ապտակը պայմանավորված ապտա՞կ է, թատերական ապտա՞կ է, թե՛ դիվանագիտական: Այս հարցերը պետք է քաղաքական ուժերը քննարկեն: Հայ-թուրքական սահմանի բացումը մեր ժողովրդի համար ճակատագրական հարց է եւ քննարկումների արժանի թեմա: Ինչ մնում է այս տարածաշրջանի խաղաղ պարելակերպի հետագա ճակատագրին՝ դա Ղարաբաղի անկախության ճանաչումն է: Այսօր ովքեր ձգտում են հաշտեցնել Թուրքիային եւ Հայաստանին՝ մոռանալով պատմության դասերը, ավելի լավ կլինեն, եթե նրանք ճանաչեին Ղարաբաղի անկախությունը եւ ըստ այդմ տարածաշրջանում խաղաղություն կլինեն: Իսկ մեծ տերություններն ի՞նչ են ուզում: Բաքու-Ջեհյան նավթամուղը կառուցելուն զուգահեռ, կառուցում են նաեւ գազամուղը: Բնականաբար նրանք գումար են ներդնում եւ նրանց ձեռնտու չէ, որ այստեղ կոնֆլիկտներ չլինեն: Իսկ Բաքու- Ջեհյան գազամուղը մեր սահմանից ընդամենը 15-20կմ է հեռու: Ամենաթույլ հրետանին անգամ հարվածել կարող է: Նրանք ոչ թե մտածում են մեր մասին, մեր ժողովրդի ապագայի մասին, այլ մտածում են իրենց ֆինանսական եւ տնտեսական շահի համար:

Մենք միշտ ասում ենք, որ մեզանից խելոք ազգ չկա, հիմա եկել է պահը ազգի ապագան կառուցելու համար:

*«Ապառաժ»,
1-14 սեպտեմբեր, 2009թ.*

Հարց.- Ձեր կարծիքով հնարավոր է, որ ադրբեջանցի փախստականները վերադառնան իրենց նախկին բնակավայրերը:

- Լեռնային Ղարաբաղ կարող են վերադառնալ այն անձինք, որոնք ճանաչում են հանրապետության Սահմանադրությունը,- գտնում է ԼՂԴ կոմունիստների ղեկավարը

Ադրբեջանական կողմը անընդհատ առաջ է քաշում փախստականների վերադարձի մասին հարցը, բայց եւ միաժամանակ ամտեսում է հայ փախստականների վերադարձը Ադրբեջանի քաղաքներն ու գյուղական վայրերը, ինչպես նաեւ օկուպացված Շահումյանի շրջանը եւ Մարտունու շրջանի մի մասը: Անտրամաբանական են համարում, երբ առաջին օրթին եւ հիմնականում խոսք է բացվում սոսկ ադրբեջանական փախստականների մասին եւ դա այն դեպքում, երբ գոյություն ունի Ադրբեջանից բռնագաղթված մոտ 400 հազար հայ փախստականների բանակ:

Նրա կարծիքով ԼՂԴ կարգավիճակի որոշման, ինչպես եւ մարդկանց ընդունման համար սոցիալական եւ կենցաղային հարցերի կոմպլեքսի լուծումից հետո միայն փախստականների վերադարձի կապակցությամբ փոխզիջումների գնալու մասին: Դա շատ բարդ հարց է,- նշում է Զ. Մելքունյանը,- եւ կարող է օրակարգի հարց դառնալ միայն ԼՂԴ պետականության միջազգային ճանաչումից հետո: Ինչ վերաբերում է փախստականների նյութական եւ բարոյական փոխհատուցմանը, ապա Ադրբեջանը որպես ազրեսոր, մեծ պատասխանատվություն է կրում: Հայերն Ադրբեջանից արտաքսվել են դեռեւս խորհրդային տարիներին: Դա եղել է եմիկական իսկական գտում: Մինչդեռ ադրբեջանցիները Հայաստանում իրենց կացարանները թողել են հենց Ադրբեջանի կողմից սանձազերծված պատերազմի հետեւանքով,- շեշտել է Զ. Մելքունյանը:

Նրա համոզմամբ, « ԼՂԴ-ին շրջակա տարածքների զբաղեցումը պաշտոնական Բաքուն միջազգային հանրությանը ներկայացնում է որպես հայկական ազրեսիայի արդյունք, մինչդեռ այդ հիմնահարցի ի հայտ գալը հանդիսանում է որպես հայկական երկրամասի վրա ազրեսիայի դիմելու հետեւանք: Լեռնային Ղարաբաղի անկախության եւ Ադրբեջանի տարածքային անբողջականության հարցերն իրավական տարբեր հարթությունների վրա են գտնվում: ԼՂԴ անկախությունը բոլորովին էլ չի խախտում Ադրբեջանի տարածքային անբողջականությունն ամենից առաջ այն պատճառով, որ Լեռնային Ղարաբաղը երբեք չի եղել ադրբեջանական անկախ պետության բաղկացուցիչ մաս», - եզրակացրել է Հրանտ Մելքունյանը:

«Ռեզնում», օգոստոս, 2009թ.

**ՀՐԱՆՏ ՄԵԼՔՈՒՄՅԱՆԻ ԵԼՈՒՅԹԸ
1999Թ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 26-ԻՆ ՆԱԼԶԻԿՈՒՄ
ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԾ ԿՈՎԿԱՍԻ ԺՈՂՈՎՈՐԴՆԵՐԻ
ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ**

Թանկագին ընկերներ, բարեւ Ձեզ: Ցանկանում եմ շնորհավորել բոլորիդ մի այնպիսի իրադարձության կապակցությամբ, որի ականատեսներն ենք մենք այսօր: Ես կարող եմ ափսոսալ միայն այն բանի համար, որ այսպիսի հավաքը պետք է տեղի ունենար ավելի վաղ, քանի որ այս համագումարը անսպայմանորեն կկանխեր այնպիսի տխուր իրադարձություններ, որոնք տեղի ունեցան վերջին ժամանակներս Կովկասում: Բայց դրությունն այստեղ շարունակում է մնալ անհանգիստ ու վտանգավոր: Մեր խնդիրն է- փորձել ինչ-որ չափով մեղմել հետագա փորձությունները եւ լարվածությունը հակամարտությունների օջախներում: Ժամանակն է, վերջապես, հասկանալու, որ Կովկասում խաղաղությունը մեր ձեռքում է, որ մեր ուժերն ու հնարավորությունները բավականին կհերիքեն զարգացման նորմալ պայմաններ ստեղծելու մեր ամբողջ տարածքում:

Որպես Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության ներկայացուցիչ, ես անհրաժեշտ եմ գտնում կանգ առնել Լեռնային Ղարաբաղի խնդրի կարգավորման ընթացքի վրա: Վերջին տարիների եւ ամիսների իրադարձությունները պարզ կերպով վկայեցին, որ հնարավոր չէ վերջնականապես կարգավորել ցանկացած հակամարտություն Կովկասում, քանի որ այստեղ գոյություն ունեն ու ծագում են հակամարտությունների ավելի թեժ օջախներ: Ուստի մեզ այսօր անհրաժեշտ է մտածել ոչ թե յուրաքանչյուրս մեր մասին, այլ բոլորի մասին ընդհանրապես:

Կովկասում բնակվող բոլոր ժողովուրդները պատմական ծանր փորձ ունեն իրենց գոյատևության պայքարի համար, դարերի ընթացքում նրանցից շատերը ստիպված են եղել երկարատեւ պայքարի մեջ

լինել իրենց ազատության համար: Բայց դրա հետ միաժամանակ արտաքին թշնամական սպառնալիքների առկայության պայմաններում նրանք հերոսական կռիվներ են մղել եւ ոչ մի ժամանակ չեն կռվել մեկը մյուսի դեմ, իրենց միջեւ ծագած խնդիրները ձգտել են լուծել խաղաղ ձեւով: Մեր նախնիների փորձն ու իմաստությունը, սերունդների ավանդույթները հիմք են եղել խաղաղության ու բարի-դրացիական հարաբերությունների համար: Ղարեր շարունակ համատեղ ապրելով այս հողի վրա, նրանք ստեղծել են բազմակողմանի եւ տարբեր մակարդակի կապեր, բարեկամական եւ տնտեսական զարգացման հարաբերություններ: Վերջին տասնամյակներում մեն ու միայն ականատես եղանք, թե ինչպես են դրանք խարխլվում: Այն, ինչ ստեղծվել է դարերի ընթացքում, ոչնչացվում են ակնթարթների ընթացքում:

Յուրաքանչյուր ժողովուրդ ունի իր ճշմարտությունը: Բայց ինչու ամեն մեկը ձգտում է ապացուցել, որ ինքն է ճշմարիտ եւ համբերություն չունի հասկանալու մյուսին: Մի՞թե Աստված զրկել է մեզ դատելու եւ խորհելու ունակությունից: Մի՞թե մենք կորցրել ենք իրար հետ շփվելու եւ փոխըմբռնելու կարողությունը: Մի՞թե խոսքն ավելի քիչ զորություն ունի, քան զենքը: Ես չեմ կարծում, թե այդպես է եւ գտնում եմ, որ գոյություն ունեն բնագծաթիվ ճանապարհներ ճշմարտությունը հաստատելու համար: Իհարկե, գլխավորն այսօր իրար նկատմամբ վստահության վերականգնումն է, այն փաստի հաստատումը, որ Կովկասը մի մարմին է եւ, եթե ցավում է նրա մի օրգանը, ապա այն արտահայտվում է ամբողջ մարմնի մեջ:

Եվ, այսպես, ինչպիսի՞ն պետք է լինի խաղաղության տանող ճանապարհը:

Առաջինը՝ բազմակողմանի կերպով զարգացնել փոխադարձ հարաբերությունները, որն անհրաժեշտ է սկսել մշակութային, գիտական, կրթական, տնտեսական կապերի վերականգնումից:

Երկրորդը՝ այսօրվանից պետք է մտածել Կովկասի բոլոր ժողովուրդների միջեւ քաղաքական հարաբերություններ հաստատելու մասին: Կարծում եմ՝ համագումարը, որի մասնակիցն ենք այսօր, քաղաքական երկխոսության հիմք դրեց Կովկասում: Կոմունիստները, լինելով ներկա համագումարի նախածեռնողները, կարող են նպաստել այս գործընթացում մյուս կուսակցությունների ու շարժումների ներգրավմանը:

Երրորդը՝ մենք պետք է լինենք Ռուսաստանի հետ, Ռուսաստանը պետք է լինի մեզ հետ: Այսպիսով՝ մեր փրկությունը միասնության մեջ է: Այն, ինչով միշտ հպարտացել է Կովկասը, մեկը մյուսին դժբախտության մեջ օգնելու ու աջակցելու ավանդույթները պետք է ընկած լինեն մեր փոխհարաբերությունների հիմքում: Ցանկացած այլ ճանապարհ դատապարտված է կործանման: Եթե ուզում ենք, որ սերունդները գոհ լինեն մեզնից, ապա պարտավոր ենք հասկանալ, որ այսօր մենք պետք է լինենք միասնական, համատեղ ուժերով պարտավոր ենք նպաստել մեր երկրամասում խաղաղության պահպանմանը, նրա սոցիալ-տնտեսական վերելքին:

Ես նորից ու նորից ողջունում եմ Ձեզ բոլորիդ Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցության ու նրա ժողովրդի անունից: Մենք, անցած լինելով սարսափելի պատերազմի միջով, ավելի քան լավ գիտենք խաղաղության գինը: Թող խաղաղությունը հավերժ թեւածի Կովկասում:

Սեպտեմբեր, 1999թ.

ԻՆՉՈՒ՞ ԵՆՔ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒՄ ԱՐԿԱԴԻ ՂՈՒԿԱՍՅԱՆԻ ԹԵԿԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ի հավելումն ավելի վաղ արված հայտարարությունների, որոնցով օգոստոսի 11-ին կայանալիք նախագահական ընտրություններում պաշտպանվել է հանրապետության գործող ղեկավար Արկադի Ղուկասյանի թեկնածությունը, դարաբաղյան ազդեցիկ քաղաքական ուժերի ղեկավարները հանդես են եկել իրենց դիրքորոշումը հիմնավորող մեկնաբանություններով:

ԼՂ կոմունիստական կուսակցության ԿԿ առաջին քարտուղար Զրանտ Մելքունյանի կարծիքով դարաբաղյան ազգային-ազատագրական շարժումը թեւակոխել է վճռորոշ փուլ, եւ մեր քաղաքական ուժերը պարտավոր են նեղ կուսակցական-խմբակային շահերը ստորադասել համազգային նպատակներին:

Ղարաբաղյան հիմնախնդրի խաղաղ եւ արդարացի կարգավորման մեր ազգային գեղնպատակի առաջնահերթության հատույթով եթե վերլուծելու լինենք ԼՂԴ նախագահի թեկնածուների նախընտրական ծրագրերը, գնահատենք նրանցից յուրաքանչյուրի փորձը, գիտելիքները, անձնական կշիռն ու վաստակը, ապա կհամոզվենք, որ Արկադի Ղուկասյանը անհամեմատելի առավելություն ունի մյուսների նկատմամբ: Ի տարբերություն մրցակիցների՝ նա ունի դիվանագիտական աշխատանքի հարուստ փորձ: Թեեւ ԼՂԴ-ն միջազգայնորեն դեռեւս չճանաչված երկիր է մնում, բայց աշխարհի շատ պետություններում քաղաքական ազդեցիկ գործիչները անձամբ գիտեն մեր նախագահին: Այդ թվում՝ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի երկրների ղեկավար եւ դիվանագիտական շրջանակներից: Իսկ դա խոսում է ԼՂԴ ղեկավարի միջազգային ակնառու հեղինակության մասին: Մենք դա շատ կարելուր հանգամանք ենք համարում, որովհետեւ Ղարաբաղյան կարգավորման բանակցային գործընթացում ԼՂԴ ղեկավարի դիվանագիտական փորձառությունից, հեղինակությունից, անձնական հատկանիշներից ու կապերից շատ բան է կախված: Ահա թե ինչու մեր կարծիքով գործող նախագահը այն մարդն է, որ մեր պետական ու ազգային շահերը կարող է առավել հասկանալի ներկա-

յացնել միջազգային հանրությանը, ամենաբարդ պայմաններում անգամ լիովին պաշտպանել դրանք:

Երբ 1988-ին մեր ժողովուրդն սկսեց ազատագրական շարժումը, գերիշխում էր մի կարգախոս՝ կտանենք բոլոր դժվարությունները, միայն թե հասնենք մեր նպատակին: Դիչենք պատերազմի, դրան հաջորդած առաջին տարիները, երբ խափանված էր բնակչությանը էլեկտրականության, գազի մատակարարումը, ճանապարհները փակ էին, քանդված, տնտեսությունը՝ կաթվածահար: Խոսք անգամ չէր կարող լինել ժողովրդավարության, քաղաքական ու քաղաքացիական ազատությունների մասին:

Ահա այս ժառանգությամբ 1997 թվականին Արկադի Ղուկասյանը ընտրվեց ԼՂԴ նախագահ: Դամենատենք այսօրվա պետական, տնտեսական, քաղաքական, սոցիալական կյանքը անցյալի հետ: Մարդ պարզապես պետք է կույր լինի, որպեսզի չտեսնի շոշափելի դրական տեղաշարժերը մշածս բոլոր ասպարեզներում: Եվ այդ ամենը՝ մեծամասամբ շնորհիվ գործող նախագահի ներքին ու արտաքին ճկուն, հավասարակշռված քաղաքականության, որի արդյունքում երկրում նկատելիորեն բարելավվել է սոցիալ-տնտեսական իրավիճակը, կանխվել է արտագաղթը, կա որոշակի տնտեսական աճ:

Մենք հատկապես կարեւորում ենք արտաքին ներդրումների կայուն աճը, քանի որ ամեն մի նոր ձեռնարկում ենթադրում է լրացուցիչ աշխատատեղեր, նպաստում սոցիալական, կենսական հարցերի լուծմանը: Ես անձամբ այստեղ տեսնում եմ ոչ թե կառավարության, այլ նախագահ Ղուկասյանի դերը՝ նկատի ունենալով նրա լայն կապերը արտերկրների գործարար մարդկանց հետ, այն վստահությունը, որ վերջիններս ունեն ԼՂԴ ղեկավարի ու նրա քաղաքական ուղեգծի նկատմամբ:

Գործող նախագահն իր վարվելակերպով վկայեց, որ անգամ կյանքի գնով պատրաստ է պաշտպանելու ժողովրդավարությունը, արդարությունն ու օրինականությունը: Այդ քաղաքականությունը շեշտակիորեն բարձրացրեց ԼՂԴ միջազգային հեղինակությունը, եւ մենք գտնում ենք, որ նախագահ Ղուկասյանին պետք է հնարավորություն տրվի պաշտոնավարության երկրորդ ժամկետում զարգացնել վերջին տարիների բոլոր դրական միտումները թե ներքին, թե արտաքին կյանքում:

Թող տպավորություն չստեղծվի, թե ԼՂԴ կոմունիստները հրաժարվում են կուսակցության ռազմավարությունից: Ոչ, մենք համազգային նպատակների գերակայության գիտակցումով ընդունել ենք մարտավա-

րական որոշում եւ, օգտվելով հնարավորությունից՝ ես մեր կուսակցության բոլոր անդամներին, մեր համակիրներին, ամբողջ արցախահայությանը կոչ եմ անում օգոստոսի 11-ին միակամ մասնակցել նախագահական ընտրություններին, իրենց ձայնը տալ արժանի թեկնածուի օգտին: Մեր ժողովուրդը գիտակցում է այս ընտրությունների կարեւորությունը, չի սխալվելու եւ վստահության քվե է տալու գործող նախագահին:

Արցախի Արմենական կուսակցության ղեկավար Բորիս Առուշայանի զնահատմամբ՝ 2001 թվականի սեպտեմբերի 11-ից հետո աշխարհն արագորեն փոխվում է, ձեւավորվում են միջպետական, միջկառավարական մոր հարաբերություններ, ուրվագծվում բարդ խնդիրների լուծման ոչ ավանդական մեխանիզմներ: «Այս իրավիճակում ԼՂՀ բոլոր քաղաքական ուժերը պարտադրված են գործել փոխհամաձայնության մթնոլորտում, բոլոր ասպարեզներում ցուցաբերել պետական մտածողություն: Այս առումով մեր կուսակցությունը կարեւորում է գործող նախագահի մեծ փորձը միջազգային ասպարեզում: Նա ճիշտ է հասկանում Հայ դատի նպատակները եւ դրանց հասնելու ճանապարհին ցուցաբերում է ճկունություն:

Իր տւթյամբ նախագահ Ղուկասյանը ժողովրդավար, մարդանոտ անհատականություն է, պատրաստակամորեն լսում է դիմացինին, գտնում է, որ աշխատանքում կան նաեւ բացթողումներ եւ այդ մասին խոսում է բարձրաձայն, հանգամանք, որ վկայում է, որ պաշտոնավարության երկրորդ ժամկետում նա շտկելու է նկատած թերությունները: Մեր պետության ներքին կյանքում նախագահ Ղուկասյանը դրսեւորում է բացառիկ կառուցողական, հանդուրժողական վերաբերմունք, որի շնորհիվ ԼՂՀ-ում ձեւավորված է ներքաղաքական կայուն համերաշխության մթնոլորտ:

Արմենական կուսակցությունը ԼՂՀ նախագահական ընտրություններին է գնում նաեւ Հայաստանի Հանրապետությունում ներքաղաքական զարգացումների նկատառմամբ: Այս տեսանկյունից մենք գտնում ենք, որ հայկական երկու պետությունների քաղաքական ու տնտեսական ինտեգրացիան խորացնելու մեր վերջնական նպատակին հասնելու համար հարկավոր է պաշտպանել գործող նախագահ Արկաղի Ղուկասյանի թեկնածությունը: Մեր կարծիքով՝ այդ դեպքում կարող ենք ասել, որ ՀՀ-ԼՂՀ հարաբերություններում քաղաքական հաջորդայնությունը կպաշտպանվի, ինչը շատ կարեւոր է մեր ժողովրդի համար:

Արկաղի Ղուկասյանի թեկնածությունը պաշտպանելու մասին որոշում ընդունելիս Արմենական կուսակցությունը հաշվի է առել նաեւ հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կյանքում նկատվող առաջընթացը: Մենք գտնում ենք, որ տնտեսության մեջ անընդհատ փորձարարությունը վտանգավոր է եւ որ պետք է ապահովել սկսած բարեփոխումների աստիճանական զարգացման քաղաքական հիմքը՝ իշխանության հաջորդայնությունը: Չի կարելի ամեն անգամ տնտեսության մեջ «քանդել պատը» եւ կրկին սկսել զրոյից: Ահա այս սկզբունքային դիրքորոշմամբ էլ մեր կուսակցությունը որոշել է պաշտպանել ԼՂՀ գործող նախագահի թեկնածությունը, եւ ես համոզված եմ, որ մեր վճիռը համահունչ է ընտրողների գերակշիռ մեծամասնության տեսակետին:

Ժողովրդավարական Արցախ միություն հասարակական-քաղաքական կազմակերպության Կիս նախագահ Աշոտ Ղուկասյան ընդգծում է, որ ԺԱՄ-ը միշտ էլ եղել է մնում է ԼՂՀ նախագահ Արկաղի Ղուկասյանի ամենալուրջ քաղաքական հենարանը: Կազմակերպությունը սատարել է նախագահ Ղուկասյանին ամենաբարդ իրավիճակում, երբ դրված էր ԼՂՀ-ում ներքաղաքական կայունությունը, երկրում օրինական կարգը, ժողովրդավարությունը եւ օրինականությունը պաշտպանելու հարցը: Մենք պատվով կատարեցինք առողջ ուժերը համախմբելու, վստահության եւ համագործակցության մթնոլորտ ստեղծելու ճանապարհին իշխանությունների ուղեգիծը պաշտպանելու առաքելությունը, ԼՂՀ Ազգային ժողովում ձեւավորեցինք քաղաքական մեծամասնություն՝ պատասխանատվությունը կիսելով գործադիր իշխանության հետ՝ երկրի սոցիալ-տնտեսական կյանքի բարեփոխման համար:

ԺԱՄ-ը առաջին քաղաքական ուժն էր, որ գործող նախագահին առաջարկեց իր թեկնածությունն առաջադրել օգոստոսի 11-ին կայանալիք ընտրություններում:

Մեր կազմակերպությունը կարեւոր նշանակություն է տալիս հանրապետության նախագահի ներքին քաղաքականությանը, որի արդյունքում բոլոր ազդեցիկ ուժերի միջեւ առկա է համագործակցություն: Վստահաբար կարելի է ասել, որ գործող նախագահի թեկնածությունը պաշտպանվում է ժողովրդի կողմից: Մեր թեկնածուն, այսպիսով, մարմնավորում է հասարակական ու քաղաքական համերաշխությունը, ԼՂՀ ժողովրդի միասնականությունը եւ միակամությունը: Դա թույլ է տալիս չկասկածել նախագահական ընտրությունների կայանալուն, նրա արդյունքներին եւ հուսալ, որ առաջիկա 5 տարիներին ԼՂՀ-ում պաշտ-

ՀՐԱՆՏ ՍԵԼՔՈՒՄՅԱՆԻ ԵԼՈՒՅԹԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
36-րդ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ

պանվելու է ներքին կայունությունը, ապահովվելու է տնտեսական կայուն աճ, լուծվելու են սոցիալական շատ հարցեր, ամենակարեւորը՝ էլ ավելի է բարձրանալու մեր պետության վարկանիշը, նրա միջազգային հեղինակությունը, նպաստավոր պայմաններ են ստեղծվելու դարաբարդյան հիմնահարցի խաղաղ եւ վերջնական կարգավորման համար:

Ուզում են նախընտրական քարոզարշավի այս վերջին առիթն օգտագործել եւ դիմել բոլոր ընտրողներին. հայրենակիցներ, մասնակցեք նախագահական ընտրություններին եւ ձեր վստահության քվեն տվեք գործող նախագահ Արկաղի Արշավիրի Ղուկասյանին: Համոզված եղեք, որ նրա նախընտրական ծրագրի հիմնադրույթները լիովին իրատեսական են, եւ բոլորիս նվիրված աշխատանքի արդյունքում դրանք անպայման կիրագործվեն: Մենք անցել ենք բազում փորձություններով, բայց աներեր մնացել՝ շնորհիվ բարձր գիտակցության եւ կազմակերպվածության: Այս որակները պահպանվել եւ կատարելագործվում են, արտահայտվելու են նախագահական ընտրությունների արդյունքներում եւ մեզ տանելու են նոր ձեռքբերումների»:

9 օգոստոս, 2002թ.

Հարգելի ընկերներ:

Նախ թույլ տվեք Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցության Կենտրոնական կոմիտեի եւ հանրապետության բոլոր կոմունիստների անունից ջերմորեն ողջունել Հայաստանի կոմունիստական կուսակցության 36-րդ համագումարի պատգամավորներիդ ու մասնակիցներիդ: Մենք արտահայտում ենք մեր հավատն ու վստահությունն այն բանի առթիվ, որ համագումարի ընդունած որոշումները կնպաստեն Հայաստանի փառապանծ կոմունիստական կուսակցության շարքերի հետագա ամրապնդմանը, նրա մարտունակության ու հեղինակության բարձրացմանը, որպես բազմաչարչար հայ ժողովրդին կրկին սոցիալիզմի ուղին վերադառնալու բարձրագույն երաշխիք:

Հարգելի ընկերներ: Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցությունը, որ ստեղծվել է մարքս-լենինյան ուսմունքի հիմքի վրա, արդեն կայացած ու քաղաքական կուռ միասնություն է իր բոլոր կառույցներով: Այն ընդդիմադիր-կառուցողական կուսակցություն է՝ թելադրված նորանկախ հանրապետության ներկայիս իրավիճակով, կուսակցություն, որի առաջնահերթ խնդիրն է՝ ամեն կերպ նպաստել պետության կայացմանն ու ամրապնդմանը, հասնելու մեր անկախության միջազգային ճանաչմանը: Այս ամենով հանդերձ, մեր կուսակցությունը հավատարիմ է իր հիմնական ռազմավարությանը՝ երկրում ստեղծելու իսկական ժողովրդավարություն, պայքարելու անարդարությունների ու օրինախախտումների, կաշառակերության, չինովնիկական նկրտումների, ժողովրդական հարստությունը փոշիացնելու, շահամոլության եւ ընչաքաղցության եւ հակահասարակական այլ այլանդակ երեւույթների դեմ: Այս բոլոր հարցերում իշխանության նկատմամբ մենք գտնվում ենք հակադիր բեւեռներում: Անկախ ամեն բանից՝ բոլորիս համար հայրենիք մեկն է: Մենք ուզում ենք կյանքի կոչել մեր գաղափարներն ու իղծերը, վերադարձնել ժողովրդին հասարակության զարգացման այլընտրանք չունեցող սոցիալիզմի ուղուն: Արցախի կոմունիստները հանրապետության ներկայիս իրավիճակում պատրաստ են համագործակցելու քաղաքական ու հասարակական կազմակերպությունների հետ, որոնց համար թանկ են Լեռնային Ղարաբաղի ճակատագիրը, նրա ապագան:

Հարգելի պատգամավորներ:

Օգտվելով առիթից՝ թույլ տվեք միաժամանակ արտահայտելու Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստների տագնապներն ու մտահոգությունները մայր հայրենիքում տեղի ունեցող իրադարձությունների, Հայաստանի կոմունիստական կուսակցության միասնությունը խախտող փաստերի նկատմամբ: Բոլորիս քաջ հայտնի է, որ այսօր հայրենիքն ապրում է իր պատմության դժվարին ու ճակատագրական պահը: Դավաճանաբար փլուզելով խորհրդային կարգերը, վերացնելով սոցիալիստական նվաճումները, սպառնալիքի տակ է դրվում երկրի ու ժողովրդի ապագան: Ապակայունացնելով երկիրը, մութ ուժերը բացարձակապես ջուր են լցնում թջանու ջրադաշին: Այսպիսի պայմաններում ավելի է բարձրանում կոմունիստների պատմական պատասխանատվությունը: Այսօր, ինչպես երբեք, Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցությունը իր գերխնդիրն է համարում համոզել բոլոր առողջ ուժերին, որ Հայաստանի ու Լեռնային Ղարաբաղի ազգային փրկության ու վերածննդի ժողովուրդն է, բարգավաճման միակ ուղին սոցիալիզմն է: Սակայն Հայաստանի Հանրապետությունում կան ուժեր, որոնք փորձ են անում սեպ խրել մեր ժողովրդի երկու հատվածների միջև: Դա ոչ միայն վնասակար է, այլև վտանգավոր ու ճակատագրական ազգի համար: Թող այդ վայ քաղաքական գործիչները հասկանան ու վերանայեն իրենց ապագային գործողությունները, այլապես ժողովուրդը չի ների նրանց:

Չափազանց մտահոգիչ է Հայաստանում մի քանի կոմունիստական կուսակցությունների գործունեությունը, բայց մենք ճանաչում եւ ընդունում ենք միայն մի կուսակցություն՝ Հայաստանի կոմունիստական կուսակցությունը, արժանահիշատակ բաղալյանական կուսակցությունը: Անհրաժեշտ է վերջ տալ այս պարադոքսին ու անցանկալի վիճակին: Հայաստանում պետք է լինի միայն ու միայն մի կոմունիստական կուսակցություն՝ ստեղծված մարքս-լենինյան անմահ ուսմունքի հիմքի վրա:

Հարգելի ընկերներ: Կցանկանալի ձեր ուշադրությունը հրավիրել մի տագնապահարույց հանգամանքի վրա եւս: Դա մեր հավերժական բարեկամ ու մեր գոյատևման երաշխիքներից մեկը հանդիսացող Ռուսաստանն է: Չնայած դրան, Հայաստանում որոշ քաղաքական գործիչներ ոտնձգություններ են կատարում, փորձելով սեպ խրել հայ եւ ռուս ժողովուրդների միջև, մոռանալով, որ մեր դարավոր ու գերված Մասիսի հայացքն անգամ նայում է դեպի հյուսիս, դեպի Ռուսաստանը: Մեր կուսակցությունը պետք է ունենա ինչպես տակտիկական, այնպես էլ ստ-

րատեգիական ստույգ ծրագրեր: Ժամանակը մեզ հուշում է սերտ հարաբերություններ ստեղծել նախկին խորհրդային հանրապետությունների ժողովուրդների ու կոմունիստական կուսակցությունների հետ, վերականգնել ժողովուրդների համերաշխությունն ու եղբայրական միասնությունը: Այդ են պահանջում մեր ժողովրդի սովոր զանգվածների շահերը: Այս տեսակետից Հայաստանի անդամակցությունը Բելոռուս- Ռուսաստան դաշնությանը պետք է համարենք մեր ստրատեգիական խնդիրներից մեկը: Նախկին խորհրդային Միության ժողովուրդների միասնությունն ու եղբայրական համերաշխությունը թե ինչ է բերել նրանց, հայտնի է բոլորին:

Թանկագին ընկերներ: Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցությունը, հաշվի առնելով անցյալի դասերը եւ աշխարհաքաղաքական ներկայիս վտանգավոր զարգացումները, առաջարկելով մեր քաղաքական անկախության ու տնտեսական զարգացման լիարժեք ծրագրեր, իր համերաշխությունն ու հաստատակամությունն է հայտնում Հայաստանի կոմունիստական կուսակցության Կենտրոնական կոմիտեին, հավաստիացնում, որ մեր կուսակցությունը շարունակելու է իր հետեւողական ու սկզբունքային պայքարը Լեռնային Ղարաբաղի միջազգային ճանաչման, հայ ժողովրդի ծոցում նրա սոցիալիստական վերածննդի, երկրում իսկական ժողովրդավարության հաստատման համար:

**«Հայաստանի կոմունիստ»
22 նոյեմբեր, 2004թ.**

ՀՐԱՆՏ ՍԵԼՔՈՒՄՅԱՆԻ ԵԼՈՒՅՈՐ ԸՆՏՐՈՂՆԵՐԻ ՀՎԱՔՈՒՄ

Սիրելի հայրենակիցներ

Ներկայացնելով Ձեզ Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցության նախընտրական ծրագրի ազգային քաղաքականության եւ մարդու իրավունքների ոլորտին առնչվող մի շարք հիմնախնդիրներ, ես նախ եւ առաջ կցանկանայի անդրադառնալ այն անառողջ բարոյահոգեբանական վիճակին, որ տիրում է Արցախում:

Եթե հիշում եք՝ ոչ հեռավոր անցյալում, երբ Ստեփանակերտը ոմբակոծվում էր ազերիների կողմից, երբ մենք ապրում էինք տնտեսական ավելի ծանր պայմաններում, մարդիկ դիմակայում էին անելանելի պայմաններին, չէին ընկճվում, իսկ այսօր, երբ կյանքը սկսում է բարելավվել, նրանք չեն կարողանում գոյատևել: Իմ խորին համոզմամբ, դրա հիմնական պատճառները ոչ միայն պատերազմի հետեւանքները եւ անցումային շրջանի հետ կապված դժվարություններն են, այլեւ ազգային գաղափարախոսության, այլ կերպ ասած, ազգային նպատակների քարոզչության բացակայությունը: Ազգային գաղափարը, որը միաբանում եւ շարունակում է միաբանել մեր ժողովրդին, այսօր կարծես թե սկսում է այլասերվել լիբերալ-ռոմանտիզմի պայմաններում: Այս պայմաններում, մեր կարծիքով, անհրաժեշտ է մշակել միգրացիայի նոր քաղաքականություն՝ նպատակաուղղված մեկ սուրբ գաղափարի՝ դարաբաղցին պետք է ապրի Ղարաբաղում, դարաբաղցուն պետք է վերադարձնել Ղարաբաղ: Իրենց ելույթներում մեր հանրապետության ղեկավարության պատահական մերկայացուցիչներ արդարացիորեն մշում էին, որ Լեռնային Ղարաբաղը սոցիալ-տնտեսական առումով պետք է երկու-երեք անգամ լավ վիճակում գտնվի, քան Հայաստանը, զարգանա առաջանցիկ քայլերով:

Սակայն իրականում տեղի է ունենում ճիշտ հակառակը: Մենք այն կարծիքին ենք, որ նման պայմաններում անհրաժեշտ է ամրապնդել ու բարձրացնել Ղարաբաղի յուրաքանչյուր քաղաքացու սոցիալական կարգավիճակը, հատուկ արտոնություններ սահմանել արցախցուն, որպես պատերազմի մասնակցի: Այդ խնդիրները լուծելի է սփյուռքահայության, ամբողջ հայ ժողովրդի քանքերի շնորհիվ:

Այս կապակցությամբ մենք գտնում ենք, որ անհրաժեշտ է մշակել ամբողջական մի ծրագիր, որում պետք է արտացոլված լինի նախ եւ ա-

ռաջ միայնակ ծերերի, թոշակառուների, բազմազավակ ընտանիքների, հաշմանդամների, ինչպես նաեւ պատերազմի ակտիվ մասնակիցների, զոհված ազատամարտիկների ընտանիքների, գործազուրկների, բռնադատվածների եւ փախստականների սոցիալական ապահովվածության մեծ պահանջը: Հայրենակիցներ, մեզ տերեր, դիմազուրկ եւ բարոյազուրկ կամակատարներ պետք չեն: Զուլշացեք, նախընտրական քարոզչության օրերին երեւան են եկել կուսակցություններ, որոնք, չունենալով ժադովրդի հանդեպ ոչ մի ծառայություն, խոսում են նրա անունից, ի հայտ են եկել նորաթուխ փրկիչներ, փիլիսոփաներ, բարերարներ: Չխաբվեք թուփեական հաճույքով ու քաղցր բառերով, թե չէ՝ նորից կհայտնվեք կոտրված տաշտակի առաջ: Մեզ պետք չեն ստոր ու քծնող պաշտոնանուլներ, պոպուլիստներ, մեզ պետք են ժողովրդի ազգային շահերին նվիրված, հարուստ գիտելիքներով ու փորձով, ուրիշի կարծիքը լսելու բացառիկ ունակությամբ օժտված բարձր պաշտոնյաներ: Կոմունիստական կուսակցությունը ի վիճակի է բոլոր կարող եւ ունակ ուժերին հավաքել իր շուրջը եւ Ղարաբաղը դուրս բերել այս անելանելի թվացող իրավիճակից: Կոմկուսը միշտ էլ կարողացել է խնդիրներ դնել իր եւ ժողովրդի առաջ, գտնել դրանց լուծման ճիշտ ուղիները: Դրա վկան է անցյալը: Դա դուք լավ գիտեք, չեմ ուզում մանրամասնել:

Հայրենակիցներ, երբ մարդիկ հայտնվում են մթության մեջ, նրանք չպետք է հայիոյեն խավարը, դրա փոխարեն թող ձեզանից յուրաքանչյուրը վառի մեկ մոմ, եւ աշխարհը կլուսավորվի, կյանքը կբարելավվի, խավարը կանհետանա:

Կոչ են անում Ձեզ հուլիսի 19-ին Ձեր քվեն տալ Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցության եւ նրա կողմից առաջադրված թեկնածուների օգտին, բայց ոչ, իհարկե, նրանց, որոնցից շատերն այսօր, առաջնորդվելով հանրահայտ «որտեղ հաց՝ այնտեղ կաց» վարքով, սեփական շահի համար կուսակցությունից կուսակցություն են թռչում: Համոզված եմ: Դուք կշահեք: Ղարաբաղյան շարժումն սկսել են կոմունիստները եւ այն տրամաբանական ավարտին կհասցնեն կոմունիստները:

Շնորհակալություն, ամենայն բարիք:

2007թ.

ԼՂՀ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒ

Հ.Ա. ՄԵԼՔՈՒՄՅԱՆԻ ՆԱԽԸՆՏՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Սիրելի հայրենակիցներ:

2007թ. հուլիսի 19-ը՝ ԼՂՀ նախագահի ընտրությունների օրը, վճռորոշ է լինելու մեր ժողովրդի ճակատագրի համար: Մենք պետք է արժեվորենք վերջին տարիների մեր անցած ճանապարհը, ընդհանրացնենք ձեռքբերումներն ու բացթողումները եւ սահմանենք մեր նորակախ հանրապետության հետագա ընթացքի ուղիներն ու նպատակները:

Իմ քաղաքական սկզբունքներն են՝ սոցիալական արդարության եւ հավասարության վրա խարսխված իրական ժողովրդավարություն, մարդու իրավունքների եւ ազատությունների պաշտպանություն, իրավունքի գերակայություն եւ օրենքի իշխանություն, Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության անկախության միջազգային ճանաչում:

Իմ ծրագրի հիմքում Արցախում բնակվող մարդն է, նրա արժանապատիվ կյանքով ապրելու իրավունքը: Հաշվի առնելով մեր հասարակությունում գերիշխող կարծիքները, տրամադրություններն ու տեսակետները, հանրապետության օրենսդրական, քաղաքական ու տնտեսական գործունեությունը նպատակաուղղվելու է այն խնդիրների լուծմանը, որոնք այսօր հուզում եւ մտահոգում են բազում ղեկավարություններ ու հոգսեր ունեցող մեր ժողովրդին: Առաջիկա 5 տարիների ընթացքում բոլորիս գերխնդիրն է լինելու ժողովրդի կենսամակարդակի բարձրացումը եւ այնպիսի պայմանների ստեղծումը, որ մարդն օրենքով պաշտպանված լինի, ունենա երաշխավորված աշխատատեղ, իսկ ստացած աշխատավարձը, կենսաթոշակը բավարարեն նրա սոցիալական հիմնական պահանջները եւ հնարավորություն տան բարեկեցիկ կյանքով ապրելու:

Արժանանալով Ձեր վստահությանը եւ ԼՂՀ նախագահ ընտրվելու դեպքում, ես հավատարիմ եմ մնալու այս սկզբունքներին՝ իմ ամենօրյա գործունեության եւ ողջ քաղաքական կենսագրության ընթացքում:

Իմ կարգախոսներն են.

- *ժողովրդի հետ, ժողովրդի համար:*
- *Օրենք եւ արդարություն:*
- *Աշխատատեղեր եւ արժանապատիվ կյանք:*
- *Չարգացող գյուղ:*
- *Որակյալ կրթություն:*
- *Մատչելի առողջապահություն եւ արժանապատիվ կենսաթոշակներ:*

Այս գերխնդիրների իրականացմանն է ուղղված իմ նախընտրական ծրագիրը, ուր ներկայացվում են Լեռնային Ղարաբաղը տնտեսապես զարգացած երկիր, անկախ, ինքնիշխան, կազմակերպված եւ միջազգային հանրության կողմից ճանաչված պետություն դարձնելու իմ հիմնական մտտեցումները:

Քաղաքական ոլորտում

-Կազմավորել ժողովրդի վստահությունը վայելող կառավարություն, որը պետք է իր կազմի մեջ ընդգրկի բացարձակապես իրազեկ, բարձր որակավորում ունեցող մասնագետների, ովքեր կառավարական ծրագրի շրջանակներում չ գորու կլինեն իրականացնել միջոցառումների համալիր՝ ուղղված սոցիալ-տնտեսական ճգնաժամի հաղթահարմանը, դեռեւս պահպանված արդյունաբերական եւ գյուղատնտեսական կարողությունների արագ գործարկմանը, ժողովրդի բարեկեցության անշեղ բարձրացմանը:

Հանդես գալ գործող Սահմանադրության մեջ արմատական փոփոխություններ կատարելու նախաձեռնությամբ, ինչն ուղղված կլինի օրենսդիր (Ազգային ժողով) եւ գործադիր (կառավարություն) իշխանությունների լիազորությունների ու գործառույթների էլ ավելի ընդլայնմանը եւ պատասխանատվության բարձրացմանը, քաղաքացիական ազատությունների եւ մարդու իրավունքների համակարգի ամրապնդմանն ու զարգացմանը, բազմակուսակցական ժողովրդավարության ապահովմանը: Ժողովրդին օժտել իրենց չարդարացրած պատգամավորներին եւ պետական չինովնիկներին ետ կանչելու իրավունքով:

Նախատեսվող սահմանադրական փոփոխությունների արդյունքում վերականգնել ժողովրդի բացարձակ մեծամասնության շահերն արտահայտող եւ բազմակուսակցականության պայմաններում նոր բովանդակությամբ օժտված աշխատավորների իշխանությունը՝ խորհուրդների տեսքով, որպես ճշմարիտ ժողովրդավարության պետական համակարգ:

Իշխանության ճյուղերի հստակ տարանջատում՝ պահպանելով դրանց միջեւ համագործակցության մեխանիզմները՝ բացասելով ճյուղերից որեւէ մեկի կողմից մենաշնորհի հաստատումը:

ԼՂՀ-ում մարդու իրավունքները, անհատի ազատությունը բարձրագույն արժեք են: Բազմակուսակցական ժողովրդավարության պայմաններում պետությունը երաշխավորում է ԼՂՀ քաղաքացու անվտանգությունը, արժանապատիվությունն ու ազատությունները, նպաստում անհատի կարողությունների եւ ընդունակությունների լիակատար դրսեւոր-

մանը, աջակցում անկախ մանուկի եւ քաղաքացիական հասարակության կայացմանը, ներքին քաղաքական խաղաղության եւ համերաշխության պահպանմանը, քաղաքական գործընկերության սկզբունքների ձեւավորմանը:

Հետեւողականորեն հանդես գալ երկրում օրենքի գերակայության, օրենքի առջեւ բոլորի իրավահավասարություն հաստատելու, ամպատ-ժելիության եւ ամենաթողության մթնոլորտի վերացման, քաղաքացիների համար պետական կառավարման համակարգի թափանցիկության ապահովման օգտին: Մշակել կաշառակերության ու կոռուպցիայի դեմ պայքարի հատուկ ծրագիր, հետեւողականորեն պայքարել վերացնելու արատավոր այդ երեւույթների սոցիալական եւ տնտեսական հիմքերը:

Տնտեսական ոլորտում

Արմատապես փոխել երկրում իրականացվող սոցիալ-տնտեսական քաղաքականության ուղղվածությունը՝ ապահովելով սեփականության բոլոր ձեւերի ներդաշնակ գոյակցությունը՝ պետական սեփականության գերակայության պայմաններում: Կարճ ժամկետում անցկացնել ԼՂՀ պետական սեփականության, ինչպես նաեւ սեփականաշնորհված ձեռնարկությունների եւ օբյեկտների գույքագրում, միաժամանակ ստուգել սեփականաշնորհված բոլոր գործարքների համապատասխանությունը՝ գործող օրենսդրությանը եւ հիմնական միջոցների իրական արժեքներին:

Մշակել ծրագիր հանրապետության համար ռազմավարական նշանակություն ունեցող խոշոր արդյունաբերական ձեռնարկությունների ու միավորումների ազգայնացման մասին, այդ ձեռնարկությունների ու միավորումների արագ գործարկման, արդյունավետության ապահովման կարելու երաշխիք համարելով դրանց վերածույնը համատեղ ձեռնարկությունների, առաջին հերթին՝ ՀՀ, Ռուսաստանի եւ ԱՊՀ բարեկամ երկրների հետ, դրանցից ստացվող շահույթները ուղղել սոցիալական արդարության վերականգնման խնդիրներին:

Նախաձեռնել հարկային քաղաքականության արմատական վերափոխում, նվազեցնելով հարկերը արդյունաբերության եւ գյուղատնտեսության առաջատար ճյուղերում, միաժամանակ բարձրացնելով հարկերը բանկային, միջնորդային ծառայությունների եւ այլ ոլորտներում, որտեղ շահույթի նորման զգալիորեն բարձր է տնտեսության միջին ցուցանիշից: Քրեական խիստ պատիժներ սահմանել հարկերից խուսափողների, սովերային տնտեսությամբ զբաղվողների նկատմամբ:

Օրենսդրորեն ամրագրել, որ հողը համարվում է համաժողովրդական սեփականություն, վարձակալական կամ ժառանգական իրավունքով անժամկետ տրվում է անհատական եւ կոոպերատիվ գյուղացիական տնտեսություններին՝ բացառապես գյուղատնտեսական մթերքներ արտադրելու համար: Օրենքով արգելել հողի առք ու վաճառքը, ամրագրել սեփականության բոլոր ձեւերի զուգատեռ գոյությունը, տնտեսավարման այս կամ այն ձեւի ընտրությունը վերապահել գյուղացուն, պատասխանատվություն սահմանել տնտեսավարման ձեւերի ընտրության հարցում կամավորության սկզբունքը խախտելու համար:

Նախաձեռնել հարկային օրենսդրության փոփոխություններ, որոնք կնախատեսեն առաջիկա երկու տարում գյուղացուն ազատել հարկերից, նրան տրամադրել արտոնյալ երկարաժամկետ վարկեր՝ գյուղատնտեսական տեխնիկա, սերմացու, տնկանյութեր, պարարտանյութեր եւ թունաքիմիկատներ ձեռք բերելու համար: Սահմանամերձ եւ ազատագրված տարածքների, ինչպես նաեւ վերաբնակեցված գյուղերի աշխատավորներին եւ տնտեսություններին երեք տարով ազատել բոլոր տեսակի հարկերից եւ վճարներից: Գյուղացիական տնտեսություններին սպասարկելու նպատակով հանրապետությունում ստեղծել մեքենա-տրակտորային պետական կայաններ եւ սպառողական կոոպերատիվ ընկերություններ՝ ուղղված վար ու ցանքի եւ բերքահավաքի ժամանակին եւ որակյալ, գյուղմթերքների արագ եւ անկորուստ հավաքմանն ու իրացմանը:

Գյուղացիական տնտեսությունների պաշտպանվածությունը ապահովելու համար՝ վերացնել պետական կառավարման մարմինների եւ պաշտոնատար անձանց անհարկի եւ կամային միջամտությունները նրանց գործերին, հացի, հացամթերքների արտադրությունը եւ վաճառքը ղեկավարող պետական վերահսկողության տակ, չբացառելով նաեւ մասնավոր հացարտադրությունը եւ վաճառքը: Գյուղական շրջաններում ոռոգման ջուրը գյուղացուն տրամադրել անվճար: Վերականգնել հակակարկտային ծառայությունները:

Օրենքով պետական մենաշնորհ մտցնել ռազմավարական նշանակության հումքի եւ նյութերի, թեթեւ եւ սննդի արդյունաբերության բարձր եկամտաբեր ճյուղերում / ալկոհոլային խմիչքներ, ծխախոտ եւ այլն/:

Աջակցել փոքր եւ միջին ձեռնարկությունների զարգացման ծրագրերի իրականացմանը, այդ նպատակով ստեղծել պետական ֆինանսավորման հատուկ հիմնադրամ: Պետական աջակցություն՝ ցուցաբերել տեղական հումքով աշխատող եւ արտահանման հնարավորություններ ունեցող ձեռնարկություններին:

Սոցիալական քաղաքականության ոլորտում

Սահմանադրական փոփոխությունների շրջանակներում վերահաստատել սոցիալական արդարության եւ հավասարության սկզբունքները, քաղաքացիների երաշխավորված աշխատանքի եւ հանգստի իրավունքը, բնակչության զբաղվածության ապահովման երաշխիքները: Աշխատատեղերի ընդլայնման միջոցով հնարավորինս կրճատել գործազրկությունը, կասեցնել արտագաղթը:

Օրենսդրական փոփոխությունների միջոցով, կանոնավոր ինդեքսավորման հիման վրա, բարձրացնել աշխատավարձերի, կենսաթոշակների, նպաստների չափերը՝ միջին սպառողական զամբյուղի արժեքին համապատասխան: Ապահովել պետական հովանավորություն առողջապահության, մշակույթի, կրթության եւ սոցիալական այլ համակարգերի նկատմամբ: Ստեղծել բնակչության անվճար բուժսպասարկման պետական ցանց, երիտասարդության համար ապահովել անվճար միջնակարգ եւ բարձրագույն մասնագիտական կրթություն, աջակցել երիտասարդ տաղանդների բացահայտմանը: Երիտասարդությունն իր ապագան պետք է տեսնի Արցախում եւ վստահ լինի, որ իր մասնագիտական գիտելիքներն ու կարողություններն ի սպաս կդրվեն մեր երկրի առաջընթացին: Խթանել սպորտի եւ զբոսաշրջության զարգացմանը: Բարենպաստ պայմաններ ստեղծել ազգային փոքրամասնությունների մշակույթի զարգացման համար:

ԼՂՀ պետական բյուջեի հաստատման շրջանակներում նախատեսել կրթության, գիտության, մշակույթի, առողջապահության, սպորտի բնագավառների աշխատողների, պետական ծառայողների, զինծառայողների աշխատավարձերի, ինչպես նաեւ կենսաթոշակների ու նպաստների ամենամյա բարձրացում: Վերացնել կենսաթոշակների նշանակման խտրական քաղաքականությունը, վերականգնել Հայրենական Մեծ պատերազմի, աշխատանքի վետերանների, Արցախյան գոյամարտի ազատամարտիկների, կենսաթոշակառուների եւ հաշմանդամների, մոր եւ մանկան, բազմազավակ ընտանիքների արտոնություններն ու պետական հովանավորությունը:

Իրագործել բնակչության վերարտադրության եւ ծնելիության մակարդակի բարձրացումը խրախուսող ծրագրեր՝ այն դիտելով որպես պետության գոյատևման եւ հզորության անրապնդման զլխավոր երաշխիք: Պետական աջակցություն ցուցաբերել բազմազավակ ընտանիքներին, բարելավել նրանց կենսապայմանները: Բնակարան ձեռք բերելու

համար երիտասարդ ընտանիքներին տրամադրել երկարաժամկետ հիպոթեքային վարկեր եւ այն լրիվությամբ մարված համարել, եթե ընտանիքում ծնվել եւ դպրոցահասակ են դարձել հինգ եւ ավելի երեխաներ:

Նպաստել սննդամթերքների եւ առաջին անհրաժեշտության ապրանքների, դեղորայքի, էլեկտրաէներգիայի, գազի, ջրի, կապի ու տրանսպորտի միջոցներից օգտվելու ու կոնսումալ այլ ծառայությունների գների կտրուկ իջեցմանը եւ պետական կարգավորմանը: «Արցախյանայբանկում» գտնվող բնակչության խնայողությունները ենթակա են ինդեքսավորման եւ վերադարձման, իսկ կորցրած ավանդները՝ փոխհատուցման:

Նախածեռնել բնակարային շինարարության համապետական ծրագրի մշակում, վերականգնել բնակարանների անվճար բաշխման կարգը, վերջ տալ բնակարանային սպեկուլյացիային:

Ազգային անվտանգության, պաշտպանության եւ արտաքին քաղաքականության ոլորտում

Արտաքին քաղաքականության հիմքում դրված է լինելու Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության փաստացի անկախության միջազգային ճանաչումը, հեռանկարում՝ մայր Հայաստանին վերամիավորելու նպատակով:

Լեռնային Ղարաբաղի հիմնախնդիրը պետք լուծվի ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի շրջանակներում, միայն քաղաքական բանակցությունների միջոցով, որոնց հիմքում պիտի դրվի ազգերի ազատ ինքնորոշման իրավունքի սկզբունքը: Պետք է հասնել նրան, որ Ադրբեյջանը ետ կանգնի Լեռնային Ղարաբաղի ժողովրդի ազատ ինքնորոշման իրավունքը Հայաստանի կողմից հողային պահանջատիրությամբ նենգափոխելու հայեցակարգից եւ գործելակերպից: Անհրաժեշտ է վերականգնել Լեռնային Ղարաբաղի՝ որպես հակամարտության եւ բանակցային կողմի կարգավիճակը: Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակի մասին որեւէ համաձայնագիր չի կարող ընդունվել՝ առանց բանակցություններում դարաբաղյան կողմի մասնակցության: Ղարաբաղյան հիմնահարցի վերջնական եւ արդարացի լուծման ուղիներից մեկը համարել Անկախ պետությունների մոր ստեղծվող միության կազմում ԼՂՀ-ի ընդգրկումը, որպես ինքնուրույն եւ իրավահավասար անդամ-պետություն:

Նպաստել ԼՂՀ ինքնապաշտպանական համակարգի հզորությանը, բնակչության անվտանգության ապահովմանը, տարածաշրջանում կա-

յունության եւ տեսական խաղաղության ամրապնդմանը, որի գլխավոր երաշխիքը պաշտպանության բանակն է: Մենք բոլոր ջանքերը գործադրելու ենք բանակի հզորությունը ամրապնդելու, ժողովրդի մեջ բանակի նկատմամբ առանձնահատուկ հոգածության եւ հպարտության զգացում դաստիարակելու համար:

Տարեցտարի ավելացնել բանակում պրոֆեսիոնալ հիմունքներով գինձառայողների թվաքանակը՝ վերջնական նպատակ ունենալով լրիվ պրոֆեսիոնալ բանակի կազմավորումը:

Հանրապետության բուհերում վերաբացել ռազմական ամբիոնները, որը հնարավորություն կընձեռի ուսանողներին ստանալ համապատասխան գիտելիքներ, անհրաժեշտության դեպքում հայրենիքի պաշտպանությանը մասնակցելու համար:

Ուշադրության կենտրոնում պահել երիտասարդության ռազմահայրենասիրական դաստիարակության եւ նախնական ռազմական պատրաստության դասավանդման արդյունավետությունը հանրակրթական դպրոցներում:

Հետեւողականորեն հանդես գալ Ռուսաստանի հետ Հայաստանի ռազմաքաղաքական դաշինքի ամրապնդման եւ հետագա զարգացման, սոցիալ-տնտեսական համագործակցության եւ մշակութային կապերի լիարժեք վերակամուսնան ու ծավալման օգտին:

Օրենսդրական վերափոխումներով նպաստել Սփյուռքի ակտիվ ներգրավմանը ԼՂՀ տնտեսության վերականգնման ու զարգացման փոխշահավետ գործընթացներին: Շարունակել աշխատանքը հայոց Մեծ եղեռնի միջազգային ճանաչման ուղղությամբ:

Մշակել եւ իրականացնել ԼՂՀ եւ ՀՀ հետագա տնտեսական, կրթամշակութային ինտեգրացմանը նպաստող ծրագրեր:

Սիրելի հայրենակիցներ, հարգելի ընտրողներ: Դուք մեծապես օգնած կլինեք ինձ առավել հստակեցնելու իմ ապագա գործունեության ծրագիրը՝ ձեզ հուզող հարցերի, ցանկությունների, առաջարկությունների եւ դիտողությունների, նկատառումների մասին իրազեկելով մեր հանդիպումների ժամանակ:

2007թ.

ՀՐԱՆՏ ՄԵԼՔՈՒՄՅԱՆԻ ԵԼՈՒՅԹԸ ԼՂ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՀԵՌՈՒՍՏՏԵՍՈՒԹՅԱՄ

Սիրելի հայրենակիցներ:

2007թ. հուլիսի 19-ը՝ ԼՂՀ նախագահի ընտրությունների օրը, վճռորոշ է լինելու մեր ժողովրդի ճակատագրի համար: Մենք պետք է արժեվորենք վերջին տարիների մեր անցած ճանապարհը, ընդհանրացնենք ձեռքբերումներն ու բացթողումները եւ սահմանենք մեր նորանկախ հանրապետության հետագա ընթացքի ուղիներն ու նպատակները:

Իմ քաղաքական սկզբունքներն են՝ սոցիալական արդարության եւ հավասարության վրա խարսխված իրական ժողովրդավարություն, մարդու իրավունքների եւ ազատությունների պաշտպանություն, իրավունքի գերակայություն եւ օրենքի իշխանություն, Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության անկախության միջազգային ճանաչում:

Իմ գործունեության հիմքում Արցախում բնակվող մարդն է, նրա արժանապատիվ կյանքով ապրելու իրավունքը: Հաշվի առնելով մեր հասարակության կարծիքները, տրամադրություններն ու տեսակետները, հանրապետության օրենսդրական, քաղաքական եւ տնտեսական գործունեությունը նպատակաուղղվելու է այն խնդիրների լուծմանը, որոնք այսօր հուզում եւ անհանգստացնում են բազում ղվարություններ ու հոգսեր ունեցող մեր ժողովրդին: Առաջիկա 5 տարիների ընթացքում բոլորիս գերխնդիրն է լինելու ժողովրդի կենսամակարդակի բարձրացումը եւ այնպիսի պայմանների ստեղծումը, որ մարդն օրենքով պաշտպանված լինի, ունենա երաշխավորված աշխատատեղ, իսկ ստացած աշխատավարձը, կենսաթոշակը բավարարի նրա սոցիալական հիմնական պահանջները եւ հնարավորություն տա բարեկեցիկ կյանքով ապրելու:

Ի դեպ թոշակների վերաբերյալ երեք շտրիխ.

ա) Մեկ անգամ եւս նշենք, որ աշխատանք չունենալը, ցածր աշխատավարձն ու աննշան թոշակը ժողովրդի մի ստվար մասի հուսալքության են մղում...

բ) Ստացվել է մի իրավիճակ, երբ խորհրդային ժամանկներին կուսակցական եւ խորհրդային մարմինների աշխատողների, նույնիսկ առաջին դեմքերի թոշակի չափը բազմակի անգամ ցածր է, քան նրանց ենթակայության տակ աշխատածներինը: Անարդար է ու անբարո: Արդարացուցիչ ոչ մի պատճառաբանություն չի կարող:

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆՎԻՐՅԱԼԸ

Հազվագյուտ են այն մարդիկ, ովքեր իրենց ամբողջ գիտակցական կյանքում երբեք չեն շեղվում նախընտրած ճանապարհից, հավատարիմ են մնում իրենց սկզբունքներին ու դավանանքին, ինչքան էլ փոխվեն հանգամանքներն ու ժամանակները, ինչ փորձության էլ ենթարկի կյանքը նրանց:

Անհատներ են մնան մարդիկ, անհատականություններ՝ իրենց դեմք ու դիմագծով, դավանած սկզբունքների ու գաղափարների ամնացորդ նվիրվածությամբ եւ հետամուտ կյանքում դրանց իրագործման հետեւողականությամբ:

Այդպիսիներից է Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցության կենտրոնական կոմիտեի առաջին քարտուղար Հրանտ Արտեմի Սելբունյանը:

Հրանտ Սելբունյանը ծնվել է 1951թ. ապրիլի 4-ին՝ Ստեփանակերտ քաղաքում: Սովորել է քաղաքի թիվ 1 միջնակարգ դպրոցում, ապա՝ փոխադրվել գիշերօթիկ դպրոցի մաթեմատիկական թեքումով դասարանը:

1974թ. ավարտել է Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի մեխանիկա-մեքենաշինական ֆակուլտետը: Ինժեներ-մեխանիկ է: Ինստիտուտն ավարտելուց հետո Երևանի գեղարվեստական ժամացույցների գործարանում աշխատել է որպես կոնստրուկտոր: 1975թ. տեղափոխվել է Ստեփանակերտ եւ աշխատել էլեկտրատեխնիկական գործարանում, ապա՝ կոմերիտմիության Լեռնային Ղարաբաղի մարզկոմում:

1977թ. ընտրվել է գյուտարարների եւ նորարարների ԼՂ մարզային խորհրդի նախագահ: 1980թ. ապրիլից անցել է կուսակցական աշխատանքի, սկզբում որպես ԼՂ կուսմարզկոմի արդյունաբերական բաժնի հրահանգիչ, այնուհետեւ կուսակցության Ստեփանակերտի քաղկոմի երկրորդ, ապա՝ առաջին քարտուղար:

1986թ. ավարտել է ԽՄԿԿ Կենտկոմի բարձրագույն կուսակցական դպրոցը՝ ստանալով քաղաքագետի մասնագիտություն: Լեռնային Ղարաբաղի հիմնախնդրի առաջադրման առաջին իսկ օրերից եղել է համաժողովրդական շարժման եւ ազգային-ազատագրական պայքարի ակտիվ մասնակիցներից մեկը:

1989թ. ընտրվել է ԼՂԴ Ազգային խորհրդի անդամ: Վարել է . Արցախ-Օնիքսն միավորման գլխավոր ինժեների, Շուշիի ռազմագործարանի

տնօրենի, ԱրՊՀ-ի տեխնիկական գիտությունների ամբիոնի դասախոսի պաշտոնները: 1996թ. հոկտեմբերից աշխատել է ԼՂԴ Հինարարության նախարարությունում: 1998թ. նոյեմբերից՝ ԼՂԴ կառավարության աշխատակազմի տարբեր բաժիններում: 2002թ. դեկտեմբերից ԼՂԴ կառավարության աշխատակազմի վերահսկողության ծառայության ղեկավարն էր: 2008թ. հունվարից՝ ԼՂԴ վարչապետի խորհրդական է:

2001 թվականին Հրանտ Արտեմի Սելբունյանն ընտրվեց Լեռնային Ղարաբաղի կոմունիստական կուսակցության կենտրոնական կոմիտեի առաջին քարտուղար եւ մինչեւ հիմա շարունակում է վարել իր վերածնած կուսակցության գործունեությունն ամնացորդ նվիրվածությամբ: Այդ գործունեությունն ամփոփված է ընթերցողին մերկայացվող սույն գրքում, որում ընդգրկված են ԼՂ կոմկուսի համագումարներում, պլենումներում ունեցած նրա զեկուցումները, ելույթները, պարբերական մամուլում հրատարակված հարցազրույցներն ու հոդվածները, որ ամբողջական պատկերացում են տալիս ոչ միայն Հ. Սելբունյանի, այլև ընդհանրապես ԼՂ կոմկուսի գործունեության մասին:

Արմեն ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

«Արացիսի կոմունիստ» թերթի խմբագիր

ԲՈՎԱՆՂԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Տեսական եւ գործնական նշանակության գիրք	3
ՁԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐ	
Ընթացիկ ժամանակաշրջանը եւ ԼՂ Կոմկուսի խնդիրները	5
Լեռնային Ղարաբաղի համրապետությունում ստեղծված սոցիալ-տնտեսական իրավիճակը եւ ԼՂ Կոմկուսի հերթական խնդիրները	12
ԼՂԿԿ կենտրոնական Կոմիտեի հաշվետվությունը կուսակցության 4-րդ համագումարին եւ կոմկուսի հերթական խնդիրները	19
ԼՂ կոմկուսի Կենտկոմի առաջին քարտուղար Զրանտ Մելքունյանի զեկուցումը	31
ԼՂԿԿ կենտրոնական Կոմիտեի հաշվետվությունը կուսակցության 5-րդ համագումարին եւ կուսակցության հերթական խնդիրները	37
ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑՆԵՐ	
Պատասխանատվություն երկրի ու ժողովրդի հանդեպ	49
Կոմունիստները դժգոհ են սոցիալ-տնտեսական իրավիճակից	55
Որպես հակամարտող կողմ՝ Ղարաբաղը պետք է մասնակցի բանակցություններին	58
«Որդեգրելով կառուցողական կեցվածք՝ չի վտանգվի ներքաղաքական կայունությունը» գտնում է կոմունիստների առաջնորդը	61
Լեռնային Ղարաբաղը կարող է հայտնվել Եվրամիության հովանու ներքո	64
«Գտնում են, որ պետությունը նրա համար չէ, որ մեր կյանքը դրախտ դարձնի, այլ՝ նրա համար, որ այն դժոխք չդառնա»	66
«Ես իմ կայուն ընտրազանգվածն ունեմ»	69
«Ծիտը երազում կորեկ կտեսնի»	71
Զրանտ Մելքունյան. «Սոցիալիզմը այլընտրանք չունի»	75

Իրավիճակը Հարավային Կովկասում, ԼՂՀ ճանաչման հեռանկարները	78
Արցախի կոմունիստների ղեկավարը դատապարտում է	83
Զարցը պետք է համաչափությամբ ուսումնասիրվի	85
Միայն ԼՂՀ միջազգային ճանաչումից հետո	88

ԵԼՈՒՅԹՆԵՐ

Զրանտ Մելքունյանի ելույթը 1999թ. սեպտեմբերի 26-ին Նաչիկում տեղի ունեցած կոմկուսների ժողովուրդների ներկայացուցիչների առաջին համագումարում	89
Ինչո՞ւ ենք պաշտպանում Սրկաղի Դուկասյանի թեկնածությունը	92
Զրանտ Մելքունյանի ելույթը Հայաստանի կոմունիստական կուսակցության 36-րդ համագումարում	97
ԼՂՀ նախագահի թեկնածու Զ.Ա.Մելքունյանի նախընտրական ծրագիրը	102
Զրանտ Մելքունյանի ելույթը ԼՂ համրային հեռուստատեսությամբ	109
Կուսակցության նվիրյալը	112

Նրանք Արարենի Մեկբունյան

ՀԱՆՈՒՆ ԱՐՑԱՆԻ
ԾԱՂԿՄԱՆ ՈՒ ԲԱՐԳԱՎԱՃՄԱՆ

Խմբագիր՝	Եղիշե ՍԱՐԳՍՅԱՆ
Գեղ. խմբագիր՝	Մնացական ԱԶԻԶՅԱՆ
Տեխ. խմբագիր՝	Ժաննա ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ
Սրբագրիչ՝	Եղիշե ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Հանձնված է շարվածքի 10.10.2009 թ.: Ստորագրված է տպագրության 24.11.2009 թ.:
Տառատեսակ «Dallak Helv»: Թուղթ օֆսեթ: Տպագրական 7.75 մամուլ:
Տպագրությունը օֆսեթ: Տպաքանակ 250:

«ՄՈՆԱ» գրահրատարակչություն
ք. Ստեփանավերտ, Ազատամարտիկների, 16
951555